

tamunikat.org

часопіс беларускае прозы

МАКУЛАТУРА

нумар пяць

Прыўкрасная

*П*РЫЎКРАСНАЯ

Макулатура **Б**рудная і *П*рыўкрасная створана менавіта для таго, каб падкрэсьліць скрайнасьці Прыроды, двухбаковасьць чалавечага таленту й памкненьняў. Гэта спроба разглядзець дзень і ноч, каханьне і нянавісьць, клясычную прозу і экспэрымэнт як часткі й бакі адной манэты. Макулатура атрымалася як Янус і мае два твары. Адначасова яна ж апынулася самай дэмакратычнай рэччу ў нашай краіне, бо нікога не прымушае чытаць частку, якая яго не цікавіць. У чалавека заўсёды мусіць заставацца выбар: перавярнуць часопіс на іншы бок і чытаць *П*рыўкраснае альбо атрымаць асалоду толькі ад **Б**руднага.

Час ідзе, і раней мы нават не спадзяваліся, што дакрочым да пятага нумару, але гэта не мяжа, а толькі пачатак, бо далей нас чакаюць неверагодныя нумары, тэмы, тэксты й ілюстрацыі, толькі вышэй і ніякіх лагодных кветачак. Мы застаемся непадцэнзурным і вольным часопісам.

Тое, да чаго мы ўжо прыйшлі, нягледзячы на ўсе цяжкасьці і фінансавыя праблемы, мы пачыналі групаю ў восем чалавек. Цяпер жа нас агулам, мастакоў і рэдактараў з вярстальнікам, ужо дваццаць. Каманда пашыраецца, і мы вельмі радыя і заўсёды чакаем новых творцаў.

Макулатура *П*рыўкрасная пайшла іншым шляхам, ніж **Б**рудная, і адразу ж прываблівае нас апавяданьнем пра дзяцінства і юнацтва, пра першыя нясьмелыя крокі каханьня. Максім Клімковіч па-майстэрску аплятае словамі, як вінаграднік з водарам памяці.

Сяргей Балахонаў – суцэльны рамантык са сваім апавяданьнем “Востраў Крушэўскага”, індустыяльным рэмэйкам на Рабінзона Круза.

У *П*рыўкраснай частцы мы працягваем друкаваць раман Чарльза Букоўскі “Макулатура”. Чаму Бук на *п*рыўкрасных старонках? Таму што ягоны апошні раман такім ёсьць ад пачатку й да канца. Гэты раман вылучаецца з усяго, раней напісанага аўтарам, раман, у якім пісьменьнік прадчувае сваю хуткую сьмерць. Раман пра доўгія *п*рыўкрасныя ногі Лэдзі Сьмерць, пра пошукі Сэліна...

Віктар Марціновіч праз **б**руднасьць даводзіць нам самыя *п*рыўкрасныя рэчы, якія толькі здольныя адбыцца ўва ўласнай кватэры закінутага й нікому не патрэбнага мужчыны.

Маленькі Кастусь Жыбуль дэбютуе ў прозе з апавяданьнем “Окс, Укс, Поўн і Ыз” і таленавіта даводзіць нам пра існаваньне сяброўства, падарожжы й пра “мяса ў галаве”. Гэта геніяльна!

Раман Журко распавядае пра “Таварыша адпачываючага”, шчодра частуючы чытачоў смачнымі словазлучэньнямі і мудрагеліста-прыўкраснымі сказамі ды незвычайнымі і каляровымі апісаньнямі.

Дэбютуе на *п*рыўкрасных старонках Дар’я Фірсава. Яна запрашае нас на сваю Плянэту, дзе каханьне – гэта зусім нескладаная, нават вылічальна-прадказальная рэч, калі ўсё жыцьцё працякае паводле раскладу, але ж ня ўсё так проста…

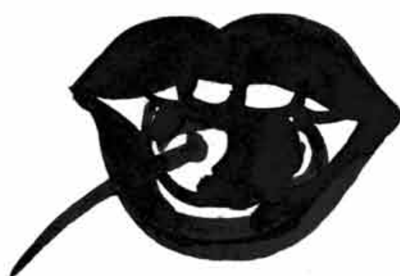
Андрэй Дзічэнка ўспамінае Калінінград, юнацтва і дзяўчыну ды кранальна распавядае пра дзевяностыя.

На старонках апавяданьня ўкраінскай пісьменьніцы Тані Малярчук – галерэя сакавітых вобразаў: былая настаўніца літаратуры, дзейсны бальны танцор, мудры ды начытаны сабачка, сакратар Бога на зямлі… Хіба штосьці можа іх аб’ядноўваць? О, так! Чытайце.

І зачыняе *п*рыўкрасную частку нямецкая пісьменьніца Юдыт Хэрман, якую мы друкуем ужо трэцім разам, і кожны раз у перакладзе Натальлі Рудак.

Сяргей Календа
Галоўны рэдактар

Змест

Галоўны рэдактар
і заснавальнік
~~Сяргей~~ Сергей Календа

Сябра часопісу
Альгерд Бахарэвіч

Галоўны мастак
Васіліса Паленіна-
Календа

Рэдактары:
Ліда Наліўка
Марыя Паўлоўская

Мастакі:
Уладзімір Габідулін
Sakima Shigeri
Іра Куц
Даша Зайчанка
Вольга Якубоўская
Ганна Бундзелева
Лера Лазук
Яўген Шадко
Кастусь Жыбуль
Васіліса Паленіна-
Календа

Вокладка
Васіліса Паленіна-
Календа

Вёрстка
Віталь Латыш

Кантакты
Для пісьменнікаў:
makulaturaprose@gmail.com
Для мастакоў:
makulaturaart@gmail.com

www.makpaper.com

M I W

Я гляджу ў люстэрка, і час спыняецца – партрэт на памяць. Папраўленыя валасы, усьмешка. Я не сьпяшаюся падабацца сабе самому. Вецер раскідае старанна зроблены прабор, стомленым стане позірк, а я застануся сабой, чалавекам, убачаным у люстэрку. Чалавекам зь люстэрка. Я не зьмянюся, калі выйду з дому.

Сыходжу, мой адбітак, зрэзаны шклом, зьлятае да іншых, – пазбаўляюся мінулага, чарговы раз адбіваю час. У мігатлівую глыбіню кладзецца яшчэ адзін партрэт...

Люстэркі ў перадпакоях, у спачывальнях, у лазенках. Перад імі застаесься сам-насам, перш чым зьмяніць сябе, пераліць адбыты час за шкло, зрабіць яго ўспамінам.

Я іду па сьцішаным ад дажджу праспэкце, моўчкі праплываюць паўзь мяне пачварныя парасоны. Яны хаваюць пад чорнымі купаламі чужыя твары. Мінакі нясуць над сабою маленькія храмы – на аднаго, а хто і на дваіх. Маўклівыя малітвы дажджу. Гострыя шпілі адно-, двухасобных храмаў крэсьляць вільготную прахалоду. Люстрыцца забранае ў мэталёвую раму шкло вітрыны. За ім аблітыя штучным сьвятлом постаці людзей, па іх праплывае мой прывідны адбітак. Зьліваюцца, сунуцца адно па адным рэчаіснасьць і мроя. У люстэрку не распазнаеш маны, покуль не паднясеш да яго напісанае або гадзіньнік. Стрэлкі за амальгамай ідуць у другі бок. Плынь нішчыць плынь. Час спыняецца. Напісанае не прачытаць безь яшчэ аднаго люстэрка.

Я і маё адлюстраваньне. Твар у твар, вочы ў вочы, лоб у лоб, адчуваю скураю настылы холад нябожчыка. Сам–насам зь ім. Будучыня? Мінулае? Я азірнуўся – у будучым я глядзеў бы на сябе са сьпіны...

Шкляны ад вады асфальт.

У дзяцінстве я любіў браць у рукі насьценнае люстэрка зь перадпакою і хадзіць зь ім, трымаючы перад сабой, па кватэры. Я крочыў па столі, старанна мінаў жырандолі. Яны цягнуліся з долу ў гору, пляфоны пагойдваліся на вітых дратах у шкляное зеленкаватае глыбіні. Я пераступаў бэлькі, караскаўся на дзьвярныя прасьценкі, скакаў зь іх на глыбока-белую роўнядзь столі, спыняўся каля вакна і глядзеў наніз – на аблокі, што праплывалі пад маімі нагамі. А потым у начы ляжаў і глядзеў перад сабою так доўга, што нарэшце сьвет абарочваўся для мяне – верх мяняўся месцамі з долам.

Мой мройлівы адбітак у зіхоткім асфальце.

Агромністае гарызантальнае люстэрка. Уваход у мэтро. З вэнтыляцыйнае шахты тхне цеплынёю апраметнай. Чырвоная літара «М», зь яе пачынаецца й маё імя. У плыткае ж калюжыне замест яе зіхціць «W» – літара, якое няма ў беларускім альфабэце.

Пад'язджае аўтобус і забірае мяне з сабою.

* * *

Я пазнаёмлюся з W. у той год, як у міжнародным гатэлі на беразе Заслаўскага вадасховішча адкрыюць маленькі бар з люстранымі падлогаю й стольлю. У той год, калі я скончу пятую клясу. Я буду сядзець на арэлях у двары нашага пісьменьніцкага дому. У маёй руцэ зьнерухомее прахалодная шкляная лінза. Вогненая кропка высьветліць крывава–ружовую радзімку на пістоннае стужцы. Сполах агню, фантанчык дыму. Абвугляцца краі папіроснае паперы, падобнай да нежывое скуры.

У мой двор, як і тады, у дзяцінстве, можна будзе трапіць праз два ўваходы: нізкай шырокай аркай у даваенным доме і пад'ездам–калідорам ад Тэатральнага сквэра. Самы ж вабны трэйці ўваход – каваная брамка ў паркане, за якім расьцягнецца шэрая стадола дзіцячага кінатэатру «Піянэр» – застанецца для мяне да часу замкнёны, гострыя навершшы каваных прэнтаў–дзідаў даўно адаб'юць ахвоту лазіць цераз верх.

Сталёвы, з гнутае трубы прыцэл ручкі на другім канцы арэльнае дошкі скіруецца ў пустое неба. Перад кованаю брамкаю спынецца хударлявая дзяўчынка. Вялікія зеленкаватыя вочы на крыху засмучоным твары. Яна здыме з шыі ключык на доўгае чорнае стужцы. Адчыніць, зойдзе ў двор і старанна прымкне брамку за сабою. Каля мяне яна апусьціцца на кукішкі, стрымае рукою доўгія расплеценыя валасы, нахіліць галаў. Сонечны прамень сфакусуецца на пістоне – маленькая выява перакуленага сонца выбухне, зазьзяе вогненым сполахам.

«Пагушкаемся?» – прапануе яна.

Я схаваю лінзу ў кішэню. W. сядзе на вольны канец невысокіх арэляў. Я адштурхну зямлю. Узьлёт–падзеньне.

З выгляду ёй столькі ж гадоў, як і мне.

«Ты Максім, – скажа яна так, нібыта дасьць мне імя, – Мне пра цябе мая сяброўка L. расказвала», – яна назаве маю суседку.

«Ты ў якую клясу ходзіш?» – спытаюся я.

«У першую», – спакойна адкажа дзявуля.

Я прытрымаю арэлі, і W. завісне ў паветры.

«Толькі ў другую перайшла? Табе ж гадоў дванаццаць?»

«Зноў у першую трапіла. Я – дурніца, каторы раз на другі год пакідаюць».

Мы паглядзім адно аднаму ў вочы, мацней, да болю сьціснем каленьмі дошку арэляў, і тая пругка ўзьнясе спачатку мяне, а потым яе. Нарэшце W. ня вытрымае і засьмяецца. Мне станецца крыўдна – ледзь не куплюся на яе падначку.

«Адкуль у цябе, дурніцы, ключ ад брамкі?»

«Усе нашыя вокны на вуліцу выходзяць. – W. пакажа на двухпавярховы дом, які паводле паданьня стагодзьдзе таму належаў менскаму губернатару, – і ўваход у нас у кватэру асобны ад усіх. – Яна апусьціць пад кашулю важкі ключ на доўгае стужцы. – Брамку спецыяльна для нас зрабілі, каб мая бабуля магла ў двор хадзіць. З маіх вокнаў афішы відаць. Ты любіш кіно?»

«Люблю», – я адчую, як дранцвеюць мае ногі і спыню арэлі.

«Калі хочаш, скажу табе таямніцу, – сьцішыць голас W. – Мы з L. падабралі ключ ад чорнага ўвахода ў «Піянэр» і бясплатна ходзім на фільмы. Хочаш з намі?»

Калі назаўтра дзьве авантурніцы і я адамкнем чорны ўваход кінатэатра – абабітыя палушчанаю цыратай дзверы, – нас зловіць адміністратарка і забярэ ключ. Мы будзем стаяць на цёмным калідоры паміж мужчынскаю і жаночаю прыбіральнямі, і нам ня знойдзецца чаго казаць у сваё апраўданьне.

W. заплача, нас адпусьцяць. Ужо на вуліцы яна зьбярэ з расчырванелага тварка сьлёзы насоўкаю і моўчкі ўцячэ да хаты. Я тады ўпершыню заўважу дзіўныя дзьверы яе кватэры. Лічба, абабіўка – усё як мае быць, але выходзіць яны будуць проста на вуліцу, ганак у ганак з кінатэатрам, а праз вуліцу стаяцьмуць стары будынак Саюза пісьменьнікаў, за ім ЦК з каштанавым садам...

Я давяду L. да пад'езда і пагляджу ёй уcлед. Ані размовы, ані позірку вочы ў вочы. Гэта адбудзецца будзёна і проста. Кароткая спадніца на моцных клубах, іх абрысы ня здолее схаваць нават буйное плісэ. Моцныя ногі... Тканіна хісьнецца ў імклівым руху. Упершыню я адчую вабную моц дзявочага цела. І перад сном у ложку зьнянацку скажу ў цемру ідыёцкую фразу:

«Закаханае сэрца паглынае сон».

З таго дня я пачну люстраваць позіркам кожны рух L., глядзець па вечарох на яе запаленае да адзінаццаці, а пазьней – цёмнае вакно і думаць, нібыта кахаю яе. З чым мне будзе параўноўваць?

На пачатку ліпеня я адшукаю ў хатняе бібліятэцы за зборам твораў Віктора Гюго прыхаваны важкі том, перакладное выданьне працы прафесара Фрыдрыха Шнайдэра «Палавое пытаньне». Ад кніжнае цагліны, аздобленае строгім партрэтам барадатага нямецкага навукоўцы, на мяне патхне пылам і косным клеем, звараным напрыканцы мінулага стагодзьдзя. Я прачытаю кнігу неверагодна хутка. Ілюстрацыі-медзярыты запомняцца да сёньняшняга дня: расьпілаваныя замарожаныя трупы цяжарных жанчын, чэлесы хворых на пранцы. Больш за іншыя ўразіць разьдзел «Супрацьзачаткавыя прылады», дзе Фрыдрых Шнайдэр грунтоўна апіша тое, як можна зрабіць са сляпое кішкі цяляці Candom і як яго належыць захоўваць на кухоннае шафе, нашмараваны алеем, напампаваны паветрам. Як перад ужыткам размочваць у вадзе з дадаткам воцату. Мне ўявіцца ўтульнае нямецкае мястэчка кшталту Rauschen, адзінае, у якім мне давядзецца пажыць ва Ўсходніх Прусах, крамка мясьніка і барадаты прафесар Schneider у строгім гарнітуры–тройцы зь вільготнымі цялячымі вантробамі ў руках.

Цэлы месяц цемра будзе чуць мой усхваляваны голас – тую самую ідыёцкую фразу пра закаханае сэрца. Але аднаго вечара я засну моўчкі.

Напярэдадні мы збяромся ў двары гуляць у «Сьляпога ката». Я з завязанымі вачыма прайдуся па пляцоўцы. Усе затаяцца, ані гуку. Вобмацкам пасунуся ўздоўж глухое, бяз вокнаў, сьцяны старога дома. Пачуецца сьцішаны сьмех. Я кінуся на гук. Ахвяра памкнецца праскочыць пад маёй рукой, але марна. Схопленая за плечы, яна зьнерухомее, прыціснутая да шурпатага тынку сьцяны. Гэта будзе менавіта яна – ня ён. Мужчыны зразумеюць мяне, ды і жанчыны, спадзяюся, таксама. Супрацьлеглы пол адчуваецца на пах, на смак, на дотык. Сьвет вакол мяне ажыве галасамі.

«Я тут, лаві!»

Нехта паляпае мяне па плячы, нехта ўчэпіцца за кашулю. Так, я адчую, што мне трапілася менавіта дзяўчына. Хлопец бы вырываўся, а яна стоіцца і перарывіста ўздыхне. Я асьцярожна праведу далоньню па яе галаве – касічкі ці расплеценыя валасы? Дзяўчына абхопіць галаву рукамі.

Напятая гладкая скура на аголеных лакцях. Падкасаныя рукавы. Тонкая швэдра. Мне больш падабаецца слова «швэдар», але ў той сытуацыі кожнае слова мужчынскага роду выкліча адно раздражненьне, так што – швэдра, яна. Мае рукі апусьцяцца ёй на сьцёгны, якія ледзь заўважна для ўсіх, але не для мяне, хіснуцца. Адчую – дзяўчыну цягне да мяне, ёй прыемны мой дотык.

«L.» – скажу я і ссуну шалік.

Трохі звужанымі вачыма на мяне паглядзіць W.

«L.? – усунецца паміж намі мой сябра S. – Спадніцу ад джынсаў адрозьніваць не навучыўся?» – спытаецца ён.

Sakuma Shigeru

L. заўсёды будзе хадзіць у спадніцы, і толькі потым, праз дваццаць два гады, калі я зайду да яе перад ейным ад'ездам у Прагу на працу для радыёстанцыі «Свабода» з трэйцім мужам, убачу на ёй джынсы, але не згадаю пра маё маўклівае каханьне.

«Быў адзін дапытлівы, – W. закладзе рукі за сьпіну, – Пахавалі на тым тыдні».

Я не пакахаю яе ў той дзень. У нас з W. ня здарыцца азарэньня, як у момант, калі я глядзеў наўздагон L.

Але той дзень я запомню і нарэшце засну ў прыцемку моўчкі. Ідыятызм пакіне мяне, саступіць месца разважнасьці першага каханьня.

Прыцемкам мы пасядзем з хлопцамі і дзяўчатамі на лаўцы за трансфарматарнай будкай. Я толькі скончу расказваць, як упершыню бачыў нябожчыка.

«Страшна, – скажа W. – Мо згуляем у што вясёлае?»

«У закол падсьвінка, – прапануе Н., сын аднаго народнага пісменьніка, – мяне бацька навучыў. У іх на Мядзельшчыне ўсе так гуляюць. Лічацца, каму выпала – той падсьвінак. Астатнія бегаюць, ловяць яго і стараюцца закалоць швайкай».

«А калі падсвінак – яна?» – пацікаўлюся я.

«Бяз розьніцы. На бацькавае радзіме ўсе так гуляюць».

«Тады яе называць сьвінаматкаю, – перапыніць яго S. – І як дагоняць, то не заколваюць, а... – Ён паглядзіць на L., якую я ўсё яшчэ па інэрцыі буду лічыць сваёй каханай, і прапануе; – Я ведаю іншую гульню – у нябожчыка. Мажліва памерці на час і аджыць».

«Тады гэта ня сьмерць», – скажу я.

«Ты яшчэ ніколі не паміраў, паспрабуй – і даведаесься», – падначыць мяне S.

Спакуса задарма даведацца пра таямніцу сьмерці спрацуе.

«Што рабіць?»

«Стань і зрабі дваццаць адзін глыбокі ўздых...»

Я зраблю.

«...затрымай дыханьне...»

Я затрымаю, а S. абхопіць мяне ззаду рукамі і сьцісьне з усяе моцы.

«Не выдыхай».

Паплыве, крутанецца перада мною белая ў цемры сьцяна трансфарматарнае будкі, і я самлею. Вярнуся да прытомнасьці раптоўна, лежачы на сьпіне. Убачу толькі гаўбцы – адзін над адным, нібыта драбіны, што праводзяць у зорнае неба. Ані хто я, ані дзе – ня ўспомню. Каля мяне ўкленчыць дзяўчына.

У тым сьвеце, зь якога я вярнуся, імёнаў існаваць ня будзе. Існавацьмуць толькі я і дзяўчына, якая кленчыць нада мною. І мне ня трэба будзе ведаць, хто яна.

«Максім!» – яна роспачна скалане мяне за плечы. – «Максім, ты чуеш?»

Разам з уласным імем да мяне вернецца мой ранейшы сьвет. Мне дапамогуць падняцца.

«Дзе быў? У раі ці ў пекле? – пацікавіцца S. і дадасьць:, – Мне раз у школе так зрабілі, то я скроню аб парту рассадзіў. Гэтак можна толькі двойчы рабіць. На трэці сапраўды памрэш».

«Хопіць і аднаго, – я пахіснуся, – лепш ужо ў закол падсьвінка гуляць».

Я адчую сябе падманутым. Мне захочацца вярнуцца туды, дзе спынены час, дзе не існуе імёнаў. Мне абтрасуць пыл з вопраткі, і W. папросіць:

«Хлопцы, не сыходзьце, пачакайце покуль я зайду дахаты. Пад кінатэатрам кампаніі зьбіраюцца. Я ў начы праз вакно, здараецца, такога наслухаюся, не засну».

Яна пойдзе. Ужо дома я буду думаць, што ж такога яна можа чуць праз вакно, і том Фрыдрыха Шнайдэра адказам ляжа пад маю падушку.

Потым мы будзем гуляць у двары ў хованкі. Шукаць выпадзе L. Апошнімі схаваемся я і W. Мы спусьцімся ў сутарэньні пад маім домам. Мінем пазначаныя крэйдаю дзьверы кладовак і стоімся ў вялікім памяшканьні, падобным да першахрысьціянскіх катакомбных храмаў. Закураная паходнямі столь, сьпісаныя вуглём сьцены, запусьценьне і безжыцьцёвасьць. Сонечнае сьвятло праліецца на нас зьверху ў адчынены люк, якім раней загружалі дровы на апал. Зьверху ж далятуць і асьцярожныя крокі. L. спынецца перад самым люкам і паставіць нагу на ягоны край. Спаднічка плісэ, пад ёю белыя майткі, што ня вельмі шчыльна прылягуць да цела.

W. прыкрые мне вочы рукой. Мы пачнем валтузіцца.

«Цішэй, ты», – засычыць яна, драпне мне па шчацэ і ня дасьць глядзець.

Я азірнуся, схаплю яе за руку, яна тарганецца і заціхне.

«Можаш пусьціць, замінаць ня буду, – нарэшце скажа яна. – Усё адно, там няма на што глядзець».

«Ты ж на нешта глядзела».

Я падумаю, што яна адкажа так, як адказала б L.: «Мне можна, у мяне ў самой такое ж ёсьць», але пачую:

«Даруй, падрапала цябе ні за вошта...» – зьлёгку варухне рукой – ці моцна я трымаю?

Я не расьцісну пальцаў і спытаюся:

«Ты любіш таямніцы?»

«Кажы», – у дзявочым позірку ня будзе ані злосьці, ані гарэзьлівасьці.

«У сваім жыцці я кахаў двойчы, – нясьведама схлушу я, – раней кахаў адну дзяўчынку, а цяпер цябе».

W. закіне галаву, у палонцы люка праплывуць аблокі.

«L.?»

«Не», – ужо сьведама схлушу я.

«Я яе ведаю?»

«Мы вучыліся разам».

«Ніхто ня мусіць ведаць пра тое, што мы былі з табой разам. Выходзь першы».

Я не крануся зь мейсца, дакладна ведаючы – трэба яшчэ пацалавацца. Але W. так і не адвядзе свой позірк ад палонкі люка.

«Табе ня страшна вяртацца адной па сутарэньнях?»

Яна хітне галавою.

«Ідзі...»

Яе доўга шукацьмуць. Ніхто, апроч мяне, не заўважыць як W. пракрадзецца да лаўкі.

«Тут–тук. Сама за сябе», – скажа яна.

«Ты дзе сядзела?» – сумеецца L.

«Табе скажы, і табе захочацца».

* * *

Увечары ўсе мы, хто гуляў у хованкі, пойдзем глядзець салют у Тэатральны сквэр. Я і W. выправімся падкрэсьлена паасобку. Перад балюстрадамі, на ўрадавых трыбунах стоўпяцца людзі. Над Цэнтральным пляцам узьнясуцца ракеты і разьлятуцца жарынкамі ў яшчэ не да канца цёмных нябёсах. Натоўп завіруе, палятуць угору капелюшы, загучаць крыкі «Ўра!». Я адступлюся на крок, злаўлю руку W. і зьлёгку сьцісну яе. Яна – маю ў адказ. Мы бяз словаў выберымося з тлуму.

«Пайшлі», – прапаную я.

«Ведаеш зацішны куток?»

«За Домам актора».

Мы схаваемся ў ста мэтрах ад натоўпу ў сярэдзінным двары былога царкоўнага музэю. Мы апынемся сярод кардонных скрыняў з–пад віна. За вітражамі бара загучаць музыка, гоман. Залапоча бляшанымі крыламі кухонны вентылятар.

«Ты гатовая пацалавацца?» – спытаюся я.

Над намі зачырванеюць у бляклым сьвятле фойарвэрку прысадзістыя рамантычныя вежы Дома актора і недасяжна высокія аскетычна–канструктыўныя – Дома афіцэраў.

«Пра такое не пытаюцца, яно прыходзіць само».

Я хоць і вывучу напамяць разьдзел з кнігі нямецкага прафэсара, прысьвечаны пацалункам, усё адно толькі дакрануся сьціснутымі вуснамі яе вуснаў.

«Сьмешна, – счакаўшы, скажа яна, – тыцкаесься носам, як кацяня. Так не цалуюцца».

Яна схіліць голаў, рассуне мае вусны кончыкам языка. Пасьля другога разу я спытаюся:

«Цябе хто навучыў цалавацца?»

«L. – адкажа яна, – па–сапраўднаму я цалуюся ўпершыню з табой. Зь ёй мы трэніраваліся».

Дзяўчыну стрэне сполах у маіх вачох.

«Хіба хлопцы так ня робяць? – сумеецца яна, – цяпер я стану цалавацца толькі з табой. З L. гэта толькі... Не навучылася б ад яе я, не навучыўся б і ты».

Мы абдымемся – мацней і мацней – з кожным новым залпам. Спатоленыя пацалункамі да болю ў пашчэнках, сядзем на цёплы каменны парапэт і выдрапаем на тынку падпорнага мура дзьве маленькія літаркі: M. і W.

Апошні сполах сьвяточных агнёў пакладзе на нашыя разьмілаваныя твары зялёны цень. Прагучыць расчараваны ўздых натоўпу.

«Ты верыш у сьмерць?» – спытае W.

«Я там быў. І ты гэта памятаеш».

«Так. Я спалохалася за цябе, калі ты страціў прытомнасьць. Але зараз не пра тое. Сьмерць – вяртаньне ў мінулае. Там зьбяруцца ўсе, каго ты ведаў і... кахаў. Мы з табою таксама некалі расстанемся, памром... Там зьбяруцца дзяўчаты».

«Там зьбяруцца ўсе».

«Зьбяруцца тыя, каго ты кахаў, кахаеш і будзеш кахаць. Ня ведаю, колькі іх назьбіраецца, але сама меней дзьве, – W. прымружыць вочы, – я і тая, яшчэ адна дзяўчынка».

Я паспрабую яе пацалаваць у вусны, але яна падставіць шчаку.

«Ты да каго зь іх падыдзеш?»

«Буду чакаць, покуль адна зь іх падыдзе да мяне».

«Гэта буду я. Мы назаўсёды застанемся разам. Чуеш? Бо мы ва ўсім будзем першыя адзін у аднога».

У двары мы ўжо не засьпеем нікога са сваіх сяброў. У адчыненым вакне на трэйцім паверсе майго дома будзе гучаць жывая музыка. H., нібыта спэцыяльна для нас, выканае на акардыёне «Weltmeister» маю ўлюбёную песьню «Girl», і мы дамовімся з W. абменьвацца ня толькі пацалункамі, але й магнітафоннымі запісамі.

* * *

Мы з W., седзячы за трансфарматарнай будкай, будзем чытаць кнігу Фрыдрыха Шнайдэра, а калі выйдуць гуляць нашыя сябры, W. загорне том у газэту і занясе яго сабе дадому праз тую самую брамку, ключ ад якое я буду адчуваць паміж намі пры кожным пацалунку. Калі яна вернецца, то прапануе згуляць у «Кіс–Мяў». Мне выпадзе быць люстэркам, я павярнуся да ўсіх сьпінаю, а малодшы за мяне на год D. стане па чарзе паказваць пальцам на прысутных і пытацца:

«Кіс?»

Тры разы запар я адкажу: «Апсік?». На чацьверты ж вымаўлю:

«Мяў».

«Які колер?» – спытаецца D.

У думках я перабяру магчымыя варыянты: чырвоны – пацалунак вусны ў вусны, зялёны – пацалунак праз кляновы ліст, сіні – тры пытаньні сам–насам і абявязкова шчырыя адказы на іх, блакітны – два пытаньні пры ўсіх. І скажу:

«Сіні».

Я не памылюся, мне выпадзе ісьці з W. Мы адыйдземся пад вазоўні, каб нас ніхто ня мог пачуць.

«Гульня страціла для нас сэнс. Мы і так не хаваем адзін ад аднога свае таямніцы», – скажу я.

«Каханьне хіба гульня ў шчырасьць для дваіх?» – запярэчыць яна.

«Пастаім ячшчэ трошкі, каб яны падумалі, нібыта мы пытаемся і адказваем».

«Да мяне апошнім часам заляцаецца S.», – паскардзіцца W.

Праз кон гульні мне выпадзе ісьці менавіта зь ім. Сіні колер. Тры пытаньні. Тры адказы – шчырыя, як на споведзі.

«Ты кахаеш каго небудзь?» – спытаецца S.

«Але».

«Хто яна?»

«W.», – без ваганьняў адкажу я.

«Вы цалаваліся?»

«Так».

«Ты яе добра памацаў? Цыцкі пругкія? – узбуджана спытаецца S. – А тое яна ўсё ў мужчынскіх кашулях ходзіць, не разьбярэш».

«Я мусіў адказаць табе толькі на тры пытаньні, гэтае – чацьвертае».

«Ясна, палазіў ужо па ёй. Яна хітрая, у джынсах ходзіць, калі ў спадніцы – лацьвей: руку сунуў і ўсё. Але і праз джынсы памацаць цікава. Табе яна дазваляе ў майткі лазіць?»

«Гэта не твая справа».

«Раскажы».

«Не раскажу», – я надам свайму голасу адценьне вытанчанае ў распусьце дасьведчанасьці.

«Ты, відаць, і дзеўкі голае на ўласныя вочы ніколі ня бачыў», – справакуе мяне на шчырасьць S.

Я змаўчу, а вось ён назаўтра маўчаць ня стане і, каб зьведаць большую асалоду, кожнаму з нашых і са сваіх сяброў паасобку паведаміць, што я і W. цалуемся. Пра гэта я дазнаюся ад L. Яна патэлефануе мне і майму сябру D. Усе разам мы адшукаем W. на лаўцы за трасфарматарнай будкай, вецер гартане кніжныя старонкі на яе каленях. Яна нават не ўсьміхнецца, як пабачыць мяне, і прыкрые рукамі ня кнігу, а твар, заплача.

«За такое біць трэба», – вызначыць D.

«Усім расказаў, пры ўсіх і біць будзем», – пагаджуся я.

«Хлопцы зь ягонага дома бараніць кінуцца», – нягледзячы на адчай, ня згубіць разважнасьці W.

Мы зловім першаклясьніка P. і загадаем яму перадаць S., што я і D. чакацьмуць яго з прыхільнікамі, каб біцца на газоне каля вазоўняў. Акардыяніст H. адмовіцца браць удзел у бойцы, скажа, што біцца за баб – глупства, а па–другое, ён заўсёды пасьля зьмярканьня грае варыяцыі на тэмы ангельскіх песьняў і мяняць лад жыцьця не зьбіраецца.

І вось пад вечар мой былы сябра, а ў сапраўднасьці здраднік і вораг S. з трыма хаўрусьнікамі будзе чакаць на ўмоўленым мейсцы. Мы станем двое супраць чатырох. Сам ня ведаю чаму, першым чынам я зьдзяру зь ягонае галавы летнюю кепку і закіну яе на дрэва.

S. паглядзіць, як яна хістаецца на сухое галіне ў недасяжнае вышыні, і кінецца на мяне. Некалькі роспачных нямоцных удараў, мы счэпімся і пакоцімся па траве. Хто, я не разьбяру, скочыць на нас зьверху, за ім другі, я адчую на сабе цяжар целаў – ані ўздыхнуць, ані ўдарыць.

Раптам нечая моцная рука выхапіць мяне з купы.

«Рассыпайся».

Я буду сядзець пад дрэвам, залізваць зьбіты кулак і спакойна пазіраць на тое, як старэйшы за мяне хлопец з суседняга пад’езду K. мэтадычна б’е нагой маіх ворагаў. Па адным яны адваляцца ад кучы.

«Запамінайце, – скажа мой збавіцель K., зацягнецца цыгарэтай і ўваб’е недапалак абцасам у дзёран, – нашых пісьменьніцкіх хлопцаў мы крыўдзіць не дамо».

І толькі тады я заўважу двух ягоных аднагодкаў, хлопцаў, якія жылі ў адным доме з W.

«А ты, Максім, – зьвернецца ён да мяне, – ужо вырас, можаш ня толькі з малымі вадзіцца, а і з намі калі–нікалі пасядзець. У цябе густ добры. W. дзеўка клясная. Яна нас сюды і прыслала».

З таго часу мы з W. кінем хавацца. Я звыкнуся, што амаль заўсёды са мною побач каханая дзяўчына. Мы згубім адчуваньне рызыкі ў пачуцьцях. Кніжка нямецкага прафэсара станецца для нас улюбёным нязводным чытвом.

Так надыдуць Каляды, і ад усяе зімы ў маёй памяці застануцца: заліты цемрадзьдзю двор, у якім мы з W. лепім са сьнегу аголены жаночы торс. W. здыме пальчатку, падправіць голымі пальцамі невялікія грудзі, яны падтануць ад цяплыні рукі і заблішчаць чыстым лёдам, да якога захочацца дакрануцца языком. Потым дзяўчына запусьціць вузкую далонь у разрэз майго зімовага паліто. Прахалодныя вільготныя пальцы лягуць на скуру пляча, і неўзабаве я перастану заўважаць іх. А потым...

Sakuma Shigeru

* * *

Я скончу восьмую клясу. К., які ратаваў мяне падчас бойкі, – дзясятую. Зь ім і з другімі старэйшымі хлопцамі я дамоўлюся згуляць у карты. Яны прыхопяць з сабою колькі пляшак «Кагору» і дзеўку J. з кулінарнае вучэльні, прыгожую вульгарную бляндынку зь неахайна нафарбаванымі вачыма. Я паціху спытаюся ў К.:

«Чаму менавіта з кулінарнай?»

Ён растлумачыць, што там навучэнак раз на два месяцы правяраюць на розную пошасьць і, маўляў, таму меншая рызыка. Мы сядзем за стол у гасьцёўні гуляць у покер. Будзе граць магнітафон. Навучэнка J. з адкаркаванаю бутэлькай пойдзе ў спачывальню і пакліча адтуль:

«Першы».

Ім станецца гаспадар, а мы працягнем гульню. За пару каноў я прагуляю ўсе грошы і толькі тады заўважу за сабою люстэрка – вялікае, ва ўсю дзьверку трафэйнае нямецкае шафы. Калі я скажу пра махлярства, мне, як малодшаму, бяз сваркі вернуць грошы.

Будуць мяняцца за сталом хлопцы. Нарэшце са спачывальні выйдзе апошні – трэйці зь іх – і скажа мне: «Твая чарга». Скажа так, нібыта я кожны дзень баўлю час зь дзяўчатамі ў ложку.

Ён заўважыць маю разгубленасьць і спытаецца:

«Ты першы раз?»

«Трэйці», – схлушу я.

«Шкада, яна магла б цябе навучыць. Ідзі».

Пакоі ў старым асабняку, што некалі належаў менскаму губэрнатару, адзін за адным адчыняць мне дзьверы анфіляды. З гасьцёўні я траплю ў пакой са швейнаю машынкаю, вузкі і высокі, як бутэлька «Бэхэраўкі», зь яго ў бібліятэку, адтуль у спачывальню. Я старанна прычыню за сабой усе дзьверы.

На вялікае канапе, на падасланым рушніку будзе сядзець разамлелая ад мілосьцяў J.. Аголеная, змазаны макіяж, на шыі слівавая пляма ад пацалунка. Яна кране яе рукой, наліе сабе віна і адап'е палову шклянкі, рэшту прапануе мне.

Я вып'ю густую ад цукру вадкасьць і першы раз у сьвядомым жыцьці ўважліва агледжу аголеную жанчыну. Я зразумею, што магу дакрануцца да яе рукой. За вакном першага паверха блісьне чырвоным дахам таксоўка, прамільгне дзіцячы твар – хлопчык на плячах у бацькі. Атрутнаружовымі пададуцца мне плямы на яе цыцках. J. абхопіць рукамі крыж на крыж плечы і спагадліва ўсьміхнецца. Толькі тут я зразумею, што яна сядзіць прытуленая сьпінаю да сьцяны, за якою пакой W. I, магчыма, мая каханая ў некалькіх кроках ад мяне, адгароджаная цагляным мурам.

«Ты першы раз, – сцьвердзіць J., – хадзі, навучу, як трэба», – яе ногі застануцца зьведзенымі.

«Ты стамілася?» – я позіркам папрашу дзяўчыну сказаць «так».

«На цябе хопіць, ты скора скончыш», – яна краем прасьціны абатрэ вусны.

«Я проста пагляджу на цябе. Можна?» – мне нясьцерпна захочацца дакрануцца да яе цела рукой.

«Ня трэба баяцца, кожны робіць гэта ўпершыню».

«У мяне ёсьць дзяўчына. Яна жыве за гэтай сьцяной».

J. машынальна азірнецца, зьлёгку растуліць ногі і пакладзе паміж іх далонь.

«Ня хочаш, ня трэба. Але я не адпушчу цябе і пакажу фокус», – дарослая да падлетка скажа яна.

J. выкруціць з падсьвечніка на тумбачцы доўгую араматызаваную сьвячу. Шырока разьвядзе ногі і, гледзячы мне проста ў вочы, павольна засуне яе ў похву. Я фізычна адчую, як паўпразрысты бурштынавы стрыжань рассоўвае коўзкую мякаць маціцовай глыбіні яе цела, як ён няспешна мякчэе ў задушлівай гарачыні.

Сьвяча схаваецца ледзь ня цалкам, адно застанецца тырчэць кароткі, з фалангу пальца, цыліндрык і скрыўлены набок чорны глянцавы кнот. J. няспешна правядзе чырвонаю галоўкаю калекцыйнае запалкі па скрыначцы і запаліць яго. Агеньчык захістаецца паміж яе ног. Кроплі расплаўленага парафіну пярлінамі зазьзяюць на рушніку.

«Клясная запальнічка? – J. падасьць мне пачак цыгарэтаў, – прыпалі для мяне адну, сама я не дацягнуся».

Я нахілюся, глыбака ўбяру ў сябе дым спачатку аднае, затым другое цыгарэты, і асьцярожна, ледзь не кранаючыся вуснамі агеньчыка, задзьму яго.

Перш чым апрануцца, дзяўчына пацалуе мяне ў шчаку.

«Я не скажу хлопцам, што ў нас нічога не адбылося. Скажу – ты самы лепшы зь іх».

Калі мы выйдзем разам ў гасьцёўню, то карты будуць здадзены ўжо і на мяне, самае дзіўнае – без махлярства.

* * *

Апошні тыдзень вакацыяў мой сябра D. запросіць мяне правесьці ў яго на лецішчы на беразе Заслаўскага вадасховішча. У першую ж ноч мы дамовімся на дзень запрасіць да сябе і нашых сяброўак L. і W. Аніводная зь іх ня зьдзівіцца нашаму званку, і мы сустрэнем іх на аўтобусным прыпынку непадалёку ад міжнароднага гатэлю, дзе ўжо працаваў бар зь люстранымі падлогаю і стольлю.

З сабою мы прыхопім бульбу, зеляніну, чыгунок і пашпарт бабулі D., каб узяць напракат лодку. Яна нам і дастанецца, цяжкая, мэталёвая, прыстасаваная да таго, каб хадзіць пад рухавіком. Мы выплывем на сярэдзіну вадасховішча і адтуль ужо прыгледзім сабе для забаў самую маленькую выспачку, да якое давяслуем нязручнымі дзюралевымі вёсламі ажно праз гадзіну. Выспа акажацца бязьлюднаю, парослаю хмызамі і высокай, ніколі ня кошанаю травой. На пясчаным пляжы мы распалім вогнішча, паставім на яго варыцца бульбу ў чыгунку. Калі вада закалыхуе, я і D. абмяняемся позіркамі.

«Пайшлі, – ён возьме L. за руку, – я табе на тым беразе нешта пакажу. А вы даглядайце бульбу».

W. падсядзе бліжэй і пакладзе галаву мне на калені.

«Пачакаем, покуль бульба зварыцца, ёй скора, – яна торкне ў кіпень арэхавы пруток, – вялікую трэба было парэзаць, а дробныя ўжо зварыліся».

«Усе зварыліся, пайшлі», – пачну прысьпешваць я.

«Бачыш, не», – яна апантана будзе торкаць і торкаць прутком.

Нарэшце, я забяру яго і ўсаджу ў самую вялікую бульбіну, тая разваліцца напалам і дыхне на нас перагрэтаю параю.

«Нашто маніш, яна даўно зварылася».

«Ваду зьліць», – з жалем у голасе прамовіць W.

У яе закалоцяцца рукі, а мо і сапраўды, стане халодна, бо і па маім целе пабягуць дрыжыкі. Я падсуну пад чыгунок вясло, занясу і кульну яго на траву.

«Усё гатовае, – скажу я, – пайшлі».

Над хмызьняком, што схавае нас, пранясецца вецер. Мы апусьцімся на калені.

«Мне будзе балюча, – увап'ецца пазногцямі ў маю руку W., – я закрычу».

«Мы тут адныя».

«Нас пачуюць».

«Вецер дзьме ад іх да нас, ён зьнясе крык», – паспрабую я супакоіць дзяўчыну, правяду рукою па яе валасах, пакладу яе галаву сабе на плячо. Аднак толькі крану засьцежку на джынсах, як яна заўпарціцца.

«Пачакай, ня зараз, я супакоюся... ува мне ўсё сьцялася... расшпіліш... калі можна будзе, я сама вылузнуся зь іх».

Яна ледзь не да крыві ўкусіць мяне, я не стрываю і з усяе моцы сьцісну яе плечы.

«Супакойся, дурніца. Ты ідыётка».

«Табе добра казаць, апыніся ты на маім мейсцы... Выбачай, я сапраўды вар'яцею. Цябе самога калоціць».

Яна зробіцца паслухмянаю, сама скіне кашулю. Першыя буйныя кроплі дажджу пырснуць на яе падцятыя ад холаду і хваляваньня грудзі.

«Дождж пачынаецца. Але гэта нічога. Я сама скажу табе – «тры–пятнаццаць», і ты расшпіліш мне засьцежку–маланку».

Наляціць віхура, секане па нашых целах жвірам, зьмяшаным з пырскамі. «Тры–пятнаццаць» так і не прагучыць.

«Максім, кідай усё і бяжы хутчэй, лодку ветрам адносіць!» – пачуецца крык D.

W. істэрычна засьмяецца.

«Ня лезь, патонеш», – залямантуе на беразе L.

Падзьме жахлівы ў свае моцы вецер, попельнае вадасховішча растрэскаецца ламанымі хвалямі, як выпушчанае на падлогу люстэрка. У джынсах я забягу ў ваду і паплыву наўздагон лодцы. D. ужо трымацьмуся за яе борт.

«Ты трымай, а я залезу!»

Я павісну з аднога борту, ён кульнецца з другога.

Нарэшце адным вяслом мы падгонім лодку да выспы, паскідаем у яе рэчы і сядзем на вёслы.

W. у памаранчыкавае ратаўнічае камізэльцы ўчарэпіцца за лаву і заенчыць, што ня ўмее плаваць. Зь ёю здарыцца сапраўдная гістэрыка. Краявід заштрыхуе залева. Забраны дзюралем нос цяжкое лодкі будзе то хавацца ў хвалях, то завісаць над імі. Зьнікне дакладная мяжа паміж вадою і небам, нас ахіне задушлівы кактэйль з пырскаў, дажджу і віхурнага ветру.

«Сьціхні, дурніца, – засычыць на W. L., – і безь цябе моташна».

«Абірай бульбу з муньдзіроў», – у маім голасе прагучыць сапраўдны боль, бо я зьдзяру сабе далоні ў кроў.

D. паглядзіць на мяне, як на вар'ята. W. паслухмяна зацісьне ўчарнелы на вогнішчы чыгунок паміж каленьмі і толькі тады я заўважу, што на ёй зьверху апроч расшпіленае ратаўнічае камізэлькі нічога няма. Яна будзе абіраць бульбу так старанна, нібыта толькі гэта здолее нас уратаваць, і заціхне. Калі з–за нізкіх хмараў зробіцца цёмна, як на зьмярканьні, і я ўжо пагаджуся з тым, што мы патонем, маланкі адна за адной уваткнуцца ў ваду.

Мы ўсё ж давяслуем да берага, праўда, у кілямэтры ад лодачнае станцыі, саскочым у ваду і чаратамі пагонім перад сабой лодку зь дзяўчатамі. Ужо добра зьвечарэе, калі мы ўчатырох, мокрыя, сядзем на аўтобусным прыпынку і нарэшце паямо халоднае бульбы зь зелянінаю.

W. безвынікова паспрабуе адцерці са сьцёгнаў вугальныя пісягі. Мы – я і яна – спусьцімся з адхону да плыткае, што расьцячэцца па траве, чыстае калюжыне.

Дзяўчына так і не адшаруе спачатку сваёй, а потым, калі тая ўчарнее, і маёй насоўкаю шорсткі джут.

«Гэта ты начаравала навальніцу, бо баялася. Табе лягчэй загінуць у хвалях, чым...»

«Ёсьць дзяўчаты, якім гэта лёгка, я ня зь іх».

«Ты ж не зьбіраесься заставацца цнатліваю ўсё жыццё?»

«Не. Я баюся болю, баюся закрычаць, але не баюся страціць цнатлівасьць... Я хацела сказаць табе адну рэч пасьля таго, як у нас... у мяне атрымаецца. Мае бацькі зьязджаюць на новую кватэру. Ты прыедзеш да мяне?»

«Так. Там ёсьць тэлефон?»

«Некалі будзе...»

Пад’едзе аўтобус і зьвязе дзяўчат. Да канца тыдня прастаіць пагода. Мы з D. яшчэ пару разоў сплаваем на выспу, дзе змарнуем час стрэламі з пнэўматычнае вінтоўкі па кансароўках і па пустых, выпітых іншымі шукальнікамі забаў, пляшках.

* * *

З W. мы ўбачымся толькі ў дзень яе ад’езду. За брамкаю, каля самага кінатэатра, будзе стаяць машына наладаваная мэбляю і хуталямі. Я падыду да кратаў і гукну маю каханую.

«Зараз, – W. расчыніць адну з валізаў, выцягне кардонку з–пад цукерак асарці, – у мяне больш няма ключа».

Яна падасьць мне паміж прэнтаў кардонку:

«Тут фатаздымкі і мой новы адрас. Гэта табе, іх ты ня выкінеш. Я сама рабіла».

Я падыму накрыўку і ўбачу добра адглянцаваныя карткі з крыху расплывістымі ў вэлюм, пераздымнятымі з часопісаў, карткамі – выявамі ангельскіх гуртоў. На адваротным баку аднога са здымкаў – Мік Джагер у стане цяжкога алькагольнага атручваньня – будзе друкаванымі літарамі накрэсьлены адрас з указаньнем нумароў аўтобусаў, тралейбусаў і трамвая, тамсама – назва прыпынку «Бульвар Тараса Шаўчэнкі». W. возьмецца за прэнты брамкі, я вазьмуся паверх яе пальцаў.

«Прыедзеш да мяне?»

«Патэлефануеш?»

«Я зрабіла два аднолькавыя камплекты фотак. Адзін застанецца ў мяне, другі ў цябе. Я была дурніцаю на выспе».

«Я ня меншым дурнем, варта было пабіць цябе».

«Я больш не баюся», – яна выслабаніць руку і пойдзе да рэчаў.

* * *

Я так ніколі і не пазваню ў яе дзьверы. Нават калі аднойчы прыеду на бульвар і знайду дом. Пастаю перад пад’ездам і вярнуся. Мне ўявіцца, як адчыніць яе маці – незнаёмая мне жанчына, яна аніколі не зьяўлялася ў нашым двары – і пачне дапытвацца навошта я шукаю яе дачку.

* * *

Зноў я сустрэну W. толькі праз год. На той час я ўжо скончу дзявятую клясу. Надзену зялёныя вэльвэтовыя нагавіцы клёш, доўгую камізэльку, вэлюравыя чаравікі і шырачэзную кашулю ў чырвоныя пеўні, а калі таго запатрабуюць урачыстыя абставіны, дадам да гардэробу каўбойскую хустку ў бубачкі, рэмень з бліскучаю спрожкаю на два кулакі. Можа й занадта й кідка, але такога ўбраньня будзе вымагаць мой тагачасны занятак для душы – музыка-бітнік – клявішы й сола-гітара.

Стары склад школьнага гурта здасьць выпускныя іспыты, і апаратура з інструмэнтамі пяройдзе нам, былым васьміклясьнікам, у спадчыну: бас–гітарысту ў ленанаўскіх акулярах з жульвэрнаўскаю мянушкай Паганэль, рытм–гітарысту і вакалісту Сэру, мне і бубначу – адзінаму, хто з нас чатырох стане прафэсыйным музыкам, ён і цяпер грае ў аркестры Фінбэрга. Наш гурт назавецца сьціпла – «Сэвэн Хілз», сем пагоркаў, тых самых, на якіх паўстаў Рым. Рэпэртуар складзецца разнастайна–вытанчаны: з англамоўнага – ледзь ня ўвесь «Beatles» і «Rolling Stones», з клясыкі – «У пячоры горнага караля» Эдварда Грыга, з нацыянальнага – «Стаіць Янка на гары» і бітлаўская ж «Girl» у маім адвольным перакладзе на беларускую мову.

Рэпэтаваць мы ўладкуемся ў школьным ціры, у сутарэньнях, таемна прыносячы з сабою сухое мадзьярскае віно і галяндзкія, адно па назьве, плаўленыя сыркі. Пачуць нешта, седзячы ў вузкім і доўгім, пазбаўленым мэблі ціры, будзе немагчыма з–за рэха, і мы па чарзе станем выходзіць на калідор, каб скарэктаваць гучаньне інструмэнтаў на слых. На адзіны ўваход узмацняльніка мы навесім усё, што займеем: электраарган, дзьве гітары, мікрафон.

Калі ж спатрэбіцца давесьці вакал да межаў магчымага, Сэр разявіць рот і засуне ў яго мікрафон, адно застанецца тырчэць штэкер. І гэты голас прымусіць паверыць у нас усіх, калі мы першы раз сыграем на публіку.

Пасьля аднае з такіх рэпэтыцыяў, калі ў маёй галаве ўсё зблытаецца ад шалёных рытмаў, я пайду дахаты празь дзіцячы парк. Каля кінатэатра «Летні» я, як дарослы, запалю, а каб вінавата не пасьміхацца праходным і не чырванець, адвярнуся да ракі. Цёплы камень парапэта набярэжнай дадасьць мне ўпэўненасьці ў сабе.

Я нават не пачую яе крокаў:

«Максім!» – на парапэт апусьціцца дзявочая рука з доўгімі адпаліраванымі пазногцямі, пальцы пад маім позіркам сьціснуць шытую бісэрам парманэтку.

Мне падасца, што W. ня зьменіцца за той год. Такая ж хударлявая, даўгія каштанавыя валасы расплеценыя, трохі завялікая каўбойка з падкасанымі рукавамі, заўсёдныя джынсы.

«Максім, – скажа яна так, нібыта гэта я прызначыў ёй тут сустрэчу, а яна спазьнілася, – у «Летнім» ідзе «Рамэа і Джульета» Франка Дзіфірэлі, я глядзела два разы, а ты?»

«Не пасьпеў».

«Я ўзяла два, убачыла цябе здалёк», – W. падасьць мне квіткі.

Грошы яна адмовіцца браць настолькі рашуча, што я нават ня стану налягаць. Да сэансу застанецца хвілін каля сарака, і мы пойдзем углыб парка па газоне між дрэваў. Той вясной нехта спаліць Летні тэатр. Калі пойдзе пагалоска, што ўжо на ягоным мейсцы праектуецца танцпляцоўка, а адміністрацыя парка не дае яго зносіць, невядомы падпальшчык уначы абліе бэнзінай высокі дашчаты паркан, каб ніхто не шкадаваў таго, чаго болей няма.

На тэатральным папялішчы запануе бязьлюдзьдзе. Мы падымемся на панішчаную вагнём сцэну. З разьбітага, абвугленага з аднаго боку нямецкага раялю «Bechschtein» зьвісьне колькі абарваных струнаў. W. пройдзецца пальцамі па растрэсканых пацямнелых у пажары касьцяных клявішах. Струны азавуцца толькі з другое актавы, азавуцца мінорнай мэлёдыяй. Дзяўчына засьпявае па–ангельску. Незнаёмая мне песьня зматэрыялізуе смутак над нежывым тэатрам. На абгарэлыя лаўкі зацярушацца са зжаўцелых кіпарысаў сухія лапкі.

«Гэта песьня з фільма. Вось пагляджу трэйці раз з табою і вывучу словы дарэшты, – W. паглядзіць на кранутыя вугальным пылком пальцы з задаўгімі, як на школьніцу, адпаліраванымі да люстранога бляску пазногцямі, – ты, кажуць, у гурце на аргане граеш?»

«Хто кажа, W.?» – я прамоўлю яе імя ўголас, і мяне абдасьць гарачынёю, нібыта выпадкова і без дазволу дакрануся да яе цела.

«У мяне кузіна ў паралельнае з табою клясе вучыцца, яна пра цябе ўсё расказвае, – W. паглядзіць мне ў вочы, я пералічу ў думках тое, што можна паставіць мне ў дакор, – ты яе амаль ня ведаеш, і да мяне яна цалкам не падобная. Я дазналася, з кім ты граеш, з кім сябруеш... і пра тваю цяперашнюю дзяўчыну–выдатніцу ведаю, яна для цябе ноты з запісаў песьняў на слых падбірае. Назваць яе імя?»

«Скора кіно пачнецца, – я пакажу на гадзіньнік, – усяго твая кузіна ведаць ня можа».

«Летні», мой улюбёны кінатэатр у горадзе, спаляць неўзабаве пасьля таго сэанса сьледам за Летнім тэатрам, спаляць аматары танцаў, прынясуць яго ў ахвяру так і не збудаванае танцпляцоўцы. Пойдзе дымам велічны ампір драўлянае стадолы. У зале, абабітаю цёмназялёным аксамітам, больш не запаляцца фігурныя пляфоны літых бронзавых бра. Не залюстрыцца ў начное Сьвіслачы высокаўзьнесеная франтонам нэонавая рэкляма.

У зале на паўтысячы месцаў на дзённы сэанс назьбіраецца два дзясяткі гледачоў. Я і W. сядзем у апошні рад.

«Ты ведаеш, колькі гадоў па п’есе было Джульеце?» – нахіліцца яна да мяне.

«Дванаццаць. Яна хадзіла ў першую клясу, бо была дурніцай і другагодніцай», – скажу я і крануся каленам яе нагі.

W. не адвядзе позірку ад экрана, па якім паплывуць Вэронскія краявіды. Рамэа раскажа Мэркуцыа пра сваё каханьне, а той пачне кпіць зь яго і разважаць пра сны. Я пасьпею сагрэць далонь W. у сваёй руцэ, калі Рамэа ўбачыць Джульету і закахаецца ў яе. Мы абдымемся, калі Рамэа ўскараскаецца на дрэва да гаўбца і прызнаецца ў сваім каханьні Джульеце. А цалавацца мы будзем ужо ўчатырох: я, Джульета, Рамэа і W. Калі ж вандроўны музыка засьпявае на фэсьце ў Капулецi шчымлівую, як дым восеньскае лістоты, песьню, мая дзяўчына прамовіць:

«Мы зноў разам».

«Ты хацела вывучыць словы», – нагадаю я.

«Я іх ведаю».

Пасьля фільма W. ня стане зьбіраць сьлёзы, як іншыя глядачкі, у насоўку, а прапануе:

«Бацькі на працы, паехалі да мяне. Паслухаем запісы».

Мы прыедзем на бульвар Шаўчэнкі. Новы пяціпавярховік у дварах. Апошні паверх. Адразу ж з вузкай вітальні мы зойдзем у ванны пакой.

«Я тут раблю фатаздымкі», – скажа W.

На пральнае машыне блісьне чорнаю падстаўкаю зачахлёны фотапавелічальнік. З палічкі з фотарэактывамі над унітазам W. здыме колбу хімічнага шкла з надпісам «Аслабляльнік Фармэра».

«У ёй я хаваю кубінскі ром «Havana club», – перадасьць яна колбу мне і распакуе заклееную капэрту з–пад фатаграфічнае паперы, – выцягне зь яе цыгару «Партагас» і кардонныя запалкі.

«Пайшлі».

У гасьцёўні на старым нямецкім фартэп’яне атабарыцца магнітафон «Дніпро» і стосы бабінаў. На каляровых ракордах стужак застракацяць надпісы: «Крыдэнз», «Уінгз», «Ролінг Стоўнз», «Бітлз», «Дэп Пёрпл», «Песьняры», «Мірэй Мацье», «Іма Сумак». Я выберу «Ролінгаў» – «Рубінавы аўторак».

Мы моўчкі засьцелім абвіты фасольлю гаўбец ватняю коўдраю і ўладкуемся на ёй, абгароджаныя з трох бакоў нагрэтымі сонцам экранамі з хвалістага шклапластыку. Мы ўбачым вышэй за сябе толькі неба і вершаліны дрэваў.

Я буду патроху паліць ужо з паўгады – переважна кароткія польскія цыгаркі «Klubowe» з папяровым фільтрам, якія чамусьці будуць весьціся з усяго Менску толькі ў шапіку нямецкае рэстарацыі «Патсдам». Моцная гаванская цыгара, памачаная ў ром, падзейнічае на мяне забойча, на тры мае зацяжкі прыйдзецца адна, зробленая W.

Sakuma Shigeru

Калі кароткі канчар ляжа ў попельніцу, я зразумею, што падняцца ня здолею, і таму нават не паспрабую стаць на ногі, закруціцца галава. Мы вып’ем рому са срэбнае чаркі, закусваць будзе ня ў гонар – закаханыя не ядуць. Трунак атрутнаю гарачынёю разыдзецца па целе і вернецца лёгкай млосьцю.

«Я адчуваю сябе на бязьлюднае высьпе, а ты?» – спытае дзяўчына.

«Мы на ёй разам».

Мы пацалуемся, як і ў першы раз: спачатку простым дотыкам вуснаў, а потым, як вызначыў бы нямецкі прафэсар – аўтар «Полавага пытаньня», адкрытым францускім пацалункам. Нарэшце W. сьцісьне вусны, мы сутыкнемся ілбамі і засьмяемся.

Пасьля другое чаркі рому, выпітае на дваіх, сам сабою згадаецца наступны разьдзел з працы Фрыдрыха Шнайдэра. Я накручу яе валасы сабе на палец і пушчу іх – разьвінецца каштанавая сьпіраль, а затым хукну праз кашулю ў яе плячо. Дзяўчына пацалуе мяне ў скроню. Мая рука сьлізгане пад яе каўбойку і спынецца на незабранае ў станік грудзі. Я адчую, як няроўна набірае W. паветра, каб сказаць:

«Мне добра».

«Мне таксама».

Пад маімі пальцамі адзін за адным расшпіляцца дробныя, кожны з чатырма дзірачкамі, гузікі яе кашулі. І я разьвяду, нібыта ссуну з засыпанага на пляжы цела жвір, кашулю ў бакі.

«Мы звар’яцелі, – W. спачатку ссутуліцца, а потым выгнецца, каб даць мне магчымасьць выцягнуць прыпол кашулі з туга падперазаных шырокім скураным рэмнем джынсаў, і ўжо на выдыху дадасьць: – І хто забараняў нам зьдзейсьніць гэта раней?»

«Страх».

«Дай выпіць», – яна пацягнецца па срэбную чарку, адап’е палову і закашляецца.

Ром у яе вуснах апячэ мне язык. Я прытулюся тварам да яе грудзей, яна падцягне жывот. Рэльефна, нібыта сьляды маіх нецярплівых пальцаў, праступяць на яе целе скабы. Зарыпіць скура рэмня, падмігрне мядзяным бляскам замочак засьцежкі–бліскавіцы, рух далоні спыняць шорсткія карункі майткаў.

«Не глядзі».

Заплюшчаныя вочы, сьціснутыя вусны тарганучца ва ўсьмешцы. Плаўны рух сьцёгнаў. Скамечаныя джынсы, сьцягнутыя разам з майткамі, яна адштурхне нагой у белым гольфе на прахалодную, выкладзеную пліткай падлогу гаўбца.

Мы нават не паспрабуем зладзіць тое, што, па вызначэньні нямецкага прафэсара, зьяўляецца полавым актам – «увядзеньне пэніса ў адну з натуральных адтулін жаночага цела».

W. адчуе палёгку і ўжо бяз сораму прыцісьне маю руку да сябе сваёй, шчыльна зьвядзе ногі. На неафарбаваных вейках блісьне вільгаць. Яна адкрые вочы і моўчкі наліе мне рому. Той падасцца мне прэсным, як растаы лёд.

«Калі і я зраблю табе рукой, табе таксама будзе добра?»

Стужка на бабіне скончыцца, і мы пад шамаценьне ракорды возьмемся выціраць насоўкамі коўдру. Пасьля цыгары, пасьля яшчэ дзьвюх чарак на сьпякотным сонцы, мне зробіцца блага. Я ледзь жывы дабяруся да ваннага пакоя, укленчу пред унітазам і самлею. Працьвеpазелая ад пераляку, што я зараз памру, W. возьмецца адпойваць мяне вадою, а я – то прасіць прабачэньня, то казаць, што ўжо акрыяў, але ўсё адно раз за разам буду вяртацца да ўнітаза.

Калі нарэшце W. пераканаецца, што я застаўся жывы, яна прымусіць мяне сунуць галаву пад кран, а потым выпіць поўны імбрычак моцнай запаркі. Я, не распранаючыся, лягу спаць на яе канапе, а яна ўладкуецца побач.

Мне падасца, што толькі заплюшчыў вочы, а яна ўжо будзіць мяне.

«Сыходзім, хутка бацькі прыйдуць», – прысьпешыць маё абуджэньне дзяўчына.

Я падымуся, але неўзабаве сяду.

«Я праведу цябе, пайшлі».

Мяне хопіць на тое, каб спусьціцца ў двор і завярнуць за рог. Седзячы на бардзюры кветніка, я скажу:

«Дарма палілі цыгару, гэта ад яе так блага, далей я не пайду».

«Калі ласка, падымайся, едзем разам».

Мой твар, відаць, зробіцца аднога колеру зь зялёнаю камізэлькай, бо нейкая цётка прыпынецца каля нас і жахнецца:

«Трэба «Хуткую дапамогу» выклікаць. Ён памрэ зараз!»

«Ня трэба, – закрычыць наўздагон ёй W., – ён проста моцна стаміўся!»

Толькі пагроза прыезду дактароў прымусіць мяне падняцца. Дрыготкі, са зьвінячым шклом, тралейбус аніякім чынам майго адчуваньня не палепшыць. Я глядзецьму праз шыбу на тратуары нязрушным позіркам. Застыгнуць жаданьні, памкненьні, застанецца толькі накірунак руху.

Апошнім намаганьнем волі я прымушу сябе прайсьці праз свой, а некалі – наш зь ёю, двор. У пад’езьдзе я прывалюся сьпінай да паштовых скрынак, абдыму W. і пацалую. Не таму, што мне гэтага захочацца – адзіным жаданьнем стане легчы і заснуць, а таму, што інакш нельга разьвітвацца з каханай. Яна моцна–моцна прыцісьнецца да мяне і апантана пачне паўтараць:

«Я кахаю, кахаю...»

І толькі я зьбяруся адказаць ёй, як увышыні ляснуць дзьверы. Мы тарганемся, шчоўкне зашчапка мэталёвага бранзалета на маёй руцэ, гадзіньнік упадзе дзяўчыне пад ногі. Я пабягу да сваіх дзьвярэй.

Дома я адразу ж распрануся і лягу спаць, хоць і будзе шчэ сьветла. Пабудзіць мяне тэлефонны званок:

«Добрай раніцы, Максім, ты як?» – павітаецца W.

Я прыгадаю ўчарашні дзень: узьнёслыя словы, музыку, спалены тэатр, асалоду блізкасьці, цёплы фаянс унітаза і цераз сілу прызнаюся:

«Такое са мной адбылося ўпершыню. Выбачай».

«Са мной таксама. Ты не адмаўляесься ад учарашняга?» – спытае яна.

«Ад чаго менавіта?»

«Мы сустрэнемся яшчэ, ці ты зноў зьнікнеш на год?»

Я памкнуся сказаць: «Сёньня ж», – але сустрэнуся позіркам з уласным адбіткам у насьценным люстэрку, згадаецца самае брыдкае, зразумею, і яна ніколі не забудзе ўчарашні дзень.

«Чаго ты маўчыш?» – насьцярожыцца W.

«Калі я паабяцаў табе нешта пэўнае ўчора, то выбачай. Я ня мусіў гэтага казаць».

«У мяне твой гадзіньнік, ты яго мусіш забраць. Праўда, ён зламаўся. Сустрэнемся і пагаворым».

«Выкінь яго. Бывай».

Мы памаўчым. W. больш не перазвоніць.

* * *

Да апошняе сустрэчы ў нашых жыцьцях пройдзе яшчэ тры гады. Я скончу школу, так і не дазнаўшыся, хто яе кузіна, паступлю ў інстытут, закіну музыку і намеруся сур’ёзна заняцца літаратурай. Нават напішу навэлу на адзінаццаць старонак з адраджэнскім сюжэтам:

«Адзін хлопец, зразумела, сьведамы беларус, прыязджае зь Менску ў Вільню і спазьняецца на зваротны цягнік. Ён мусіць застацца нанач у сталіцы Вялікага Княства. Ані грошай на гатэль, ані сяброў. Ён сядзіць у бары, што каля Гострае Брамы ў Сьвятадухаўскіх мурах, і бавіць час да закрыцьця. Настае шарая гадзіна, і да яго падсаджваецца дзяўчына ў старасьвецкае сукні, тлумачыцца – чула, як ён замаўляў каву па–беларуску. Яны доўга і нудна гавораць, лаюць летувісаў, узносяць беларусаў. Апоўначы хлопец бярэцца правесьці дзяўчыну дадому. Абязьлюднелае места. Хлопец кажа, што вось такая Вільня яму даспадобы. Уначы, бяз прышлых, яна зноў робіцца спрадвечнай беларускай сталіцай. Яны даходзяць да невялікага баракальнага асабняка ў старым завулку. На франтоне сьцюкавы мэдальён з жаночым профілем. Вядома, гэта скульптурны партрэт гаспадыні, якая прапануе хлопцу застацца нанач. Хлопец і дзяўчына сядзяць пры сьвячах, зноў вядуць нацыянал–патрыятычную гутарку. Калі сама сабою гасьне апошняя сьвяча, яны кахаюцца. Перад сьвітанкам хлопец сыходзіць, але з паўдарогі да вагзалю вяртаецца, каб паглядзець адрас. Завулак на месцы, а вось асабняка няма. І тут на ранішняе вуліцы хлопец здагадваецца: ягонаю каханаю гэтай ноччу была сама Вільня, яе душа. Пасьля такога адкрыцьця ён робіць слушную выснову, што аніводнаму летувісу ня дадзена завалодаць

душой Вільні, бо яны зьнявечылі назву места. Для іх існуе толькі Вільнюс – ён, мужчына, а гэтае места спрадвеку – яна, Вільня. І толькі беларусу дадзена яе зразумець, а часам і ўбачыць».

Вось такая нацыянал–эратычная тэма прыйдзецца мне даспадобы ў сямнаццаць гадоў, калі перайду на другі курс Палітэхнічнага інстытута.

У мяне зьявіцца сябра жыд Z., і ўсе студэнцкія гулянкі пачнуць ладзіць то ў мяне, то ў яго. Праўда, Z. будзе наладжваць і асобныя паўпадпольныя гулянкі, выключна для жыдоў. На іх мяне, зразумела, запрашаць ня стануць. Але аднойчы на адну зь іх трапіць давядзецца. Я пазычу падчас летняе сэсыі ў Z. касэты з запісамі, а прынясу іх аддаваць на дзень раней, чым абяцаўся, у суботу пад вечар. Забудуся на існаваньне ігудэйскага Шабасу.

Аніводнага славянскага твару, у магнітафоне касэта з народнымі песьнямі на ідыш. Госьць, хто п’яна змаўчыць, хто працягне размову. Каго я пазнаю, каго ўбачу ўпершыню. Нехта вызірне з ваннага пакоя, але толькі павярну галаў, дзьверы зачыняцца. Z. павагаецца і запросіць мяне да стала, сядзе побач, наліе лікёру. Мне падасца – рукі робяцца ліпкімі, нібыта на іх пырснулі алеем, і толькі потым зразумею – вінаваты пах і сьвятло араматызаваных сьвячэй, што сыходзяць ад масыўнага залачонага сямісьвечніка пасярод стала.

«Пайду рукі памыю», – скажу я.

Гаспадар спыніць мяне:

«Не мітусіся. Умывалка занятая».

Я падыму чарку, каб кінуць пару слоў пра спрадвечнае братэрства жыдоў і беларусаў, ды так і спынюся. Шчоўкне зашчапка, пачуецца, як шалёна гудзе вада ў ванным пакоі. Рыпнуць масьніцы. Змоўкнуць госьці. Скаланецца лікёр у маёй чарцы. На парозе гасьцёўні стане мокрая, як тапелец, цалкам аголеная W.

«Падлы, – яна з пагардаю абвядзе позіркам

Sakuma Shigeru

прысутных, – мяне пад халодны душ пасадзілі, а самі п'яце?»

«Зьнікні, – Z. падымецца, – ты не заўважаеш, што ў задніцу п'яная?»

«Пляваць, тут усе свае», – яна прытрымаецца за выключальнік, запалымнеюць ражкі жырандолі.

«У нас госьць. Знаёмся – Максім. А сваё імя паспрабуй вымавіць сама, калі здолееш».

«Фарысей пархаты, ты яшчэ спадзяесься мяне зь ім пазнаёміць. Мяне і безь цябе ведаюць. Дарэчы, – яна скрывіць вусны ў пыхлівае ўсьмешцы, – я ня п'яная ў задніцу, а ў задніцу голая».

W., пакідаючы на паркеце мокрыя сьляды, абыдзе стол і сядзе мне на калені. З доўгіх мокрых валасоў па яе мярцьвяна зімным целе пабягуць на мае джынсы струмкі ільдзяное вады. Пасінелыя вусны дзяўчыны задрыжаць.

«Ціха! – W. гучна плясьне ў далоні, – я забаўляцца хачу! Вып'ем за першае каханьне, тады дакладна нікога не званітуе. Налі мне, Максім».

Z., як гасьцінны гаспадар, адно пацісьне плячыма. Маўляў, рабіце, што хочаце – горш ужо ня будзе. Я плескану лікёру на дно шклянкі, але W. перахопіць бутэльку, моцна прыцісьне рыльца далоньню, і ружовы лікёр пацячэ цераз край на абрус. Я вазьмуся забіраць зь яе рук шклянку, мы завалтузімся і абліемся салодкім, як сіроп, журавінавым лікёрам «Pollar». W. разьдзярэ мне пазногцямі руку і ўкусіць за плячо.

«Прасьпіся!» – закрычыць на яе Z.

«Пайшоў ты, – лагодна адпрэчыць яго W., – калі і пайду, дык толькі з Максімам. Ідзем, яны анічога не разумеюць у забавах, яны не чыталі Шнайдэра і ніколі не заставаліся ў адной клясе на другі год. Хай п'юць бяз нас».

«Ты і так п'яная», – я зноў забяру ў яе шклянку.

«У задніцу», – засьмяецца яна.

«Але».

«Ня хочаш забаўляцца? Тады хадзі галодны».

Яна крутнецца, пырскі з мокрых валасоў разьлятуцца па пакоі, падымецца і надзіва годна выйдзе ў спачывальню. Ляснуць пад праймаю дзьверы, ажно згасьне адзін агенчык на сямісьвечніку.

Мне зробіцца прыкра, нібыта дзеўка напілася са мною, а ня зь імі. Я нават не азавуся на кпіны, а пазьбіраю яе кінутыя ў чарупіну ўмывалкі апранахі і старана раскладу каля ложка на фатэлі. Джынсы, кашулю, калготы, суцэльны, без запінкі, станік і бязважкія карункавыя майткі – пад раніцу яна ня мусіць шукаць рэчаў, а надзене ўсё па–парадку.

Я не адчую ўзбуджэньня, калі буду накрываць яе халоднае цела прасьцінаю і падтыкаць з бакоў цёплым вярблюджым пледам. Затое рэчы мне пададуцца цяплейшымі за мае рукі. Я замілавана распраўлю выцертыя, падшытыя паміж ног замшай джынсы, кашулю са шчытнае шатляндкі, на рагу каўнерыка якой блісьне мэталем крыва прышпіленая літарка «W». Я правяду пальцамі па вільготных карунках бялізны, адчую мяккую бязважкасьць калготавага павуціньня. Прыглушаныя тытунёвым дымам, пахі парфумы давядуць мяне да млосьці.

За стол я не вярнуся, пайду. І толькі праз месяц, сустрэўшы Z. у краме, спытаюся, нібыта між іншым, як там маецца цяпер W.

«Ужо ліст даслала», – адкажа ён.

«Адкуль?» – яшчэ не зразумею я.

«Пакуль што з Рыму. А ты ня ведаў, што яна эмігруе? Таму і напілася ледь ня першы раз у жыцьці, каб было што згадаць».

* * *

Праз пяць гадоў зьедзе і Z., а дазнаюся я пра гэта зь дзясятых рук. У Менску я сустрэну яго толькі на пачатку дзевяностых гадоў. Ён будзе стаяць, бачны здалёк, на скрыжаваньні вуліц Даўгабродзкае і Зьмітрака Бядулі, у шырокім плашчы з чорнаю сумкаю цераз плячо – самотная постаць на залітым вечаровым сонцам пляцы.

Заскрыгоча па рэйках коламі, пырсьне з-пад дугі жарынкамі трамвай. Пад чорным капелюшом зайскрацца, як пацягнутыя лакам або спырснутыя алеем, доўгая прававерная барада і пружыны пэйсаў.

Мы павітаемся за руку. Як высьветліцца, ён атабарыцца ў Лас-Анджалесе – зоймецца праектаваньнем аўтамабільных стаянак, а ў Менск вернецца папарадкаваць магілы бацькоў.

«У мяне ёсьць пляшка журавінавага лікёру», – прапануе Z.

На Вайсковых могілках, каля магілы жонкі Якуба Коласа мы сядзем на літую чыгунную лаву.

«Субота, – залішне сур’ёзна для мяне заўважыць грамадзянін Злучаных Штатаў, – мне да заходу сонца піць нельга, сёньня Шабас. Счакаем».

Нарэшце зблякне вечаровая чырвань на мармуровым помніку, схаладнее мэдальён са скульптуным профілем паэтавае жонкі, счарнее зеляніна могілкавых кіпарысаў. Z. выцягне з сумкі пляшку рубінавага лікёру і прапануе тост:

«За ўсіх, пра каго ўспамінаем з любоўю».

Мы віп’ем.

«Табе, дарэчы, прывітаньне ад W.», – згадае ён.

«Яна таксама ў Лас-Анджалесе?»

«Я сустрэў яе ў Вашынгтоне. Калі дазналася, што паеду ў Менск, прасіла перадаць табе прывітаньне. Вось та–ко–е, – ён разьвядзе рукі, – сказала, яно такое вялікае, што ты яго ў дом не зацягнеш і пакінеш у двары».

«Каму–небудзь перадавала большае?»

«Табе аднаму».

Мы дап’ем пляшку і Z. зьедзе на трамваі.

* * *

Срабрыстая кропля аўтобуса сьлізгаціць па грэблі да горада, накрытага вільготнай коўдрай дажджавых хмараў, а тут, каля міжнароднага гатэля на беразе Заслаўскага вадасховішча, ужо сьпякотна.

У маленькім бары зь люстраною стольлю тлумна. Мае крокі глохнуць у тоўстым дывановым пакрыцьці, пад якім адчуваецца коўзкае шкло.

Я замаўляю дзьве кавы, ладкуюся за стойкай. Жанчына, адстаўляе пустую шклянку з саломінкай, вінавата ўсьміхаецца. У яе вачох – п’янаваты бляск.

«Ты спазьніўся».

«Выпі, цьвярэзіць. Я ўзяў дзьве», – падсоўваю да яе філіжанку.

Мы ў нумары на апошнім паверсе, прыслухоўваемся да сваіх адчуваньняў. Яна ідзе ў ванны пакой.

За шклом лоджыі зьзяе адбітым сонцам вадасховішча. Рэдкія плямы бязьлюдных выспаў. На шазьлёнгу скамечаны рушнік, а на ім забыты квадрацік люстэрка, у якім, калі яго павярнуць, адаб'ецца недарэчны на дзённым небе месяц.

Жанчына з рушнікам стаіць на парозе душа.

– Паслухай, аказваецца, у гэтым бары ня толькі столь, а і падлога была люстраная. Яе заслалі дыванамі празь месяц пасьля адкрыцьця. Мужчыны толькі і рабілі, што глядзелі дзеўкам пад ногі.

– Адкуль ты ведаеш?

– Бармэн расказаў. Толькі што. Праўда, сьмешна?

– Я ведаў пра гэта яшчэ ў шостае клясе.

– Ты гадкі, – кажа яна, – не каб падгуляць мне. Заўсёды дурніцай выстаўляеш.

Яна зачыняецца ў душы, каб я ня бачыў, што робіць.

А што там глядзець? Ведаю, стаіць перад люстэркам, фарбуецца, папраўляе валасы і не адыдзе, покуль ня ўпэўніцца – на шкле ляжыць дасканалы адбітак.

ВОСТРАЎ КРУШЭЎСКАГА

Раман доўга і безнадзейна ўзіраўся ў мінулагодні каляндар, падпраўлены ім пад сетку гэтага года. Яго позірк слізгацеў па лічбах і скаротах дзён тыдня. Ён лічыў і пералічваў. Памылкі быць не магло – на дварэ стаяла позняя восень, з зыходам якой малады чалавек звязваў свае надзеі на выратаванне. Тры апошнія месяцы цягнуліся марудна. За гэты час ён не аднойчы вяртаўся ў думках да той жнівеньскай ночы – ночы, што так раптоўна перакуліла ўсё на свеце ў нечаканы, неверагодны, поўны крыклівай вусцішы бок.

Дзень перад той ноччу выдаўся надзвычай добрым. Праца ў офісе закончылася рана. Работнікі на прапанову шэфа вырашылі адзначыць паспяховае падпісанне выгоднага для іх фірмы кантракта. З выбарам месца для незапланаванага карпаратыву асабліва не замарочваліся – зрабілі набег на бліжэйшую краму і зладзілі гулянку проста ў офісных сценах. Агульны настрой быў прыўзняты. Выпівалася і закусвалася ўсмак. Раман даў сабе волю з выпіўкай і за гадзіну святкавання набраўся, як твань.

Усё, што адбывалася пасля дзясятага кілішка каньяку, ён памятаў адно дробнымі фрагментамі. Помніў, што нехта з калег зачапіў яго за балючае месца, згадаўшы амаль адрынутае ім захапленне ўзбірацца на высокія гарадскія будынкі, каб сфатаграфаваць з іх вышыні горад ці проста паскакаць пад рэдкую жвавую песню Placebo. “Ну што, Крушэўскі? Слабо сёння станчыць джыгу–дрыгу на даху млынкамбіната?” – з выклікам спытаў калега. Рамана гэта вельмі абурыла, і ён паспяшаўся прыняць выклік.

Наступны ўспамін быў звязаны з распіццём гарэлкі ў нейкім дворыку. Перад вачыма выразна стаяў чырвоны "грыбок" з дзіцячай пляцоўкі. У вушах трывалі змяшаныя галасы падпітых калегаў, якія чакалі, калі Крушэўскі "ўрэжа штучку", і звонкі дзявочы смех недзе збоку. Потым памяць малявала ўсю кампанію пад плынямі залевы. З вечаровага неба лілася вада. Офісныя работнікі, вымакшы да ніткі, з пахмурнымі тварамі, моўчкі кіраваліся да млынкамбіната. Далей быў бетонны плот, хісткія перабежкі па чыгуначных рэйках, глухія вокрыкі з-за амаль суцэльнай дажджавой сцяны… "Мы верым табе, верым. Давай выбірацца адсюль, пакуль яшчэ чагось не здарылася", – апошняе, што помніў Раман з таго вечара.

Наступнай пасля п'яной бравурнасці раніцой Крушэўскі ледзьве здолеў пралупіць вочы. Павекі зліпліся ад гнойнай юшкі. Галава расколвалася. Жывот балеў. "Верхалаза" калаціла. Ушчэнт мокрая вопратка дадавала непрыемных адчуванняў. Ад усяго гэтага малады чалавек нават не звярнуў адразу ўвагі на тое, дзе яму давялося прачнуцца. Ён увогуле ляжаў пэўны час, утаропіўшыся ў нікуды. Разумеў, што пахмелле. Не разумеў, з якой прычыны. Дакладней – не памятаў. Калі ж памяць стала вяртацца, Раман нарэшце падхапіўся і разглядзеўся. Ён знаходзіўся ў памяшканні два на тры метры. Там быў стол, некалькі крэслаў, шафы, тумба са старым тэлевізарам. Сам бядак ляжаў на нейкім падабенстве канапы з вельмі цвёрдым матрацам. Маладзён не памятаў, як сюды трапіў. Памяшканне нагадвала яму ці то камору вартавога, ці то сціплы пакой адпачынку рабочых. Зрэшты, Крушэўскі не стаў ламаць над гэтым і без таго балесную галаву, а кінуўся да заўважанага на стале чайніка. Там была астылая гатаваная вада. Ні секунды не вагаючыся, ён стаў прагна цягнуць ваду проста з носіка. Ад пахмелля гэта не ўратавала. Рэшту вады з чайніка маладзён плёснуў у далонь і прамыў вочы. З прамытымі вачыма ён памкнуўся да аднаго з вакон. Аднак шыбкі звонку былі запэцканыя граззю, і нічога разгледзіць праз іх не атрымлівалася. Тая ж карціна чакала яго і каля другога вакна.

Раман брудна вылаяўся, прыгадаўшы ў непрыстойным кантэксце і бога, і д'ябла, і воінства нябеснае. Стараўся змагчы хваляванне. Набіраўся смеласці перад тым, як пакінуць памяшканне. Дзверы былі прачыненыя. За імі праглядалася лесвіца, якая вяла ўніз. Цяжка ўздыхнуўшы, малады чалавек падаўся наперад. Спускацца давялося ўсяго на адзін паверх. Там зноўку чакалі дзверы. Гэтым разам "верхалаз" не марудзіў, штурхнуў дзверы і зрабіў некалькі крокаў наперад. Ён чакаў магчымага і немагчымага. Але тое, што адкрылася вачам, было далёка па-за межамі

Вольга Якубоўская

ўсіх ягоных чаканняў. Ён быў гатовы ўбачыць двор якой–небудзь фабрыкі, кашару аўтастаянкі альбо нават ангары з ваеннай тэхнікай (хаця апошняе было яўным пераборам). Але замест усяго гэтага дзверы яго вывелі на даўжэзную пляцоўку, акантаваную па перыметры высокім бардзюрам, за якім амаль адразу ж стаяла вада. Ды што там за бардзюрам! Вада стаяла ўсюды на многія кіламетры! Ад далягляду да далягляду навокал нічога, акрамя вады, не было. Шакаваны Крушэўскі круціў галавой, не даючы веры сваім вачам. Карціна не знікала. Тады ён стаў бегаць

Вольга Якубоўская

па пляцоўцы, зазіраць у розных месцах за бардзюр. Але ад гэтага нічога не змянялася – вада сапраўды стаяла наўсцяж.

Агаломшаны малады чалавек не мог зразумець, дзе знаходзіцца. Але павярнуўшыся да памяшкання, з якога ён кагадзе выйшаў, імгненна пазнаў забудову. Ён часта яе бачыў, праязджаючы ў раёне млынкамбіната. Гэтая забудова была вышэйшай кропкай патужнага элеватарнага комплексу. “Дык я зараз на даху млынкамбіната?” – вырвалася ў бедака з вуснаў. Вецер таропка панёс яго словы і рэхам раскідаў па наваколлі. Раман схапіўся абедзвюма рукамі за галаву, нібыта намагаўся ўтрымаць узрушаныя глузды, што імкнуліся на вонкі. “Як гэта магчыма?! Як?! – шалянічна разважаў ён. – Што ж гэта за дождж такі ўчора абрынуўся на нас, калі зараз горад амаль цалкам пад вадой? Гэта новы сусветны патоп? Але колькі вады мусіла хлынуць з продухаў нябесных, каб зрабілася тое, што зрабілася? Няўжо ўсе людзі загінулі?”. Маладзён яшчэ раз зірнуў на водныя абшары вакол сябе. Ён ведаў, што і без таго высокі млынкамбінат месціўся на ўзгорку, адкуль быў бачны з розных пунктаў горада. Аднак гэта не было самае высокае гарадское збудаванне. З-пад вады павінны былі вытыркацца канцы тэлевізійнай вышкі і вежы панчошнай фабрыкі, а таксама цэлы архіпелаг з дахаў шматпавярховікаў. Але не вытыркалася нічога. Зусім нічога.

Ад адкрыццяў той раніцы хацелася скуголіць і крычаць. Крушэўскі і не стрымліваў сябе, зноў і зноў ажыўляючы рэха. Гэта быў адчай. Гэта была дзікая роспач, на глейкай кромцы якой, аднак, ліпеў спадзеў на тое, што нехта ўсё ж пачуе ўсе скуголенні ды крыкі і ўрэшце адгукнецца. Ніхто не адгукаўся. Не было чуваць нават птушак. Сонечны дыск падымаўся ўсё вышэй і вышэй. Малады чалавек прымружыў вочы, ловячы яго гарачыя промні. Хацелася, каб вопратка высахла. Думалася, што гарачыня здолее прагнаць ваду. Не адразу. Паступова. За нейкую колькасць дзён. Гэтыя думкі дадавалі сілаў і штурхалі да дзеяння. І хоць галава па-ранейшаму трэскалася ад пахмелля, бядак стаічна вытрымаў колькігадзіннае перабыванне пад сонцам, адно што накінуў на галаву насоўку, якая знайшлася ў кішэні штаноў. Калі вільгаці ў вопратцы амаль не засталося, Раман рушыў назад у вартоўню.

Ён не верыў, што ў вартоўні не знойдзецца ані кропелькі спіртнога. Абшукаўшы памяшканне, малады чалавек знайшоў пэўныя прыпасы ежы. Хлеб, сала, макарона хуткага прыгатавання, кубікі булёну, колькі цыбулін і падвялых гуркоў, слоік з чайнай заваркай – усё гэта ўяўлялася зусім не лішнім у чаканні тых дзён, калі ровень вады апусціцца да мінімальнай адзнакі. У адной з шафак знайшлося некалькі пляшак з мінералкай. У іншай – тры пушачкі запалак. “У гаспадарцы ўсё спатрэбіцца”, – стараўся падбадзёрыць сябе Раман, працягваючы пошукі. Ён яшчэ раз агледзеў памяшканне і прамовіў правіла, якое часта гучала ў старых дэтэктывах: “Хочаш нешта схаваць – пакладзі на самае бачнае месца”. Яго позірк спыніўся на тэлевізары. Падышоўшы да дабітага лямпавага апарату, ён не вытрымаў спакусы і паспрабаваў уключыць старэчу. Падумаў: “А раптам ён працуе, і я ўбачу навіны пра патоп?”. Тэлевізар не працаваў. Дакладней, не было электрычнасці, каб праверыць. Давялося плюнуць і зрабіць тое, дзеля чаго, уласна, падыходзіў да тумбы з тэлевізарам. Крушэўскі абхапіў цяжкі апарат і павярнуў яго на 180 градусаў. Кажуха ззаду не было, і ўся накрыпка апынулася навідавоку. Акрамя лямпаў, тыльнай часткі кінескопа ды іншых “дагістарычных” дэталяў, шукальнік угледзеў там паўлітровую пляскатую бутэльку з празрыстай вадкасцю. Зняўшы закрутку, ён асцярожна панюхаў і расплыўся ў дабрашчаснай усмешцы – у бутэльцы была гарэлка.

Гарэлка дапамагла суняць боль галавы. Раман выпіў няшмат. Закусваў таксама сціпла, каб не зжэрці ўвесь знойдзены харч за раз. Алкаголь трохі прыўзняў цалкам заняпалы настрой. Можна было ісці ў выведку – больш уважліва агледзець пляцоўку і прылеглую да яе акваторыю. Усё, што месцілася ніжэй даху на адзін метр, было затоплена. Праз адмысловыя люкі малады чалавек зазірнуў ўсюды. Разам з тым высветлілася, што зерне расплылося не паўсюль, і яго можна было начэрпаць. Пакорпаўшыся ў вартоўні, Крушэўскі змайстраваў з бляшанкі і доўгага кія нешта накшталт чарпака. Выцягнутае з вады зерне ён абярэжна раскладваў на даху, каб тое падсохла на сонцы, а потым пераносіў у вартоўню, дзе ссыпаў у пустыя пластыкавыя бутэлькі.

Прыкмеціўшы за бардзюрам у вадзе дошкі, Раман дастаў і іх. Спачатку рабіць гэта было не так проста, але неўзабаве ён прылаўчыўся карыстацца для пад’ёму абрэзкам кабелю, што

валяўся на даху. Займаючыся гэтым, маладзён асцерагаўся, што з-пад вады могуць з’явіцца і целы тапельцаў. Аднак за ўвесь час працы гэтага не адбылося.

Першую пасля катастрофы ноч бядак сустракаў у абсалютнай цішыні. Чуўся толькі ягоны ўласны тупат і плёскат бязмежнай вады пад павевамі лёгкага ветру. На кавалку бляхі ён расклаў вогнішча. Дровы ледзь-ледзь паспелі высахнуць на сонцы і разгараліся з цяжкасцю. З вартоўні ён прынёс адно з крэслаў і нешта з прыпасаў. Калі вогнішча разгарэлася, Раман пачаў смажыць сала ды паставіў чайнік. Кіпнем ён заліў конаўку з макаронай і запарыў у слоіку гарбату. Запраўляўшы макарону смажаным салам, Крушэўскі доўга смакаваў вячэру, назіраючы, як чырвонае сонца патанае ў вадзе.

Сон у тую ноч ніяк не ішоў. Маладзён варочаўся на канапе, не могучы адагнаць думкі. Думаў пра ўсё, што здарылася. Варажыў наконт прычынаў. Успамінаў ранейшыя няўдачы свайго захаплення ўзбірацца на верхатуры. Яшчэ ў дзясятым класе ён палез на верх закрытай на рамонт вежы. Палез па прыступках. Акурат тады вежу пачалі мыць, паліваючы з брандспойтаў. Струмені траплялі і ў аканіцы. І вельмі шчодра. “Верхалаз” толькі цудам тады не захлынуўся. Ну, і ўменне надоўга затрымліваць дыханне нямала дапамагло. Цяпер, пасля патопу, у тым здарэнні бачыўся нейкі прарочы сэнс. Ён заўсёды хацеў рызыкі ды экстрыму. А давялося стаць крыэйтарам. Раз-пораз караскаўся на гмахі. Сядзеў пятнаццаць сутак за “несанкцыяванае пранікненне”, каб зноў вярнуцца ў офіс і прыдумваць дэвіз для новай лініі біфідакефіру.

Раніцой Раман адразу ж кінуўся на пляцоўку, каб праверыць ровень вады. Вада заставалася на ранейшай адзнацы. Ён суцяшаў сябе думкай пра тое, што ровень калі-небудзь апусціцца. Бегла снедаў, разумеючы, што харчу на доўга не хопіць. Зноў вылоўліваў зерне і дошкі. Зноў думаў, дзе ўзяць ежы. Ён помніў, дзе да патопу знаходзіліся ўнівермаг і гіпермаркет. “Калі яны не зніклі зусім, то ў іх павінны былі застацца прадукты”, – разважаў крыэйтар. Выбраўшы з дошак самыя, на яго погляд, лепшыя, ён пачаў збіваць плыт.

Напрацаваўшыся за дзень, другой ноччу Крушэўскі заснуў хутка. Але сон быў трывожным. У ім увесь час мільгала нейкая дзяўчына. Яна спуджана крычала і некаму ці нечаму супраціўлялася. Здавалася знаёмай, але прыпомніць яе па абуджэнні ён так і не здолеў.

Новы ранак не прынёс нічога новага, апроч яшчэ некалькіх дошак. Пераадольваючы злосць на ваду, якая не адступала, Раман дабудоўваў плыт. Паралельна ў голаў прыйшла ідэя сабраць з дэталяў тэлевізара самы просты прыймач. Павазёкаўшыся астатнюю частку дня, маладзён яго сабраў. Але ніякага толку ад прыстасавання без батарэйкі не было. Крушэўскі яшчэ раз упэўніўся ў патрэбе “сплаваць у магазін”. Каб не згубіцца ў часе, ён звярнуўся да мінулагодняга календара і перапраўіў яго даты на актуальныя. У гросбуху, што валяўся на шафе, крыэйтар міжволі для сябе стаў занатоўваць усё, што парабіў за дзень, дадаючы і думкі, якія даймалі яго найчасцей. Пасля зусім сціплай вячэры ён лёг спаць і ўпершыню выспаўся, не ўбачыўшы за ноч ніводнага сну.

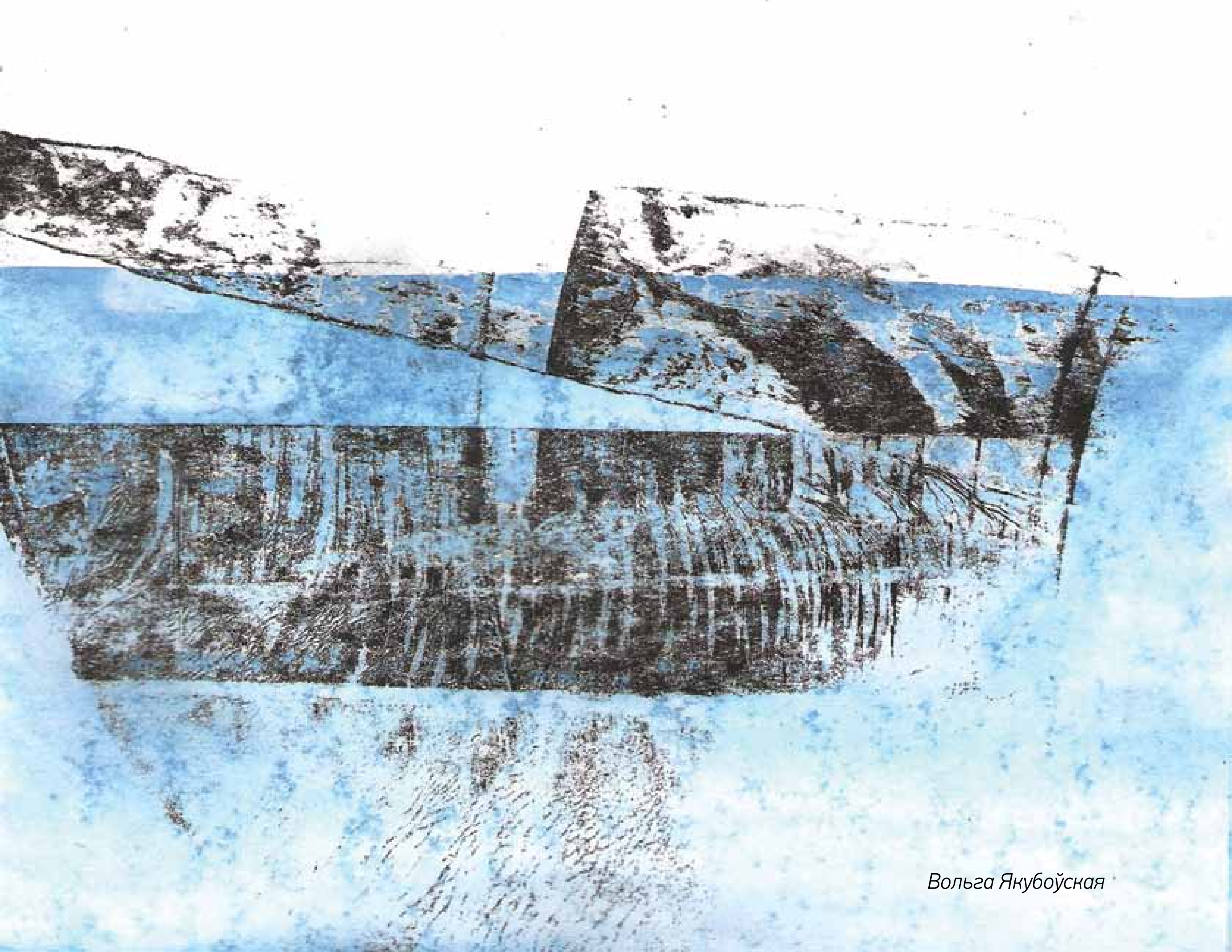
Надвор’е не падвяло. Раман асцярожна апусціў плыт на ваду, апусціўся сам і пасля колькіх секунд ваганняў адчаліў у той бок, дзе да патопу стаяў гіпермаркет. Вандроўка не была такой складанай, як уяўлялася раней. Аднак чым далей плыт аддаляўся, тым больш вусцішна рабілася. Даводзілася намаганнем волі адганяць ад сябе змрочныя думкі. Але яны вярталіся наноў. Маладзён спрабаваў узірацца ў ваду. Здавалася, што ён бачыў кроны дрэваў, абрысы дарогі і нерухомыя машыны. Баяўся памыліцца з пунктам прызначэння, але пашанцавала. Вада ў раёне гіпермаркета была надзвычай празрыстай. Сонца іграла ў ёй, высвечваючы зялёныя сцены гандлёвай забудовы. Кінуўшы якар, ролю якога выконвала звязка цяжкіх цаглін, прымацаваных да ланцугу, рызыкант распрануўся, сабраўся з духам і даў нырца.

Досвед затрымкі дыхання спатрэбіўся. Яго колішні рэкорд у шэсць хвілін сорак секунд быў пабіты падчас першага ж нырання ў гандлёвую залу. На пятнаццаць секунд. Гэта на паверхні пятнаццаць секунд здаюцца зусім мізэрнымі. Але пад вадой яны значаць вельмі шмат. Першае ныранне было, хутчэй, выведкай. Высветлілася, што мноства тавараў плавае пад столлю. Адтуль Крушэўскі і стаў іх амаль без разбору складаць у прыхоплены з сабою пакунак. Сэрца тахкала. Ён быў перакананы, што між іншага натрапіць і на тапельцаў. Гіпермаркет жа заўжды быў людным месцам. Але на здзіўленне ніводнага цела загіблых людзей маладзён так і не пабачыў. Ні ў часе першага нырання, ні ў часе астатніх дзевяці. Затое вяртаўся “дахаты”

з прыемным грузам. Шмат розных прадуктаў, пляшкі з алеем і пітной вадой, бутэлькі з алкаголем, запальніцы, батарэйкі. Раман быў цалкам задаволены выправай і нават гучна заспяваў заліхвацкую песню Rammstein.

Калі да млынкамбіната заставалася блізу паловы дарогі, пачуўся дзіўны гук. Ці то скрып, ці то звон. Адкуль ён ішоў, сказаць пэўна было цяжка. Але прапаў ён гэтак жа раптоўна, як і ўзнік. Крыэйтар перастаў спяваць і пастараўся веславаць больш жвава. Дабраўся без прыгод. Зладзіў баляванне. Згатаваў на агні мяса, напёк ляпёшак, падагрэў нутро тэкілай. Цуд! Калі забыць пра акалічнасці быцця. Раман забыў, але зусім ненадоўга. Увесь вечар і ноч ён корпаўся з прыймачом, спрабуючы злавіць хоць які-небудзь радыёсігнал. Нічога не атрымлівалася.

Вада па-ранейшаму не адступала. Маладзён нават стаў сумнявацца, ці не сон усё гэта. Шчыкаў сябе за розныя часткі цела, хлопаў далонню па шчоках, да крыві драпаў цвіком руку. Не прачынаўся. Пытанні заставаліся. Але заставаліся і праблемы. Ён мусіў амаль штодзённа паўтараць вылазкі да гіпермаркету. Чым далей, тым болей аддаваў перавагу кансервам і мінеральнай вадзе. Але як траплялася іншае, не грэбаваў. Не той час быў, каб грэбаваць. Што ні дзень расло ўсведамленне, што гэтыя выправы не могуць доўжыцца вечна, што ядомыя прыпасы скончацца і ён немінуча зазірне ў вочы ўласнаму голаду. Да таго ж блізілася восень. Сонца грэла не так, як раней. Халадала. Дажджоў, што праўда, не было. Не чакаючы, калі сапраўдныя пранізлівыя халады заспеюць яго знянацку, Крушэўскі наважыўся на рэйд па вопратку. Абшнырыў затопленыя пяціпавярхоўкі. Набраў куртак, палітонаў, цёплых ботаў. Высушыў і занёс у вартоўню. Можна было насіць у холад і ўкрывацца замест коўдры. Колькі кватэраў давялося яму аблазіць, але зноў жа нідзе ён не сутыкнуўся з тапельцамі.

Вольга Якубоўская

Сны былі зБольшага пустымі. Але іх пустата магла калі-нікалі разарвацца крыкам той самай спуджанай дзяўчыны. Аднойчы гэты крык быў зусім нясцерпным. Тады Раман прачнуўся, паляжаў з чвэрць гадзіны моўчкі, пасля чаго падняўся, уключыў такі ж маўклівы прыймач ды спусціўся на пляцоўку. Падыхаць паветрам. Ноч была цёмная, калі не лічыць зорных россыпаў і палавінкі Месяца ў небе. Вада патопу з прычыны нейкіх сваіх асаблівых якасцяў не адлюстроўвала ў сабе нічога. Яна была зусім чорнай, якой толькі можа быць чарната. Маладзён удыхаў начную восеньскую прахалоду і спрабаваў уявіць уласнае вызваленне з абцугоў навальных абставін. Чарната вады ў некалькіх кіламетрах ад млынкамбіната раптоўна перамянілася

Вольга Якубоўская

на доўгі шэраг светлых кругоў. Пачуўся знаёмы дзіўны гук. У вартоўні ажыў прыймач. Крыйэтар стаяў, разявіўшы рот, і не мог нават паварушыцца. Калі ж агоўтаўся і паспрабаваў крычаць, падводныя агні паспелі знікнуць. Прыймач заціх. Давялося вяртацца на канапу і змусіць сябе заснуць.

Раніцой выявілася, што крайняя частка млынкамбіната адваліласся, быццам яе нехта зрэзаў. Раман не стаў звязваць гэтае здарэнне з падводнымі агнямі, а наракаў на ваду, якая ўсё ніяк не сыходзіла. Нечакана ён злавіў сябе на думцы, што чакае зіму. Сапраўдная марозная зіма здавалася яму адзіным магчымым выратавальнікам. Можна было напакаваць вялікі пляцак усім самым неабходным, ускочыць на лыжы і падацца туды, дзе да патопу была вышэйшая кропка Беларусі. “Хто ведае, мо’ па дарозе я сустрэну і іншых людзей, якія перажылі патоп”, – меркаваў ён, працягваючы жыць у штодзённай пустэльніцкай руціне. Каб часу для лішніх думак і разваг не заставалася, Крушэўскі цалкам аддаваўся працы. Калі працы не было, ён хуценька прыдумваў сабе новую. З усяго, што было пад рукой, ён змайстраваў электрагенератар і вятрак. Магутнасць току была невялікай, але сія-тыя побытавыя патрэбы задавальняла.

Пасля аднаго з чарговых рэйдаў “па пакупкі” маладзён зразумеў, што з вартоўні знік шматок сала, які ён пакінуў на стале. Гэта яго вельмі здзівіла і нават насцярожыла. Хто быў у вартоўні падчас яго адсутнасці і чаму ён скраў толькі шматок сала, а не ўсе іншыя прыпасы? Крыэйтар абышоў свае нешматлікія ўладанні, але нікога не знайшоў. Мышэй там не вадзілася. Птушак пасля патопу нідзе не бачыў. Робячы абыход, Раман не мог адкаснуцца ад уражання, што нехта за ім сочыць. Ён некалькі разоў рэзка азіраўся, але за спінай нікога не было. Сабраўшыся вяртацца ў вартоўню, Крушэўскі пачуў сквіл і плёскат. Ён шпарка рынуўся на шум. Гучна яўкаючы, у вадзе боўтаўся кот. “Напэўна, зваліўся, небарака”, – толькі і заўважыў Раман, схапіў чарпак, якім ён раней цягаў зерне, і ўратаваў ката.

З наяўнай колькасцю прыпасаў лішні рот, нават кацінны, быў непажаданым. Але ад ката чалавек пазбаўляцца не хацеў. Не было зразумела, адкуль катафей увогуле з’явіўся. Раман разгадкі не шукаў. З катом ён пачуваўся не такім самотным. Звер адчуваў яго клапатлівасць і адказваў тым жа. Яўканнем ён паклікаў свайго новага гаспадара да адной з частак ацалелай пляцоўкі і стаў біць лапай па бардзюру. Гаспадар пацiснуў плячыма і зірнуў праз бардзюр у ваду. Зусім блізка плавалі даволі вялікія рыбы. Усміхнуўшыся і пагладзіўшы ката, Крушэўскі хутка змайстраваў нешта накшталт гарпуна і “адправіўся” на рыбалку. Улоў быў добры.

З катом яны вельмі пасябравалі. Бывала Пятніцкі (так Раман назваў свайго новага сябра) пачынаў весці курну і яўкаць, нібы нешта расказваў. Гаспадар яго ўважліва слухаў, раз-пораз выгукваючы: “Ды што ты кажаш!”, “Не можа быць”, “Ды ты гоніш, дружа”. Кот заўжды чакаў яго з выправаў. З прыпасаў за адсутнасцю гаспадара нічога не браў…

Адарваўшы позірк ад календара, Крушэўскі спусціўся ўніз. Пятніцкі пабег следам. Па ўсіх разліках павінна было моцна пахаладаць. Але яшчэ не выдалася ніводнай раніцы з шэранню на забудове ці ледзяной коркаю на вадзе. Чалавек стаяў і глядзеў на ваду. Успомнілася дзяўчына з яго сноў. Пачуўся знаёмы скрып. За кіламетр ад іх усплыла падводная лодка. Раман на міг здранцвеў, а потым стаў крычаць і махаць рукамі. З падлодкі адказалі тарпедай. Крыэйтар ледзь паспеў шмыгнуць у вартоўню, прыхапіўшы ката. Цэнтральная частка млынкамбіната знікала пад вадой. Субмарына знікла таксама.

Уладанні Крушэўскага зменшыліся. Плыт быў знішчаны выбухам. Заставалася сядзець у вартоўні, чакаць зіму і думаць. У сваіх думках маладзён прыкмеціў, што дзяўчына, якую ён так часта сніў пасля патопу, неспадзявана з’явілася ў фрагментах успамінаў таго злыбеднага жніўеньскага вечара. Паўстала разуменне, што тады між офісам і млынкамбінатам адбылося нешта страшнае. “Можа, таму я зараз тут – у анамаліі вады і часу?” – з дакорам пытаў сябе Раман, гладзіў ката і глядзеў праз вакно ў вечаровую далячынь, адкуль разам з поўняй мусіла б прыйсці зіма.

восень 2012 г., Гомель

МАКУЛАТУРА

(Працяг, пачатак у Макулатуры 3 – Без Галавы і Макулатуры 4 – Дзёньнікі па Англіі)

13

Я апынуўся ў сябе на кватэры. Паглыбіўся ў курыцу й бульбяную салату. Пакатаў па дыване грэйпфрут. Я быў прыгнечаны. Увесь сьвет настроіўся супраць мяне. Потым забалабоніў тэлефон. Я выплюнуў недасмажанае курынае крыло й узяў слухаўку.

– Так?

– Містар Білейн?

– Так?

– Вы выйгралі бясплатнае падарожжа на Гаваі, – сказаў нехта.

Я паклаў слухаўку. Пайшоў на кухню, наліў гарэлкі зь мінэральнай вадой, дадаў соўс «табаска». Сеў са шклянкай, выпіў палову, і тут пагрукалі ў дзьверы. Стук быў дрэнны, але я, насуперак свайму правілу, сказаў: «Увайдзіце».

І дарма. Гэта быў сусед з 302–й, паштальён. У яго неяк дзіўна былі прымацаваны рукі. І мазгі таксама. І вочы глядзелі не зусім на цябе, а кудысьці табе за галаву. Такім чынам ты не зусім разумеў, дзе знаходзісься. Былі ў яго й некаторыя іншыя недахопы.

– Прывітаньне, Білейн, а мне ня знойдзецца выпіць?

– На кухні, налі сам.

– Зразумеў.

Ён пайшоў на кухню, насьвістваў «Дзіксі». Вярнуўся разьняволены, у абедзьвюх руках па шклянцы. Сеў насупраць мяне.

– Узяў з запасам, – сказаў ён, кіўнуўшы на шклянкі.

– Ведаеш, гэтая штука прадаецца ў многіх месцах, – паведаміў я. – Ты б назапасіўся.

– Ды плявацъ... Слухай, Білейн, я прыйшоў пагаварыць аб справе.

Ён выпіў тое, што было ў правай руцэ, разьбіў шклянку аб сьцяну. Гэтаму ён навучыўся ад мяне.

– Я прыйшоў дзеля таго, каб адкрыць нам шлях да лёгкай славы.

– Зразумела, – сказаў я. – Паслухаем.

– Мэлянхолік Майк. Бег на днях. Ідзе, як язык струплянага па дзявочай цыццы, – першую чвэрць мілі за 21 сэкунду. У гандлёвым заезьдзе дваццацітысячнікаў выйшаў на прамую на пяць карпусоў наперадзе, прайграў усяго паўтара корпуса. Зараз яго ставяць у пятнаццацітысячніках. Такога каня – на тры чвэрці мілі. Яны толькі пад хвост яму будуць глядзець. Стаўкі на яго пятнаццаць да аднаго! Пэўняк! Я бяру цябе ў долю, сябар!

– Навошта мяне ў долю? Чаму сам усё ня выйграеш?

Ён выпіў з другой шклянкі. Потым азірнуўся. Падняў шклянку.

– Стой! – сказаў я. – Разаб'еш гэтую шклянку – і ў цябе будуць два задніх праходы.

– Га?

– Падумай спачатку.

Паштальён ціха паставіў шклянку.

– Яшчэ ёсьць выпіць?

– Ты ведаеш дзе. І мненалі.

Ён пайшоў на кухню. Я адчуваў, што страчваю цярплівасьць. Потым ён вярнуўся, даў мне шклянку.

– Стой, – сказаў я, – я вып'ю тваю.

– Як гэта?

– У ёй мацней.

Ён даў мне іншую шклянку, потым сеў.

– Дык я цябе пытаю, скараход, навошта мяне ў долю?

– Ды вось, – сказаў ён.

– Ну, далей?

– У мяне з лавандосам туга. Паставіць няма чаго. Але калі выйграем, я табе аддам з выйгрышу.

– Нецікава кажаш.

– Слухай, Білейн, мне трэба самую драбніцу.

– Колькі?

– Дваццаць зялёных.

– Гэта велізарныя грошы.

– Дзесяць зялёных.

– Ну ты разьбегся.

– Добра, пяць зялёных.

– Што?

– Два зялёных.

– Валі адсюль!

Ён дапіў і ўстаў. Я таксама дапіў. Ён стаяў. Ён сказаў:

– А чаго гэта грэйпфруты на падлозе?

– А мне так падабаецца.

Я ўстаў і падышоў да яго.

– Пара сыходзіць, прыяцель.

– Сыходзіць? Ды ну? Пайду, калі пажадаю!

Ён знахабіўся ад выпітага. Гэта бывае. Я заехаў яму кулаком у жывот. А на кулаку быў медны кастэт. Ледзь наскрозь не прайшоў, халера. Ён упаў.

Я адышоў ды згроб з падлогі бітае шкло. Потым вярнуўся, адкрыў яму рот і кінуў шкло туды. Потым пацёр яму шчокі й трохі паляпаў па іх. Зяпа ў яго пачырванела.

Тады я вярнуўся да перапыненага піцьця. Прайшло, напэўна, хвілін 45, і паштальён заварушыўся. Перакаціўся на жывот, выплюнуў колькі шкла й папоўз да дзьвярэй. Выгляд у яго быў нікчэмны. Дапоўз да самых дзьвярэй. Я адкрыў іх, і ён папоўз далей да сваёй кватэры. У наступны раз трэба прыглядаць за ім. Я зачыніў дзьверы.

Я сеў і знайшоў у попельніцы згаслую цыгару. Запаліў яе, зацягнуўся, закашляўся. Паспрабаваў яшчэ раз. Даволі прыемна.

Вырашыў больш нічога сёньня не рабіць.

Жыцьцё зношвае чалавека, зношвае да дзірак.

Пераначуем – болей пачуем.

14

Я зноў прыйшоў у краму да Рэда. Зноўку заняўся справай Сэліна. Гіпадром быў зачынены, і дзень быў пахмурны. Рэд прастаўляў цэны на рэдкіх кнігах.

– Сходзім да Мусо? – прапанаваў ён.

– Не магу, Рэд. Я, здаецца, ем без перапынку. Паглядзі на мяне.

Я расхінуў пінжак. Кашуля абцягвала маё пуза. Адзін гузік адскочыў.

– Табе трэба адсмактаць гэты тлушч. У цябе будзе інфаркт. Тлушч адсмоктваюць праз трубку. Сточыш яго ў банку, будзеш глядзець, і ён табе будзе нагадваць, каб ты не захапляўся пончыкамі з павідлам.

– Я падумаю. Не жадаеш грэйпфрута?

– Грэйпфрута? Ад яго не тлусьцеюць.

– Ведаю, але раніцай я пасьлізнуўся на ім, калі ўстаў. Грэйпфруты небясьпечныя.

– А дзе ты спаў, у халадзільніку?

Я ўздыхнуў.

– Слухай, давай зьменім тэму. Ты ведаеш таго пашавэлка, што падобны да Сэліна?

– А, гэтага...

– Гэтага. Не заходзіў тут?

– З таго разу – не. Ты сочыш за гэтым гусаком?

– Можна сказаць, так.

І тут ён уваходзіць, лёгкі на памоўцы. Сэлін. Пралез міма нас, прайшоў па праходзе, выцягнуў кніжку. Я падышоў да яго бліжэй. Зусім блізка. Ён трымаў падпісаны экзэмпляр «Калі я памірала». Тут ён заўважыў мяне.

– У ранейшы час, – сказаў ён, – жыцьцё ў пісьменьнікаў было цікавей за іх пісаньні. А сёньня – ні жыцьцё не цікавае, ні пісаніна.

Ён паставіў Фолкнэра на месца.

– Вы тут паблізу жывяце? – спытаў я.

– Магчыма. А вы?

– Калісьці ў вас быў французскі акцэнт, правільна? – спытаў я.

– Магчыма. А ў вас?

– Нічога падобнага. Слухайце, вам ніхто не казаў, што вы да кагосьці падобны?

– Кожны з нас больш ці менш падобны да кагосьці. Слухайце, у вас ёсьць цыгарэты?

– Вядома.

Я палез за пачкам.

– Калі ласка, – сказаў ён, – выньце адну цыгарэту, запаліце й паліце яе. Каб быў занятак.

Ён пайшоў прэч.

Я запаліў цыгарэту, зацягнуўся. Потым пайшоў за ім. Кіўнуў на разьвітаньне Рэду й выйшаў на вуліцу. Сэлін якраз садзіўся ў «Фіят» 89-га года. А ззаду яго стаяла – што? Ззаду яго стаяў мой «Фольксваген». Якая ўдача! Вось і ня вер пасьля гэтага ў лёс. Упершыню за колькі месяцаў мне ўдалося паставіць машыну ля ходніка! Я ўскочыў у яе, даў па газах і памчаўся за ім.

Ён ехаў на ўсход па Галівудзкім бульвары.

Лэдзі Сьмерць, падумаў я, да вашых паслуг.

Я б упусьціў яго ля наступнага сьветлафора, калі б не праскочыў пад чырвонае сьвятло. Без ускладненьняў, толькі пажылая дама ў «кадылаку» брудна аблаяла мяне. Я ўсьміхнуўся.

Неўзабаве мы з Сэлінам апынуліся на Галівудзкай шашы, сонца прарвалася скрозь аблокі. Я трымаў Сэліна ў полі зроку. Я адчуваў сябе выдатна. Можа быць, пайду, і мне высмакчуць тлушч праз трубку. Я яшчэ малады чалавек. Усё наперадзе.

Далей Сэлін паехаў па Партовай шашы.

Потым – праз Санта-Моніку.

Потым – праз Сан-Дыега. На поўдзень.

Потым Сэлін збочыў з шашы, і я павярнуў за ім. Мясцовасьць здавалася знаёмай. Я ехаў прыкладна на паўквартала ззаду. І спадзяваўся, што ён не асабліва пазірае ў люстэрка.

Потым я ўбачыў, што ён прытармажвае й спыняецца. Я пад’ехаў да крайка, спыніўся й стаў назіраць.

Ён вылез з машыны, прайшоў некалькі дамоў, потым, азіраючыся цераз плячо, перасёк вуліцу. Спыніўся, зноў азірнуўся й рушыў па дарожцы да дому. Падняўся на ганак, азірнуўся й пастукаў. Дом быў вялікі й здаўся мне знаёмым.

Дзьверы адчыніліся. Сэлін увайшоў.

Я крануўся зь месца й павольна праехаў міма. Гэта быў дом Джэка Баса. Цікавае кіно. Было толькі 14:30. Чырвоны «Мэрсэдэс» Сіндзі стаяў перад домам.

Я аб’ехаў вакол квартала й спыніўся на ранейшым месцы.

Зараз я заб’ю двух зайцаў. Я выкрыю Сэліна й прышчучу Сіндзі.

Я іх не падганяў. Даў ім дзесяць хвілін.

Калі я вучыўся ў сярэдняй школе, адна настаўніца спытала нас: «Кім вы жадаеце стаць, калі вырасьцеце?» Амаль усе хлопчыкі сказалі, што хочуць быць пажарнікамі. Гэта глупства, можна абгарэць. Некалькі хлопцаў сказалі, што хочуць быць лекарамі або адвакатамі, але ніводзін не сказаў: «Я хачу быць шпегам». І вось я шпег. Так, а калі чарга дайшла да мяне, я адказаў: «Ня ведаю...»

Прайшло дзесяць хвілін. Я схапіў маю міні-відэакамэру, расхінуў дзьверцы машыны й накіраваўся да дому. Мяне прабірала лёгкая дрыготка. Я глыбока ўздыхнуў і падышоў да дзьвярэй. З замком складанасьцяў не было. Праз 45 сэкунд я ўжо быў усярэдзіне. Прайшоў пярэднюю, потым пачуў галасы. Падкраўся да дзьвярэй.

– Табе трэба гэта... ты сама ведаеш...

– Я... – гэта казала Сіндзі. – Я ня ўпэўнена... А што, калі Джэк дазнаецца?

– Не дазнаецца...

– Джэк ашалелы...

– Ён не пазнае. Гэта на тваю ж карысьць...

Сіндзі засьмяялася.

– На маю карысьць?.. А табе нічога не перападзе, так?

– Вядома... Ну-ка, ну-ка, вазьміце яго ў рукі... Пачынаецца адсюль...

Я пачакаў некалькі сэкунд, штурхалём расчыніў дзьверы ды ўварваўся ў пакой з відэакамэрай. Ужо ўключанай і наведзенай на рэзкасьць.

Яны сядзелі за кававым столікам, і Сіндзі як быццам падпісвала нейкія паперы. Яна падняла галаву й закрычала.

– Цьху ты, – сказаў я.

Я апусьціў камэру.

– Што яшчэ за халера? – спытаў Сэлін. – Ты ведаеш гэтага тыпа?

– Першы раз бачу!

– А я ведаю, – сказаў Сэлін. – Швэндаецца ў кніжнай краме й задае дурныя пытаньні.

– Я выклікаю паліцыю! – сказала Сіндзі.

– Стойце, – сказаў я, – я ўсё патлумачу.

– І суладней, – сказала Сіндзі.

– Суладней, – сказаў Сэлін.

Я нічога не мог прыдумаць. Толькі стаяў.

– Я выклікаю паліцыю, – сказала Сіндзі, – неадкладна!

– Стойце, – сказаў я. – Мяне наняў ваш муж, Джэк Бас. Я дэтэктыў.

– Наняў? Навошта?

– Каб вас накрыць.

– Мяне накрыць?

– Так.

– Я афармляў гэтай даме страхоўку, – сказаў Сэлін, – а вы ўрываецеся з камэрай.

– Прабачце, адбылася памылка. Калі ласка, дазвольце мне яе выправіць.

– Як вы яе выправіце, халера вас бяры? – спытаў Сэлін.

– Я пакуль ня ведаю. Мне жудасна шкада. Я што-небудзь прыдумаю, каб паправіць справу. Слова гонару.

– Гэта нейкі вырадак, – сказала Сіндзі, – ляснуты на галаву.

– Я прашу прабачэньня, але мне трэба йсьці. Я зьвяжуся з вамі й аб усім дамоўлюся.

– Мы здадзім вас паліцыі! – заявіла Сіндзі.

– Я павінен ісьці, – сказаў я.

– Ну зараз, – сказала Сіндзі, – нікуды вы ня пойдзеце!

Я павярнуўся да дзьвярэй, а яна націснула званок. Перада мной зьявілася прыстойная копія Кінг-Конга. Ён быў страшыдлам. Ён павольна рухаўся да мяне.

– Гэй, карузьлік, – сказаў я яму, – ты любіш цукеркі?

– Смарчок, – сказаў ён, – ты мая цукерка!

– А цацкі? Ты якія цацкі любіш?

Кінг-Конг ігнараваў маё пытаньне. Ён павярнуўся да Сіндзі.

– Мне забіць яго?

– Не, Брустар, але замардуй яго так, каб ён некаторы час менш варушыўся.

– Зараз.

Ён рушыў да мяне.

– Брустар, – сказаў я, – ты за каго галасаваў на прэзідэнцкіх выбарах?

– Га?

Ён устаў, задумаўся. Я ўзяў відэакамэру й шпурнуў яму наўпрост у гульнявую пляцоўку. Яна трапіла ў цэль. Ён сагнуўся, схапіўся за прычыннае месца. Я падбег, падняў камэру й трэснуў яго па патыліцы. Раздаўся звон шкла.

Кінг-Конг паваліўся. Ён упаў тварам на канапу й адключыўся. Палова яго цела ляжала на канапе, а іншая недзе яшчэ.

Я падабраў з падлогі былую камеру.

Я паглядзеў на Сіндзі.

– Я ўсё роўна вазьму цябе за сраку.

– Ён вар’ят! – сказала Сіндзі.

– Па-мойму, вы маеце рацыю, – сказаў Сэлін.

Я крута павярнуўся й выйшаў прэч. Яшчэ адзін страчаны дзень.

15

На другі дзень я сядзеў у габінэце. Здавалася, усе справы зайшлі ў тупік. Ноч я правёў жудасна: увесь час піў, каб заснуць. Але сьцены ў маёй кватэры тонкія. Было чуваць, чым займаліся суседзі...

– Дзетка, гэтая гусіная шыйка начыненая ліпкім белым крэмам, і, калі яго ня выпусьціць вонкі, мяне хопіць удар ці што-небудзь гэткае!

– Гэта твая праблема, малыш.

– Але мы жанатыя!

– Ты занадта выродлівы.

– Га? Што? Ты ніколі мне не казала.

– Я толькі што вырашыла.

– Крэм б’е мне ў галаву! Мне трэба нешта рабіць!

– Толькі безь мяне, сьвідравальшчык!

– Вось як? Добра. Дзе котка?

– Котка? Не, даўбак, толькі не Цыганачку!

– Дзе гэтая чортава котка? Я бачыў яе хвіліну таму!

– Ня сьмей! Ня сьмей! Маю Цыганачку!

Гарэлка не прынесла мне сну. Я толькі сядзеў і глактаў. Бяз сэнсу.

Дык вось, як я ўжо сказаў, наступнай раніцай я сядзеў у сябе ў габінэце. Я адчуваў сябе зусім нікчэмным. Я нікчэмны. Вакол мільярды жанчын, і ніводная не пагрукае ў мае дзьверы. Чаму? Я небарака. Я дэтэктыў, нічога ня здольны вырашыць. Я паназіраў за мухай, якая паўзла па маім стале, і падрыхтаваўся адправіць яе да прабацькоў.

І раптам я празерыў!

Я ўскочыў.

Сэлін прадаваў Сіндзі страхоўку! Яны застрахавалі жыцьцё Джэка Баса! Зараз яны яго цюкнуць – і такім чынам, каб гэта выглядала натуральна! Вось яны што задумалі! Я трымаў іх за яйцы. Гэта значыць, за яйцы я трымаў Сэліна, а Сіндзі... Ну, яе я вазьму за сраку. Джэку Басу пагражае небясьпека. А Лэдзі Сьмерці патрэбен Сэлін. І Чырвоны Верабей да гэтага часу ня знойдзены. Але я адчуваў, што справа пайшла. Да чагосьці большага. Я выняў руку з кішэні й узяў слухаўку. Потым паклаў яе. Каму гэта, халера ясная, я сабраўся тэлефанаваць? Я ж ведаў, які час. А Джэк Бас укляпаўся дужа. Трэ было падумаць. Я пасправаваў. Муха ўсё яшчэ соўгалася па стале. Я скруціў «Праграму бегавішчаў», пляснуў па ёй, прамахнуўся. Няўдалы дзень. І тыдзень. І месяц. І год. І жыцьцё. Будзь яно праклятае.

Я адкінуўся ў крэсьле. Нараджаесься, каб памерці. Нараджаесься, каб жыць, як загнаны бурундук. Дзе харысткі? Чаму такое пачуцьцё, быццам я прысутнічаю на ўласным пахаваньні? Дзьверы расчыніліся. На парозе стаяў Сэлін.

– Ты, – сказаў я. – Я ведаў, што ты прыйдзеш.

– Знаёмая песьня, – сказаў ён.

– Ты ніколі ня грукаеш?

– Гледзячы калі, – сказаў Сэлін. – Ня супраць, калі сяду?

– Давай, толькі бліжэй да справы.

Ён залез у маю цыгарную скрынку, вынуў цыгару, зьняў налепку, адкусіў кончык, узяў запальніцу, запаліў, выдзьмуў раскошны слуп дыму.

– Ведаеш, гэтыя штукі прадаюць, – сказаў я.

– А што не прадаюць?

– Паветра. Але хутка будуць. Дык чаго табе трэба?

– Разумееш, сябар мой...

– Не марудзі.

– Ну добра, добра ... Значыць так...

Сэлін паклаў ногі на мой стол.

– Прыгожыя на табе туфлі, – сказаў я. – У Францыі купляў?

– Францыя-шманцыя, якая розьніца?

Ён зноў выдзьмуў дым.

– Ты тут навошта? – спытаў я.

– Добрае пытаньне, – сказаў Сэлін. – Яно грукоча са стагодзьзя ў стагодзьдзе.

– Грукоча?

– Ды не прыдзірайся ты да словаў. Паводзіш сябе як чалавек з гаротным дзяцінствам.

– Дык значыць так, – сказаў ён. – Ты сядзіш у глыбокай задніцы прынамсі па двух пунктах. Узлом і пранікненьне. Напад і зьбіцьцё.

– Што?

– А тое, што Брустар зараз еўнух. Ты разьбіў яму яйцы сваёй камэрай, яны падобныя да двух сушаных фінікаў. Цяпер ён можа сьпяваць каларатурным сапрана.

– І?

– Нам вядома месцазнаходжаньне злачынцы, які ажыцьцявіў узлом і пранікненьне й пазбавіў іншую асобу першасных мужчынскіх прыкмет.

– І?
– І магчыма, што пра гэта паведамяць паліцыі.
– У цябе ёсьць неабвержныя доказы?
– Тры сьведкі.
– О-о, дахалеры.
Сэлін спусьціў ногі на падлогу і, наваліўшыся на стол усім целам, зазірнуў мне ў вочы.
– Білейн, мне трэба ў доўг дзесяць кускоў.
– Я зразумеў. Зразумеў! Шантаж! Сволач! Шантажыст!
Я адчуў узбуджэньне. Гэта было прыемна.
– Я не шантажую, фраер. У доўг прашу дзесяць кускоў. У доўг, зразумеў?
– У доўг? А ў цябе ёсьць забесьпячэньне?
– Адкуль, к чорту?
Я ўстаў з-за стала.
– Ах ты смоўж! Думаеш, я гэта зьем ад цябе?
Я рушыў да яго вакол стала.
– БРУСТАР! – залямантаваў ён. – ЧАС!
Дзьверы адчыніліся, і ўвайшоў мой стары сябар Брустар.
– Прывітаньне, містар Білейн, – сказаў ён тонкім голасам. Але меней ростам ад гэтага ён не стаў. Такога здаровага даўбака я ў жыцьці ня бачыў. Я вярнуўся за стол, высунуў скрыню й дастаў свой 11,43 мм. Навёў на яго.
– Сынок, – сказаў я, – гэтая штука можа спыніць цягнік. Хочаш пагуляць у паравозік? Ну, давай, чух-чух, давай! Давай да мяне па рэечках! Я спушчу цябе пад адхон! Давай, чух-чух! Ехай сюды!
Я скінуў засьцерагальнік і прыцэліўся ў масіўнае бруха.
Брустар спыніўся.
– Мне не падабаецца гэтая гульня...
– Ага, – сказаў я. – Тады бачыш тыя дзьверы?
– Угу...
– Гэта дзьверы ў туалет. А цяпер кроч туды й садзіся на гаршчочак. Штаны можаш спускаць, а можаш не спускаць, мне бяз розьніцы. Галоўнае, каб ты пайшоў туды й сядзеў на гаршчочку, пакуль я не загадаю табе выйсьці!
– Зараз.
Ён падышоў да дзьвярэй, адчыніў іх, зачыніў і застаўся там. Якая нікчэмная куча, нуль бяз палачкі.
Затым я навёў 11,43 на Сэліна.
– Ты, – сказаў я.
– Ты праляціш, Білейн...
– Я заўсёды пралятаю. А ну-тка, чыкільгай да свайго хлопчыка! Хуценька, хуценька, варушыся!
Сэлін пагасіў цыгару й павольна накіраваўся да дзьвярэй прыбіральні. Я йшоў за ім сьледам. Я падштурхнуў яго ствалом.
– Упаўзай!
Ён увайшоў і зачыніў за сабой дзьверы. Я выняў ключ і замкнуў іх. Потым вярнуўся да стала й пачаў павольна рухаць яго да дзьвярэй сарціра. Стол быў вельмі важкі. Я насілу адольваў сантымэтар за сантымэтрам. Пякельная праца. Дзесяць хвілін спатрэбілася на тое, каб перасунуць яго на пяць мэтраў. Я падпёр ім дзьверы.
– Білейн, – пачуўся з-за іх голас Сэліна, – ты выпусьці нас, і будзем лічыць, што квіты. Я ня буду патрабаваць у доўг. Я не пайду да лягавых. Брустар цябе не пакрыўдзіць. І Сіндзі я займуся.
– Не, дзетка, – сказаў я, – Сіндзі я сам займуся! Я вазьму яе за сраку!
Я пакінуў іх. Замкнуў дзьверы габінэта, прайшоў па калідоры й паехаў уніз на ліфце. Настрой у мяне палепшыўся. Кабіна спынілася на першым паверсе, і я выйшаў на вуліцу. Першаму жабраку я даў даляр. Другому жабраку я сказаў, што ўжо даў даляр іншаму. Трэцяму жабраку –

тое ж самае, і гэтак далей. У гэты дзень яшчэ не было нават смогу. Я рухаўся мэтанакіравана. Я ўжо ведаў, чым пасьнедаю: крэветкамі й смажанай бульбай. Ногі мае крочылі па тратуары прыгожа.

16

Пасьля сьнеданьня я спыніў машыну за чвэрць квартала ад хаты Сіндзі. На дарожцы стаяў яе чырвоны «Мэрсэдэс». Верагодна, яна чакала вяртаньня Сэліна й Брустэра. Ай-я-яй. Я ўключыў радыё – паслухаць навіны.

– Дурань, – пачулася з прыёмніка, – ты нікольки не прасунуўся!

– Хто, я? – спытаў я.

– Ты жа адзін тут сядзіш, га?

Я агледзеўся.

– Так, – сказаў я, – я тут адзін.

– Тады давай варушыся!

Гэта размаўляла са мной з прыёмніка Лэдзі Сьмерць.

– Слухай, дзетка, я якраз займаюся тваёй справай. Вяду вонкавае назіраньне.

– За кім ты назіраеш?

– За знаёмай Сэліна. Тут усё завязана.

– І туфлі ў цябе таксама. Дзе Сэлін?

– У туалеце з двухсоткіляграмовым еўнухам.

– Што ён там робіць?

– Астыгае.

– Ён мне патрэбен у цэласьці й захаванасьці. Ён мой.

– Я нічога яму не зраблю, дзетка, чэснае індзейскае!

– Часам, Білейн, мне здаецца, што ты разумова непаўнавартасны.

– КАНЕЦ СУВЯЗІ! – зароў я й выключыў прыёмнік.

Потым я сядзеў, глядзеў на чырвоны «Мэрсэдэс» і думаў пра Сіндзі. Пры мне была запасная міні-відэакамэра. Я ўжо адчуваў нецярпеньне, хацелася дзейнічаць. Узьнікла думка: прабрацца ў хату й што-небудзь знайсьці. Можа, удасца падслухаць яе размову па тэлефоне. Можа, наткнуся на якую-небудзь разгадку. Вядома, гэта небясьпечна. Пры сьвятле дня. Але небясьпека – мая стыхія. Ад яе ў мяне ўжо гарэлі вушы й зморшчваўся анус. Жывем толькі раз, так? Ну, акрамя Лазара. Бедны няўклюда, яму давялося паміраць двойчы. Але я – Нік Білейн. На гэтую карусель цябе пускаюць толькі раз. Жыцьцё задаецца адважным.

З відэакамэрай у руцэ я бясшумна вылез з машыны. А для адводу вачэй узяў партфель. Я насунуў капялюш на левае брыво й накіраваўся да хаты. Мае ўнутраныя сэнсары былі задзейнічаны цалкам. У доме нешта адбывалася. Я востра гэта адчуваў. Нават прыкусіў язык ад хваляваньня. Выплюнуў кроў і наблізіўся да дзьвярэй. І на гэты раз ніякіх цяжкасьцяў. 47 сэкунд – і я ўсярэдзіне.

Насьцярожыўшы вушы, я краўся па калідоры. Мне здалося, што пачуў галасы. На самай справе пачуў. Мужчынскі й жаночы. Я замёр перад лесьвіцай. Так, галасы даносіліся зьверху. Я пачаў павольна паднімацца. Галасы чуліся выразьней. У адным я пазнаў голас Сіндзі.

Я працягваў паднімацца, потым спыніўся перад дзьвярыма. Гэта яўна былі дзьверы спальні. Я прыціснуў да іх вуха. Я пачуў сьмех Сіндзі.

– Што гэта ты сабраўся ім рабіць?

– Паспрабуй адгадаць, дзетка! Я даўно гэтага чакаў!

– Ты знайшоў патрэбнае месца, мой хлопчык!

– Я пракачу цябе ў пекла й зваротна, дзетка!

– Ня можа быць!

– Ах ты сука!

Я зноў пачуў сьмех Сіндзі. Потым стала ціха. І некаторы час было ціха. Потым стала шумна. Я пачуў цяжкае дыханьне, нейкія раўнамерныя штуршкі, а таксама працу матрасных спружын.

– О-о! – вымавіла Сіндзі. – О Божа!

Я паставіў партфель, уключыў камэру, рыўком расчыніў дзьверы.

– Я ПРЫШЧУЧЫЎ ТВАЮ СРАКУ!

– ШТО? – мужчына азірнуўся, не зьмяніўшы пазыцыі. Ногі Сіндзі апусьціліся, і яна ЗАКРЫЧАЛА.

Мужчына саскочыў на падлогу й павярнуўся да мяне тварам. Тоўсты, жудаснага выгляду паскуднік.

– ШТО ЯШЧЭ ЗА ГАМОН? – зароў ён.

Гэта быў Джэк Бас. Каб яго халера, Джэк Бас! Я павярнуўся й пабег уніз па лесьвіцы.

– ЯДРЫЦЬ ТВАЮ! – закрычаў я.

Я падбег да дзьвярэй і адчыніў іх. Краем вока ўбачыў Джэка Баса, голага, зь яйкамі. У яго руцэ быў прадмет. Рэвальвер. Ён стрэліў. Куля крутанула кацялок у мяне на галаве. Ён стрэліў зноў. Я адчуў, як сьмерць пранеслася міма правага вуха. Я памчаўся па тратуары. Выскачыў на брук да сваёй машыны. Я занадта позна ўбачыў перашкоду: на ровары ехаў стары ды еў яблык. Я зьбіў старога й прабег далей, пакінуўшы яго на асфальце, паміж круцячыхся колаў.

Імгненьне – і я ўжо ў сваім «жуку». Зь віскатам шынаў ірвануў ад крайка. Стары павольна паднімаўся. Я вільнуў міма яго, падскочыў на крайку, заехаў на тратуар. І пранёсься міма дома Джэка Баса. Ён стаяў у дзьвярах, па-ранейшаму зь яйкамі, і выпусьціў яшчэ тры кулі. Адна прайшла скрозь малпачку, якая вісела ў мяне на люстэрку, другая праляцела паміж мной і атмасфэрай. Трэцяя прабіла сьпінку пярэдняга пасажырскага сядзеньня й сышла ў бардачок, зрабіўшы дзірку. Нарэшце я выйшаў з-пад абстрэлу. Для вернасьці паблукаў па завулках. Потым знайшоў бульвар і нырнуў у гушчу вулічнага руху. Быў тыповы лос-анджэлескі дзень: смог, паўсонца й які месяц без дажджу.

Я пад’ехаў да «Макдональдса», заказаў вялікую порцыю бульбы, каву й кураня на букаце.

17

Я вярнуўся ў габінэт. Брустар і Сэлін вырваліся з сарціра. Дзьверы яго былі расчыненыя. Я перасунуў пісьмовы стол на ранейшае месца. Гэта адабрала 15 хвілін.

Я сеў і паспрабаваў праанализаваць факты. Зараз за мной палявалі ўсе: Сэлін, Брустар, Сіндзі, Джэк Бас і Лэдзі Сьмерць. Магчыма, нават Бартан. Я ўжо дрэнна разумеў, хто зь іх мае кліенты й ці ёсьць кліенты ў мяне наогул.

Мяне маглі арыштаваць за любое зь нядаўніх парушэньняў. Або хто-небудзь мог прыйсьці сюды па маю душу. Мой габінэт стаў небясьпечным месцам. Я праверыў, ці ляжыць у кабуры мой 11,43. На месцы, дружбак. Ну нічога, з габінэта яны мяне ня выжывуць. Шпег без габінэта ня шпег.

І я да гэтага часу ня ведаў, ці зьяўляецца Сэлін Сэлінам, і ЧЫРВОНАГА ВЕРАБ’Я не знайшоў. Усё застапарылася.

Дзень выдаўся цяжкі. Я паклаў ногі на стол, адкінуўся ў крэсьле й заплюшчыў вочы. Неўзабаве я заснуў.

У сьне я сядзеў у танным бары. Піў падвойны віскі з содавай. Акрамя мяне там быў толькі бармэн, але ён неяк ледзь праглядваўся. Стаяў ля іншага канца стойкі й чытаў «Нэшнл інкуаер». Потым увайшоў нейкі распушчаны вахлак. Нястрыжаны, няголены й нямыты. Апрануты ён быў у жоўтую порхаўку, якая даставала яму да туфляў. З-пад порхаўкі бачылася белая майка й выцьвелы аранжавы гальштук. Ён абдаў мяне сьмярдзючым ветрам. Сеў на табурэтку са мной побач. Я раздушыў віскі. Бармэн паглядзеў у наш бок. Я сустрэўся зь ім вачыма.

– Жэрці хачу, – сказаў бармэн. – Здаецца, каня б зжэр.

– Добра, калі б ты зжэр тых, на якіх я ставіў, – сказаў яму я. Нядзіўна, што ён дрэнна праглядваўся. Яго было мала. Ён быў худы як трэска. Шчокі віселі, тонкія як папера. Я адхінуўся. А той па-ранейшаму сядзеў побач са мной.

– Псст... – вымавіў ён.

Я пакінуў гэта без увагі. Зноў паглядзеў на бармэна.

– Слухай, – сказаў я яму, – я зараз дап’ю, і ты можаш зачыняць – сходзі куды-небудзь, паясі.

– Дзякуй, – сказаў ён. – Зачыняць мне рана. Абыдуся. Што-небудзь прыдумаю.

CAPONE!
By JAMES DOHERTY
His Income Tax Forgetfulness Finally Land
Mobster in Prison, While Public Disgus
with Hoodlum Excesses Speeds the Day o
Repeal and the End of a Fabulous Era
GLORIFY

TROOP-E
Johnston M

Яўген Шадко

– Псст... – зноў прамовіў сусед.
– Ня дыхай мне ў вуха, прыяцель, – сказаў я.
– Ёсьць інфармацыя...
– Ня трэба. Чытаю газэты.
– Такой інфармацыі няма ў газэтах.
– Якой жа?
– Чырвоны Верабей.
– Бармэн! – крыкнуў я. – Налі джэнтльмэну! Дай яму ром з кока-колай!
Бармэн заняўся кактэйлем.
– Ты жывеш у Рэдонда-Біч? – спытаў той.
– Ва Ўсходнім Галівудзе.
– Я ведаю аднаго, падобны да цябе, жыве ў Рэдонда-Біч.
– Ды ну?
– Ага.
Яму падалі шклянку. Ён выпіў нагбом.
– У мяне быў брат, – сказаў ён, – жыў у Глендэйле. Пакончыў з сабой.
– Падобны да цябе? – спытаў я.
– Угу.
– Тады зразумела.
– У мяне сястра ёсьць, жыве ў Бербанку.
– Годзе плявузгаць.
– Я не плявузгаю.
– Я хачу пачуць пра Чырвонага Вераб'я.
– Ну так. Зараз ўсё распавяду.
– Ды ну?
– Выпіць бы...
– Бармэн! – крыкнуў я. – Яшчэ адзін ром з кока-колай для джэнтльмэна!
Ён чакаў шклянкі. Шклянку прынесьлі. Ён выпіў. Потым павярнуўся й паглядзеў на мяне круглымі, каламутнымі, пустымі вочкамі.
– Верабей акурат пры мне, – сказаў ён.
– Што?
– Ён у мяне ў кішэні.
– Выдатна! А ну паглядзім!
Ён пакапаўся ў кішэні. Зноў пакапаўся.
– Хм-м... нешта не магу знайсьці...
– Ты, піпетка! Разыгрываеш мяне? Я цябе размажу!
– Ён дакладна недзе быў...
– Я раскручу спружыны ў тваім будзільніку.
– Чакай... чакай... дзесьці тут... У іншай кішэні... Я шукаў не ў той кішэні...
– Га?
– Так, глядзі... вось... вось ён... Чырвоны Верабей. Выцягнуў з кішэні й паклаў на стойку. Я паглядзеў. Гэта быў дохлы голуб.
– Гэта дохлы голуб! – сказаў я.
– Не, – сказаў ён, – гэта Чырвоны Верабей.
Я выняў на стойку грошы за выпітае, потым устаў ды ўзяў яго за каўнер задрыпанай порхаўкі. Падцягнуў да дзьвярэй, адкрыў і вышпурнуў яго на вуліцу. Потым павярнуўся й зачыніў дзьверы.
Раптам зазваніў тэлефон на маім стале, і я прачнуўся.

18

Я падняў слухаўку.
– Дэтэктыўнае агенцтва Білейна...
– Маё прозьвішча Гровэрс, Хал Гровэрс, мне патрэбна вашая дапамога. У паліцыі мяне

выставілі на сьмех.

– Што здарылася, містар Гровэрс?

– Мяне прасьледуе касьмічны прышэлец.

– Ха-ха-ха, містар Гровэрс, давайце сур’ёзна...

– Вось бачыце, усе зь мяне сьмяюцца.

– Прабачце, Гровэрс. Але перш чым мы працягнем гутарку, паведамлю маю таксу.

– Так?

– Шэсьць даляраў у гадзіну.

– Ну, гэта мяне не абцяжарыць.

– І ніякіх чэкаў з адскокам, інакш панесяце свае грэцкія гарэхі ў торбачцы, зразумела?

– Грошы для мяне не праблема. Праблема – жанчына.

– Якая жанчына, Гровэрс?

– Д’ябал, пра якую мы гаворым? Касьмічны прышэлец.

– Касьмічны прышэлец – жанчына?

– Так, так...

– Адкуль вы ведаеце?

– Яна сама сказала.

– І вы ёй верыце?

– Вядома, я бачыў, што яна вытварае.

– Напрыклад?

– Ну, вылятае праз столь і гэтак далей...

– Вы выпіваеце, Гровэрс?

– Вядома. А вы?

– Бяз гэтага хіба магчыма... Зараз слухайце, Гровэрс, перш чым мы пачнем, зайдзіце да мяне асабіста. Трэці паверх будынка Аякс. Перад тым як увайсьці, пастукайце.

– Умоўным стукам?

– Так. Пагаліць-н-пастрыгчы, Бам-Бам – тады я буду ведаць, што гэта вы...

– Згода, містар Білейн...

Пакуль чакаў яго, забіў чатырох мух. Халера, сьмерць вакол, паўсюль. Людзі, птушкі, зьвяры, рэптыліі, грызуны, жамяра, рыбы – у іх ніякіх шанцаў. Усім гамон. Я ня ведаў, што з гэтым рабіць. У мяне сапсаваўся настрой. Разумееце, гляджу на пакавальніка ў супэрмаркеце, ён пакуе мае прадукты, і раптам бачу, што ён самога сябе засоўвае ў магілу разам з туалетнай паперай, півам і курынымі грудкамі.

Потым пачуўся ўмоўны стук у дзьверы, і я сказаў:

– Заходзьце, калі ласка, містар Гровэрс.

Ён увайшоў. Зь сябе непрыкметны. Мэтар сорак два ростам, 71 кілягграм, 38 гадоў, вочы шэра-зялёныя, левы – зь цікам, выродлівыя жоўтыя вусікі, валасы таго ж колеру, з плешшу на макаўцы занадта круглай галавы. Увайшоў касалапа, сеў.

Мы сядзелі й глядзелі адзін на аднаго. Больш нічога не рабілі. Мінула пяць хвілін. У рэшце рэшт я раззлаваўся.

– Гровэрс, чаму вы нічога ня кажаце?

– Я чакаў, калі вы загаворыце.

– Чаму?

– Ня ведаю.

Я адкінуўся ў крэсьле, запаліў цыгару, паклаў ногі на стол, удыхнуў дым, выдыхнуў і выдзьмуў ідэальнае кальцо.

– Гровэрс, гэтая жанчына, гэтая... касьмічная чужаніца... распавядзіце пра яе што-небудзь...

– Яна называе сябе Джыні Нітра...

– Расказвайце далей, містар Гровэрс.

– Вы ня будзеце сьмяяцца зь мяне, як паліцыянты?

– Ніхто не сьмяецца так, як паліцыянты, містар Гровэрс.

– Ну... гэтая дзяўчынка з космасу – з таварам.

– Чаму вы хочаце пазбавіцца ад дзяўчынкі з таварам?

– Я баюся яе, яна кіруе маёй сьвядомасьцю.
– Як гэта?
– Ну, што яна скажа, тое я павінен зрабіць.
– А калі яна скажа вам з'есьці вашае ка-ка, вы зьясьце?
– Напэўна, так...
– Гровэрс, проста вас махнатка засядлала. Гэта са шматлікімі мужчынамі здараецца.
– Не, яна такія нумары прарабляе, што проста жах.
– Усе гэтыя нумары я бачыў, Гровэрс, і нават такія...
– Вы ня бачылі, як яна зьяўляецца ніадкуль, вы ня бачылі, як яна зьнікае скрозь столь.
– Гровэрс, вы мяне стамляеце, усё гэта колы мудацтва.
– Не, ня колы, містар Білейн.
– Не? Ды адкуль вы ўзяліся, Гровэрс, вы кажаце, як вахлак.
– А вы не падобныя да дэтэктыва, містэр Білейн.
– Га? Што? А да каго ж я падобны?
– Дайце сьцяміць, дайце падумаць...
– Ды варушыце жа зьвілінамі. Гэта каштуе вам шэсьць даляраў у гадзіну.
– Ну, вы падобны да... сантэхніка.
– Да сантэхніка? Да сантэхніка. Файна. Што б вы рабілі без сантэхніка? Вы ведаеце каго-небудзь важнейшага за сантэхніка?
– Прэзыдэнт.
– Прэзыідэнт? А вось і няправільна! Ізноў памыліліся! Вы як рот адкрылі, дык адразу й памыліліся!
– Я не памыліўся.
– Вось бачыце! Ізноў памыліліся!

Я адклаў цыгару й запаліў цыгарэту. Гэты чалавек быў поўны мудзіла. Але кліент. Я паглядзеў на яго доўгім поглядам. Гэта была цяжкая праца – глядзець на яго. Я перастаў глядзець. Пачаў глядзець міма яго левага вуха.

– Добра, што вы хочаце, каб я зрабіў? З гэтай касьмічнай прыблудай? З гэтай Джыні Нітра?
– Пазбаўце мяне ад яе.
– Я ня кілер.
– Вызваліце мяне ад яе як заўгодна.
– Вы ўступалі ў палавыя зносіны?
– У сэньсе – сёньня?
– У сэньсе – зь ёй.
– Не.
– Вам вядома месца жыхарства гэтай птушачкі? Нумар тэлефона? Род заняткаў? Татуяванкі? Хобі? Асаблівыя звычкі?
– Толькі апошняе...
– У прыватнасьці?
– У прыватнасьці, яна вылятае праз столь і ўсякае такое.
– Гровэрс, вы адурэлы. Вам трэба туды, дзе мазгі чыняць.
– Я ўжо там быў.
– І што яны сказалі?
– Нічога. Толькі яны бяруць больш чым шэсьць даляраў у гадзіну.
– Колькі яны бяруць?
– Сто семдзесят пяць даляраў у гадзіну.
– Гэта даказвае, што вы вар'ят.
– Чаму?
– Хто столькі плаціць – абавязкова вар'ят.

Потым мы проста сядзелі й глядзелі адзін на аднаго. Даволі бязмозгла. Я спрабаваў думаць. У мяне забалелі скроні.

Потым расчыніліся дзьверы. І ўвайшла гэтая жанчына. Ну што я магу вам сказаць? На зямлі мільярды жанчын, так? Некаторыя выглядаюць нармальна. Большасьць выглядаюць прыстой-

на. Але час ад часу ПРЫРОДА выкідвае нумар: яна выробляе асаблівую жанчыну, неверагодную жанчыну. Гэта значыць, ты глядзіш – і ты ня можаш паверыць. Калыханьне сьпелых хваляў, іртуць, зьмяіны выгіб, ты бачыш лытку, ты бачыш локаць, ты бачыш грудзі, ты бачыш калена, і ўсё гэта зьліваецца ў каласальнае вабнае цэлае, і прыгожыя вочы ўсьміхаюцца, куткі рота ледзь апушчаныя, але вусны складзеныя так, нібы яна вось-вось засьмяецца над тваёй бездапаможнасьцю. І апрануцца яны ўмеюць, і доўгія іх валасы палаюць на паветры. Ну проста сілаў няма. Гровэрс устаў.

– Джыні!

Яна ўплыла ў пакой, як стрыптызёрка на ролікавых каньках. Яна спынілася перад намі, і сьцены задрыжалі. Яна паглядзела на Гровэрса.

– Хал, што ты робіш з гэтым другаякасным шпегам?

– Гэй, лягчэй, сьцерва! – сказаў я.

– Разумееш, Джыні, у мяне невялікая праблема, і мне спатрэбілася дапамога.

– Дапамога? У сувязі з чым?

– Не магу сказаць. Язык праглынуў.

– Хал, у цябе няма праблем, пакуль у цябе ёсьць я. Усё, што можа другаякасны шпег, я магу лепш.

Я ўстаў. Зрэшты, я ўжо стаяў.

– Праўда, прыгажуня? А ну-тка пакажы, як у цябе ўстане дзевятнаццацісантымэтровы.

– Эратаман!

– Ну што, зьела? Зьела?

Джыні некалькі разоў прайшлася па пакоі, зводзячы нас усіх з розуму. Потым азірнулася. Паглядзела на Гровэрса.

– Ідзі сюды, сабака! Паўзі да мяне па падлозе! Хутка!

– Ня слухай яе, Хал! – закрычаў я.

– Га?

Ён поўз па падлозе да Джыні. Усё бліжэй і бліжэй. Падпоўз да яе ног і спыніўся.

– А цяпер, – сказала яна, – ліжы мае чаравікі!

Гровэрс падпарадкаваўся. Лізнуў. Стаў лізаць далей. Джыні паглядзела на мяне й ухмыльнулася. Ухмыльнулася бруднай ухмылкай. Я не стрываў, ускочыў.

– АХ ТЫ КУРВА! – усклікнуў я.

Я расшпіліў рэмень, выдраў яго са штаноў і, склаўшы ўдвая, выйшаў з-за стала.

– Ну, курва, – сказаў я, – ЗАРАЗ Я ТАБЕ ПРАПІШУ!

Я кінуўся да яе. Тое, што заставалася ў мяне ад душы, дрыжала ад радаснага прадчуваньня. Яе чароўны зад гарэў перад маім разумовым позіркам. Неба перакулілася дагары нагамі й дрыжала.

– Кінь рэмень, ананіст, – сказала яна й шчоўкнула пальцамі.

Рэмень выпаў з маёй рукі. Я здубянеў. Яна павярнулася да Гровэрса.

– Пойдзем, дурненькі, устань з каленак. Пайшлі з гэтага дурацкага месца.

– Так, дарагая.

Гровэрс падняўся й паплёўся за ёй да выхаду; дзьверы адчыніліся, зачыніліся, і іх не стала. Я ўсё яшчэ ня мог паварушыцца. Сьцерва, яна, напэўна, апрацавала мяне з прамянёвага ружжа. Здранцьвеньне не праходзіла. Магчыма, я няправільна выбраў прафесію? Хвілін праз дваццаць я стаў адчуваць паколваньне ва ўсім целе. Потым аказалася, што я магу варушыць бровамі. Потым – вуснамі.

– Во халера, – сказаў я.

Потым пачалі пaступова ажываць іншыя часткі. Нарэшце я зрабіў крок. Два крокі. Потым яшчэ некалькі – да стала. Абышоў яго. Адкрыў скрыню. Знайшоў паўлітра гарэлкі. Адкруціў корак. І як сьлед умазаў. Вырашыў, што на сёньня – шабаш, а заўтра ўсе зноў.

Пераклаў з ангельскае мовы Віталь Латыш. Паводле: Pulp. Copyright © 1994 by Charles Bukowski. HarperCollins e-books. Adobe Acrobat eBook Reader. August 2007. ISBN 978–0–06–149262–4.

РИЗЕТКА

У мене в доме на стене висит ризетка. Обычная – черная, круглая, с двумя дырочками. Телевизор до ея не дотягивается, а торшер я продал, тем паче у него абажур Гришка бычком прожег, затушить чтобы. Так вот. Ризетка. Черная, с двумя дырочками. Втыркать в нее вроде как нечего, телевизор, говорю, в другую ризетку вторкнут, которая в углу. А до этой он не дотягивается. Ну висит себе и висит, что ее трогать? Одно что черная – обои желтые, с тиснением, гэдээровские, их матерь моя по связям купила, а матерь была женщина строгая, с бюстом, до сих пор боюсь ейные тарелочки из серванта прибрать, хоть уже десять лет как пошла.

Сижу однажды, смотрю телевизор. Люстра выключена – чего ее палить, киловатт-то ныне кусается. По телевизору сам выступает, строгий как всегда, слушаешь, а на душе спокойно становится: все под контролем. В общем, смотрю телевизор, с чем-то соглашаюсь, где-то возражаю, я ведь вообще один живу – бабы не завел потому, что характер гордый и по ночам кашель мучит. А общения хочется. И вот смотрю в телевизор а краем глаза вижу на стене напротив дивана чего-то происходит. Повернусь – святые купола! Там из ризетки этой свет иде. Такой блеклый поначалу, жолтенький, как бульон куриный из ЛТП. Но нарастает, плавно так. И вроде как даже уже и глаза резать начинает.

Ну, думаю, пасут! Следят за мной, отвечаю! В ризетке установили – и следят! Быстро к телевизору метнулся, щелкнул, выключил. Чтоб значит подсветки меня не было. Темно стало в комнате. Не видно, значит. Не запасете, гниды, Степана Маслаева! Не отследите! А оно все равно светит из двух дырок. И свет, говорю, интенсивный такой, как переговоры об выдаче

очередной транши международной валютной фондой. Ну я так бочком, бочком, к ризетке, заглянул – ну светит очень, как мотоциклетной фарой! А получается что они меня видеть не могут. Потому как ведь я телевизор выключил, а люстру не включал. Логично?

Я подумал – может, это сосед ко мне подрубился? Киловатт мой жрет, а оно от этого светится? Ну я разозлился, даже на площадку выбежал. Я вообще мужчина немногословный, но ебнуть могу. У нас на площадке четыре квартиры. И все четыре, главное, не на ту сторону выходят, где у меня стена с ризеткой. Вот ведь какое лимпопо! А тая стена, где ризетка, – она вообще несущая, к тому же и торцевая. Ну я оделся: треники, майку, шапку заячью, потому, что на улице был холод и скользота и ну во двор. Во дворе – ничего! На стене с тей стороны – только трещины. Потому, что дом старый, еще при Брежневе строился. Оттого и трещины, что порядка не было. Главное без намека на тое, кто мне со стены ризетку подсвечивает. Ну я на холоде малек успокоился, да и головой подумал: кому за мной следить интересно? Вот выдумал! Вернулся в дом. Ризетка светится, но так уже, россольно, как икона в углу на святцы, хотя я вообще атеист, как Роза Люксембург.

Взял отвертку на крест, пассатижи, включил свет в зале, чтобы страшно не было, и к ризетке подошел. Чтоб вы понимали: я к ней подошел так, как к Марковне подхожу, когда ей десятку на пузырь протягиваю. То есть, уверенно и оптимистично подошел. С верой в светлое будущее. Шуруп выкрутил, пассатижами пластмаску поддел, она и отлетела. Ну что я скажу? Там дальше оказалась начинка, но на шурупе уже с одной риской. Я поменял отвертку, все это хозяйство тоже выкрутил, меня разок по пальцам током ебнуло, но ничего, до свадьбы зажует.

В общем, описываю ситуацию: там такой патрон из картона, вставленный в гнездо в кирпичах прорубленное, в нем сердцевина с двумя отверстиями – под вилку. Все это крепится на проводах толстых, в изоляции. Никакой мистики. Хотя я в электронике не разбираюсь, я слесырь по мировоззрению. Закрутил все обратно, она еще полчасика посветилась и потухла. А поутру я пошел в хозмаг и купил другую ризетку, белую. Потому, что решил, что белая светиться не будет. Не такая страшная. Не черная все таки. Как я ее ставил – отдельная песня. Нарисовал на листочке какие провода куда прикручиваются, ток вырубил, крутил-вертел, подрубил. В общем – красота несусветная. Белая ризетка на жолтых обоях! Прям гобелен «Охотники на привале» из кабины Гришкиного ЗИЛа.

А телевизор не включается. И холодильник молчит! В общем, было мне первое предупреждение: вообще все электроприборы в хате перестали фурычить. Потому, что все остальные ризетки отключились. Эта, главное, сука, работае, я в ней даже бельевую сушилку «Сивельга» пробовал, а остальные – ни хи хи! В общем, выкрутил белую ризетку, вставил обратно черную со всем ее хозяйством. Закрутил как было. Ведь я мужчина одинокий, без телевизора хоть в петлю. После того меня ризетка год наверное не трогала. Жизнь наладилась, сам с экрана вещал, холодильник фурычил, треники носились. Но через год – снова ап! И засветилась. Я уж было подумал – а ни белочка ли? Так ведь как раз в той момент в завязке долгой был, по финансовым соображеньям. Ну и дней пять с ей пожил, когда спал, к другой стенке отворачивался, чтоб не видеть. А лучи из ней до тово обнаглели, что стали по комнате шарить. Не просто прямо светят, а еще и крутят, как на дискотеке. Не выдержала душа поэта. Снова взял я пассатижи, отвертку на крест, ризетку к черту выкрутил, провода извлек, развел в разные стороны, чтобы не заискрыли, изолентой их замотал, а дырку в стене залепил куском бумаги. На ём нарисовал сердечко и лебедя. Сердечко красной ручкой, лебедя – черной, только он криво вышол. Зачем бумажка? Ну как – обои материны, гэдээровские, а тут вдруг дыра в стене!

И что вы думаете? Включил телевизор, он хлоп, и погас! Дюбнуло у него чего-то под коробкой. Сгорел! Это было мне, значит, второе предупреждение. Ну, пришел телемастер, сказал, что поломка несущественная, предохранитель, вставил его при мне, снял треху, и был таков. Ну я опять за пассатижи, отвертку на крест, сердечко с лебедем – в мусорку, ризетку – на стену, черную, с двумя дырочками. Смотрю на нее, а сердце так и сжимается от муторности.

Пошел в подвал, вытащил оттудова брезентовую раскладуху, разложил ее на кухне. Чем хуже дивана? Постелился и зажил нормально. А что там по ночам ризетка вытворяет – глубо-

ко не мое дело. Телевизор посмотрю, и на кухню. Пельменей себе накипячу, утром бульончик поцеживаю, укропа туда накрышишь, – как в ресторане «Свитанок» получается! Наступило примирение меня с миром и мира со мной. Прошло еще какое-то время – может, три месяца, а может и год. Жизнь вообще под старость без детей сложно считать. Так глядишь – очередной в школу пошел. Значит, уже семь лет с той палки прошло. А здесь как? Когда каждый вечер – телевизор, а там – сам и стабильность в стране. Одного раза сидел я, коротал свободное время, ризетка понемногу пошаливала, светилась, мерцала. А главное у меня настроение такое спокойное было, легкое, как после двух стаканов «Неторопливой беседы». Сел я на корточки перед ней, коленом о плинтус обперся и заглянул вовнутрь. Я вообще и раньше к ей подходил, вовнутрь посматривал. Но смотрел одним глазом только, близко голову поднеся. И видна была только какая-то муть размытая. Не, ну двигалось чтой-то в ней, но как глаз не насилуй, ничего существенного не разглядеть. А тут как-то так получилось глаза к носу скособочить, еще на расстоянии, чтобы совпали с тем, что в дырках ейных творилось. И такое я там увидел! Ой, батюшки!

Сначала показался дом большой, по типу нашего цеха, только чистый, да такой яркий, солнцем залитый. И в нем главное какие-то люди ходили. Церковь это что ли? Но я сморгнул, и значит оттуда другое поперло. А вообще ощущение было, что смотришь в бинокуль, который на расстоянии от глаза держат. То есть, еще извернуться надо, чтобы смотреть. В общем, дальше я увидел город какой-то, явно западный, сверху, как бунто на него с холма присматриваешь, и полетел над ним. Шпили видны, флюгера, часы на башнях, крыши такие праздничные, черепичные, цветнички на подоконниках, там где у нас обычно пиво охлаждают – бля, я и не знал, что такие города есть. Опять моргнул – свет-то нестерпимый в темноте, режет глаз, и тут – море, скалы. Финляндия или Судак – в судаке тоже скалы, говорят. Я вообще на Северном флоте служил, воду большую повидал, но тут оно как–то так показано было… Ну как сказать? Ну так показано, как бунто я вообще никогда моря не видел. Там, на флоте, море скорей цехом было. Одно из обстоятельств службы. Ну как тайга для тех, кто среди чукчей воинский долг исполнял. Выйдешь на палубу, папиросу в зубы, и как-то даже по сторонам смотреть не тянет – так, рабочая обстановка, блики солнца на сером, до горизонта, полотне. Чем восхищаться? А потому от службы остались другие приятные воспоминания: как в дурака резались, как отмечали присягу, как ракету на учебных стрельбах пуляли. Причем здесь море? А вот тут море как-то так показали, что аж сердце здрогнуло и глаза застило. Там еще были картинки – и каждая вот так, пониже пояса, и смотришь, не оторваться, и глазам больно, и вроде как все – про тебя, хотя ничто тебя прямо не касается. Тогда я еще подумал, что через ризетку наверно транслируется жизнь, которую я мог бы прожить, если бы жил по-другому. Если бы не бухал. Если бы семью завел. Если бы поехал куда, от дивана жопу оторвав. И само основное – когда припадал вот к этому, вроде все картинки красивые, солнечные, а душа от их болит. Грустно стало не могу. Отполз от ризетки, сел на диван. Слезы вытер, ну, натурально, с детского сада не плакал, даже когда матерь закапывали… Посидел малек. Да и к Семенычу пошел из шестого дома. Потому что дело явно научное, нужно к ему ученых подключать.

Семеныч у нас известный ученый. В шашки хер обыграешь! Ходит в плаще. Кадык у него знатный. К тому же главное в электронике хорошо разбирается, на «Жигуле» ездит. В общем, Семеныч сначала как про ризетку услышал, идти не хотел, но я ему обещал показать апатит, я действительно как-то нашел возле универсама апатит, небольшой, размером с дулю. Так он пошел апатит смотреть, а я свет в комнате выключил, гляди, говорю, ризетка светит. А он: ух ты, действительно светит! Необъяснимый электрический феномен. Я его к ей подвел, сказал, как в ея заглядывать правильно, он сначала помялся, думал, наверное, что я ему подсрачник дам, он головой об стену ударится, вырубится, а я все деньги по карманам отберу. У меня до этого действительно случались рецедивы с милицией. Но он же ученый, так что ученое любопытство в ём взяло верх, заглянул он в тую ризетку, тоже сначала ничего не мог разобрать, говорил, что мутно одно. А затем глаза правильно скосил и увидел. Так и замер. Как поп в церкви стоял: притих и шепчет, раскачивается. Ну, как он отплакал, я ему дал пассатижи, отвертку, сняли мы пластмаску, достали сердцевину. Семеныч как увидел, что там внутри, так аж ахнул. Говорит,

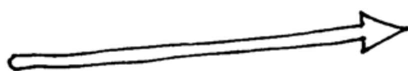

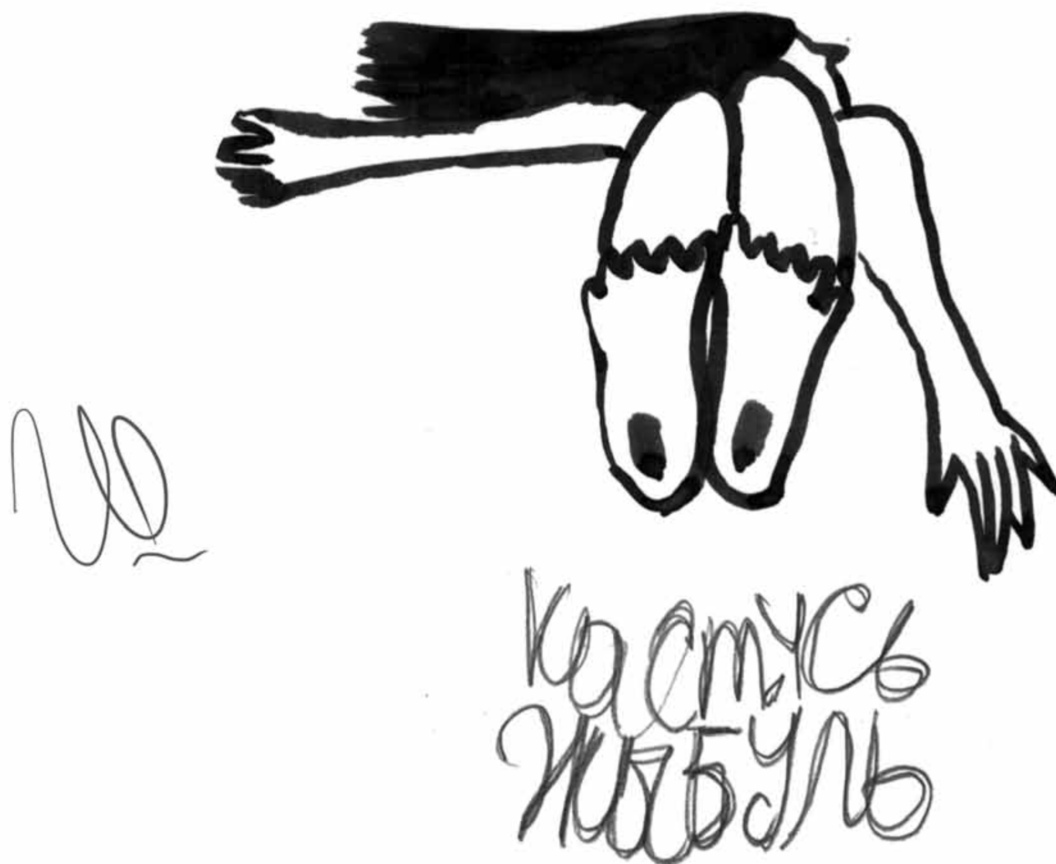
Уладзімір Габідулін

у тебя ж тут все провода перепутаны! Неправильно подключено все! Вот, говорит, ноль, вот, говорит фаза, они для электричества нужны. А это что за провод? Почему он на клеме? Ну, я плечами пожал, мол, откуда мне-то знать, я же слесырь по мировоззрению, а не компьютеры собираю.

Семеныч провода лишние пассатижами обкусил, заизолировал их, нужные снова к серцевине прикрутил, пластмаску надел, все говорит! Починил твою ризетку! Больше в ней не будет никаких чудес, исключительно киловатты! Вставил я в нее шнур от утюга – фурычит! Включил телевизор, с опаской так, – работает! Ну, говорю, Семенычу – ну, говорю, голова! Поблагодарил его, дал ему треху. А про апатит он сказал, что это не апатит никакой, а кусок оплавленного бутылочного стекла, для науки и «Жигулей» не представляющего никакого интереса.

С тех пор ризетка больше не светится. Если вторкнуть в нее электроприбор – дает ток. Только что в нее втаркивать? Телевизор до нее все равно не дотягивается.

ОКС, УКС, ПОЎН І ЫЗ

Аднойчы самалёт стукнуўся. На гушкалцы сядзеў пасля дажджу Газ. З’еў піражок Унітаз. А сустрэліся Окс, Укс, Поўн і Ыз, Газ і Із. Із пайшоў на горку, а Клоп пайшоў на могілкі. А Окс, Укс, Акс, Ікс і Ялшгркп – суседзі – паехалі ў вёску.

У вёсцы было так цікава-прыцікава, што не хацелася з”язджаць! Мы закупіліся на дзесяць дзён. Мы паклаліся ў ложак і спім. Спалі-спалі, заўтра прачнуліся і паабедалі, пагулялі і павячэралі. Цяпер кладземся спаць. Заўтра рана ўставаць: аўталаўка!

Усталі і крыкнулі:

– Ооооокс, ты дзе?

– Я тут, на аўталаўцы.

– А аўталаўка ў які дзень тыдня?

– Пяты-шосты, заўтра!

Сцямнела. Мы – спаць. Усталі – і на 4-м дні. Апошні дзень – дзявяты, мы на вячэры паклаліся спаць.

– А мы ўжо на 5-м дні ў вёсцы!

– Мы не спалі, а ўжо 6-ы дзень…

Не спалі, не спалі, дык заснулі. Усталі заўтра: аўталаўка! Купілі сок і сушкі, паабедалі, павячэралі – і спаць. Усталі – перакусваем, перакусваем, перакусваем – пара спаць. Спалі, спалі – перакусваем.

Дзень-дзень! Мы з’ехалі з вёскі.

Дзеці паспрабавалі сплесці саламяны крыжык. Яны паелі саломы і сталі самі кароўкамі. Яны хацелі салому абняць, але паламалася. А сплялі Кукліка. Окс, Укс, Поўн і Ыз прыйшлі ў прыбіральню. Там віселі дзесяць лямп. Яшчэ ў прыбіральні ляжала каля акна салома. Была куча разетак. Бліснула маланка. Узарвалася суседняя кватэра. Памянялі на іншую кватэру. Мы купілі клубніцы і перакусваем.

Укс, Окс, Ай, Драч і Сітач сустрэліся. Окс, Укс, Поўн і Ыз – таксама. І Сап з Поўнам выключылі святло і паехалі ў госці да лямпаеда ноччу на машыне. Прыехалі ў 11 раніцы, будзем мы з 2 начоўкамі. Мы зайшлі ў кватэру ў 13 дня, а зараз – пагляджу – 14:23. Сап, Поўн і Ай у пакоі ўключылі святло ў дзень ці вечар – я і сам блытаю. Вечарэе – сала грэе.

Сап, Поўн, Ай, Газ і Із – о, у доме, перакусваем салам. Колькі часу? 19:07!

П’ем сок. Колькі часу? 19:58!

Перад сном ямо. Колькі часу? 20:48!

Селі на каруселі, круцімся і пайшлі спаць. Спалі, спалі і спалі. Добра спалі, засыналі і прачнуліся Газ, Сап, Поўн і Ай. Перакусваюць, абедаюць і завуць:

– Сап, зараз будзе дзённы сон!

...Спім...

– Сап, устаем!

Галавой аб люк – стук!

– Гэта мяне дастала! Мяса ў галаве мала! Есці дрэўнявянскае мяса неяк сумнавата! Крышка пробцы я сам!

З’ехалі.

ОКС-ХАС-ПОЎН-І-ЫЗ

АДНОЙЧЫ САМАЛЁТ СТУКНУЎСЯ
НАГУШКАЛЦЫ СЯДЗЕЎ ПАСЛЯ ДАЖДЖУ ГАЗ
З'ЕЎ ПІРАЖОК УНІТАЗ
А СУСТРЭЛІСЯ ОКС-УКС-ПОЎН І ЫЗ ГАЗ І ІЗ
ІЗ ПАЙШОЎ НА ГОРКУ
А КЛОП ПАЙШОЎ НА МОГІЛКІ
А ОКС-УКС-АКС-ІКС І ЯЛШГРКП
СУСЕДЫ ПАЕХАЛІ Ў ВЁСКУ

Кастусь Жыбуль

УВЁСЦЫ БЫЛО ТАК - ЦІКАВА - ПРЫЦІКАВА!
ШТО НЕКАЦЕЛАСЯ ЗЕЖДЖАЦЬ
МЫ ЗАКУПІЛІСЯ НА ДЗЕСЕЦЬ ДЗЁН
МЫ ПАКЛАЛІСЯ У ЛОЖАК І СПІМ
СПАЛІ СПАЛІ
ЗАЎТРА ПРАЧНУЛІСЯ І ПААБЕДАЛІ
ПАГУЛЯЛІ І ПАВЯЧЭРАЛІ
ЦЯПЕР КЛАДЗЕМСЯ СПАЦЬ
ЗАЎТРА РАНА УСТАВАЦЬ АЎТАЛАЎКА
УСТАЛІ І КРЫКНУЛІ ОООООКС ТЫ ДЗЕ
Я ТУТ НА АТАЛАЎЦЫ А АЎТАЛАЎКА
У ЯКІ ДЗЕНЬ ТЫДЗНЯ 5-6 ЗАЎТРА
СЦЯМНЕЛА МЫ СПАЦЬ УСТАЛІ І НА 4 ДНІ
АПОШНІ ДЗЕНЬ ДВЯВЯТЫ МЯНА ВЕЧЭРЫ
ПАКЛАЛІСЯ СПАЦЬ А МЫ ЖОНА 5-ДНІ
УВЁСЦЫ МЫ НЕ СПАЛІ А УЖО 6-ДЗЕНЬ
НЕСПАЛІ НЕСПАЛІ
ДЫК ЗАСНУЛІ УСТАЛІ ЗАЎТРА
АЎТАЛАЎКА КУПІЛІ СОК І СУШКІ
ПААБЕДАЛІ ПАВЯЧЭРАЛІ І СПАЦЬ
УСТАЛІ КУШАЕМ КУШАЕМ КУШАЕМ
ПАРА СПАЦЬ СПАЛІ СПАЛІ КУШАЕМ
ДЗЕНЬ ДЗЕНЬ МЗЕ ХАЛІ ЗВЕСКІ

Кастусь Жыбуль

УКС-ОКС-АЙ-ДРАЧ І СІТАЧ
СУСТРЭЛІСЯ ОКС-УКС-ПОЎНІ ЫЗ
ТАКСАМА І САПЗ ПОЎНАМ
ВЫКЛЮЧЫЛІ СВЯТЛО І ПАЕХАЛІ
У ГОСТІ ДА ЛЯМПАЕДА
НОЧЧУ НА МАШЫНЕ ПРЫЕХАЛІ У
11 РАНІЦЫ БУДЗІМ МЫ З 2 НАЧОЎКАМІ
МЫ ЗАЙШЛІ У КВАТЭРУ У 13 ДНЯ
А ЗАРАС ПАГЛЯДЖУ 14:23
САП ПОЎН І АЙ ХПАКОІ
УКЛЮЧЫЛІ СВЯТЛО У ДЗЕНЬ ТІ ВЕЧАР
Я І САМ БЛЫТАЮ ВЕЧАРЭЯ САЛА ГРЭЯ

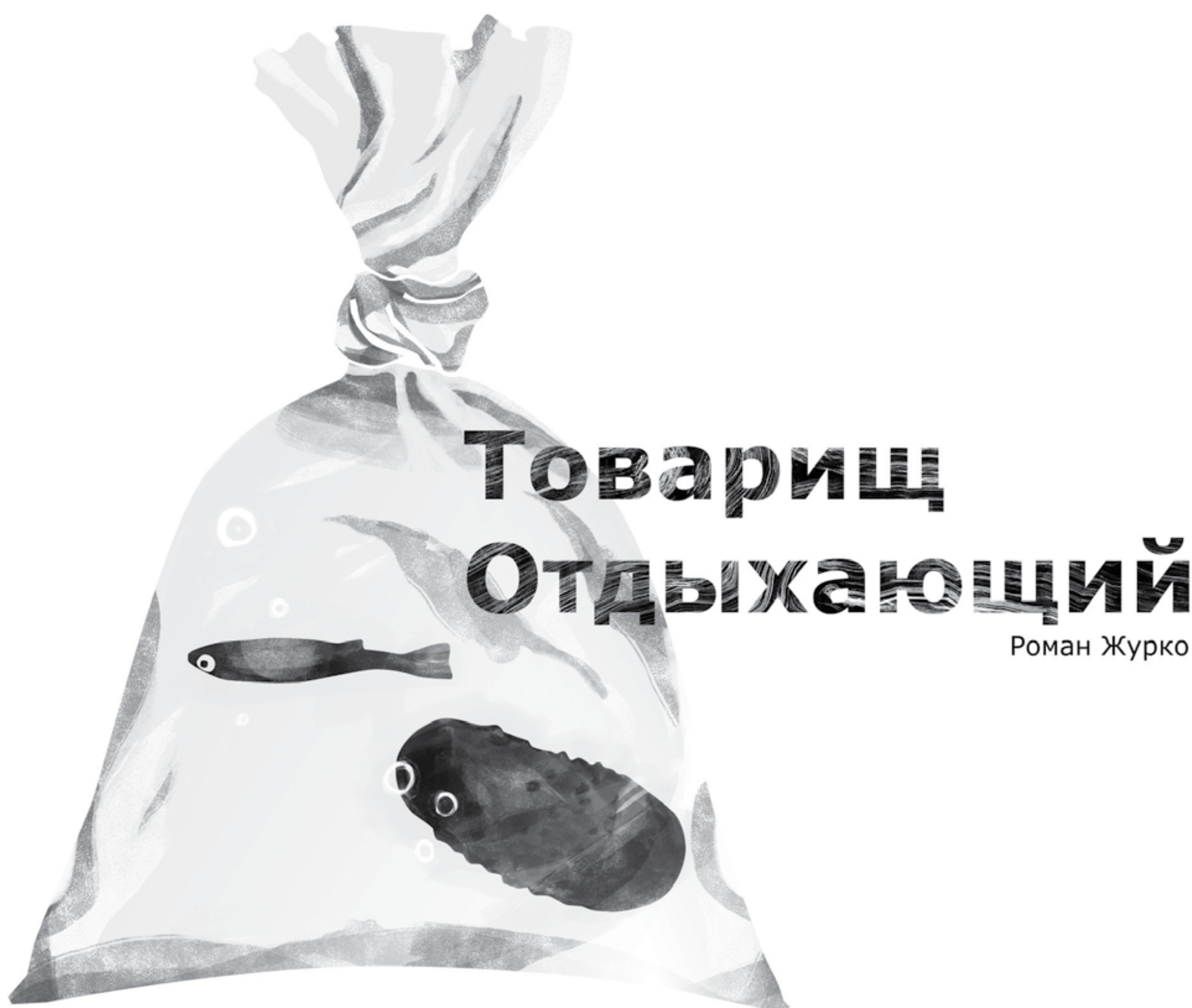

1

Кастусь Жыбуль

САП-ПОЎН-АЙ-ГАЗ І ИЗ ОУДОМЕ
КУШАЕМ САЛА КОЛЬКІ ЧАСУ 19:07
ПЕМ СОК КОЛЬКІ ЧАСУ 19:58
ПЕРАД СНОМ ЯМО КОЛЬКІ ЧАСУ 20:48
СЕЛІНА КАРУСЕЛІ КРУТІМСЯ
І ПАЙШЛІ СПАТЬ СПАЛІ СПАЛІ
І СПАЛІ ДОБРА СПАЛІ ЗАСЫНАЛІ
І ПРАЧНУЛІСЯ ГАЗ-САП-ПОЎН І АЙ
КУШАЮЦЬ АБЕДАЮЦЬ І ЗАВУЦЬ
САП ЗАРАС БУДЗЕ ДЗЁННЫ СОН
СПІМ СПП УСТАВАЕМ
ГАЛАВОЙ АБЛЮК СТУК
ГЭТА МЯНЕ ДАСТАЛА
МЯСА Ў ГАЛАВЕ МАЛА
ЕСТІ ДРЭЎНІВЯНСКАЯ МЯСА
НЕЯК СУМНАВАТА
КРЫШКА ПРОБЦЫ ЯСАМ
З'ЕХАЛІ

Кастусь Жыбуль

Товарищ Отдыхающий

Роман Журко

Даша Заічанка

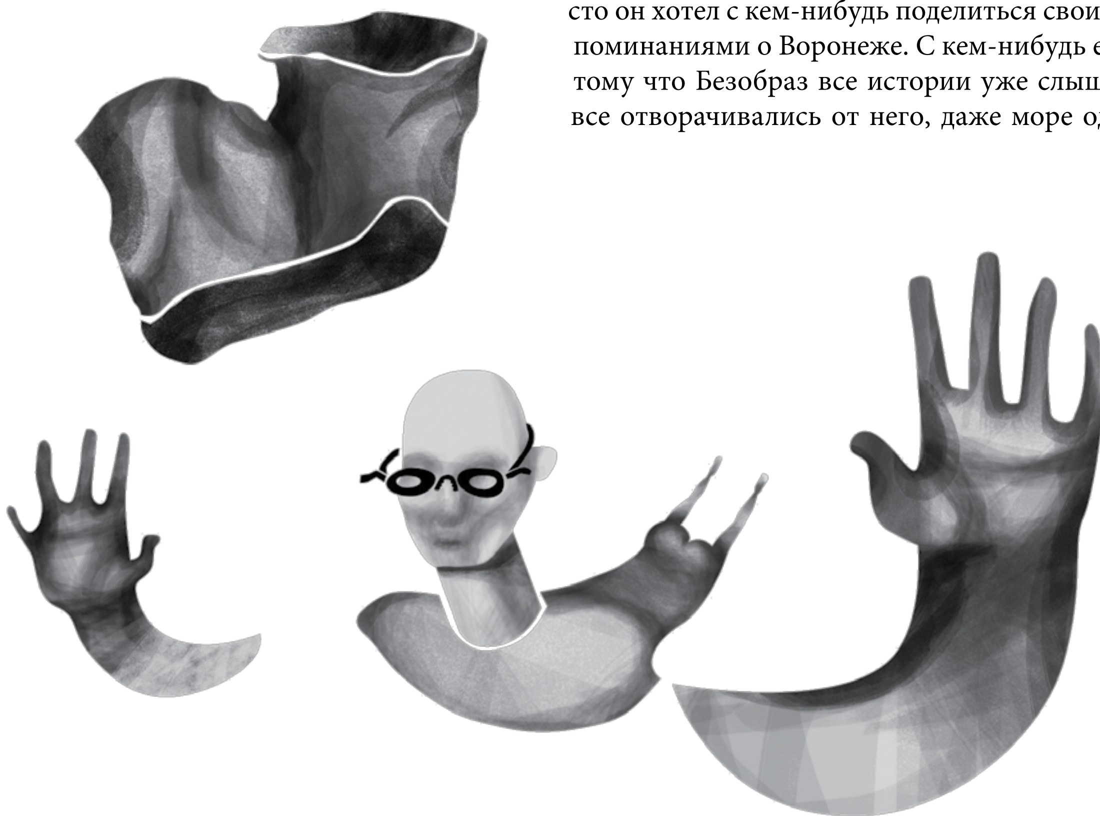
Товарищ Отдыхающий был густой, в смысле – редкий, и в толпе мог совсем потеряться. К голове его прилагалась лысина, к плечу – полотенце. И лысина та была, конечно, от Бога, а вот полотенце – вполне человеческое и полосатое, как тюрьма. Вместо трусов он держал шорты, и руки из карманов почти не брал. Часто прохожие думали, что рук у него и нет, пока он не лез почесать нос или погладить свою собачку. Собачку звали Безобраз. Они встретились здесь, в Судаке, и это была любовь с первой миски. Товарищ Отдыхающий часто не доедал свои порции и отдавал их ей, собачке Безобразу. Они дополняли друг друга. И даже если хозяин смотрел в одну точку или как сохнет бельё, Безобраз тоже с интересом смотрела, размышляла: как поживают прищепки и какова их женская доля, хотя видов на бельё совсем не имела. К ней прилагался ошейник. Это была самая эффектная победа Товарища Отдыхающего в отношении женского пола. Потому что остальные женщины даже наблюдать Товарища Отдыхающего не хотели. Им только нравилось смотреть на бельё, гордый катамаран «Александр» и по колено купаться. А это так не вязалось с Товарищем Отдыхающим. Тем более с его тоскливым полотенцем в зелёную полоску.

Правда, с его натурой очень согласовалась библиотека им. Ленина, но она была почти что закрыта, и книжки были там закрыты, и лежали они горой, так, что выбрать какую-то не представлялось возможным. Так всё-таки много понаписало человечество, и больше, казалось, грустного. Но сама библиотекарь была мила, и могло показаться, что она и вовсе не библиотекарь, а зашла сюда по наитию, может быть даже в гости. С гостинцем.

Определив вишнёвую закатку рядом с табличкой «Толстой и его сочинения», она предложила Товарищу Отдыхающему оставить залог здесь, а собачку Безобраза за дверью, выбрать книгу или сфотографироваться на выбор: с табличкой «Толстой и его сочинения» или же с горкой из полного собрания Ленина, пожертвовав на нужды библиотеки смешную сумму. Правда, увидев полное собрание Ленина, Товарищ Отдыхающий смех совсем потерял и, предоставив выбор другим счастливцам, спрятался за полотенце и тихо ушёл. Будто пошёл переодеваться, а на самом деле совсем ушёл, и в библиотеке им. Ленина больше не появлялся. Следя за метаморфозами нашего героя, менялась и библиотекарь. Сдвинув улыбку к правой щеке, она вежливо помахала ему табличкой с «Толстой и его сочинения», определила вишнёвую закатку под стол и твёрдо решила, что даже если и встретится с ним на пляже или в столовой, в дальнейшие откровения вступать с ним больше не будет, тем более показывать ему свои закатки. Товарищ Отдыхающий скрылся, а Безобраз ещё долго сторожила библиотеку. Как самого Ленина. Будто тоже ждала откровений.

На ногах у Товарища Отдыхающего красовались сланцы типа вьетнамки, такие же обаятельные. Хотя обаяние Товарища Отдыхающего описать нелегко. Как-то он прыгнул в море и потерял свои шорты. С берега думалось, что он специально, а он – нет. Потерял. И если бы не Безобраз, то, может, никогда и не нашёл бы их. А так нашёл. У Безобраза на голове. Они даже успели высохнуть.

Часто Товарищ Отдыхающий вспоминал свой родной город Воронеж. Как там строили новый мост и случайно зацементировали рыбаков, как отключали горячую воду и забывали включить, как бережно хоронили соседа, а тот всё рвался выпить и выпал из гроба прямо в неспелый крыжовник. Эта нежность воспоминаний смывала печаль и грусть. Ведь часто в магазине он покупал не то, что хотел, оттого что горы товаров смотрели в него, тыкали ценниками, а дети, забытые там родителями, дёргали его за полотенце. Так же часто он ел не то, что хотел, потому что был романтичен и одинок. Оттого ел в столовой, в углу, и всегда ему не хватало салфеток и перца, а соус на тефтелях так быстро подсыхал, что вместо тефтелей в соусе «красном основном», он получал пирожок. Странный красный пирожок. Безобраза в столовую не пускали, отчего ещё больнее было отлеплять мух, морскую гальку, водоросли и крючки от этого пирожка. Часто он хотел с кем-нибудь поделиться своими воспоминаниями о Воронеже. С кем-нибудь ещё, потому что Безобраз все истории уже слышала, но все отворачивались от него, даже море один раз

Даша Заічанка

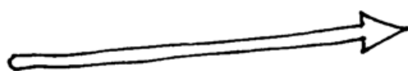
отвернулось, больно вдарив Товарищу Отдыхающему веслом. Или ведром. Или то была большая и энергичная купальщица.

Так счастье и преследовало Товарища Отдыхающего. По счастью он несколько раз падал с Чёртова мостика. Разными способами. И его фотографировали. В полёте. И ему это льстило. Одну из фотографий Товарищу Отдыхающему даже подарили на память. Там он ещё держался за Чёртов мостик и падать совсем не хотел. Ну как же всё-таки хорошо, что счастье находит нас даже в таких местах! Вот и собачка Безобраз, ожидая внизу, была преисполнена счастья, когда наблюдала Товарища Отдыхающего, как звезду и бельё, которому так не хватало прищепок.

Но вы не думайте, что в Судаке у Товарища Отдыхающего не было проблем, это не так. Проблемы были. Во-первых, он сгорел и сгоряча женился на одной замечательной Судачке. Она тоже любила смотреть на бельё и катамаран «Александр». Но Безобраз её сильно приревновала и учинила себе торжество: укусила невесту за средний палец, но соскочила и своровала большой, стащила фату и полотенце, надкусила вьетнамки. После чего, конечно, растерянным новобрачным пришлось расстаться. Говорят, после этого что-то и натолкнуло Товарища Отдыхающего на Чёртов мостик и на все красоты под ним. Во-вторых, он купил огурцов, помыл их в море, дивно, казалось, подсолил, но, к счастью, не утомляя пляжного зрителя, схватился за живот, ну а потом запачкал своё полотенце и немножко пляж. Так что на море Товарищ Отдыхающий был в обиде, и даже какое-то время намеревался про него забыть. Хорошо, что память сохраняет лучшее, думал он, вновь и вновь предаваясь страстным воспоминаниям о Воронеже. А в-третьих, море отвечало тем же. Оно даже намеревалось разлиться и затопить Воронеж, но из уважения к памятнику Петру I оно успокоилось, послушало себя и никуда не пошло.

Товарищ Отдыхающий тоже любил послушать себя. Самый замечательный звук он издавал, когда шлёпал резинкой от шорт о пупок. Это казалось ему оригинальной находкой, достойной малой сцены, а может, и большой. Как-то он пытался пристроить этот звук в кинотеатр «Чайка», но ему почему-то отказали, обосновав тем, что этот трюк непонятно какой возрастной категории и что путать в этом вопросе людей нельзя. Тогда Товарищ Отдыхающий попросил 3D очки, но в очках ему тоже отказали, объявив их собственностью кинотеатра и культурной ценностью, потому что на них расписывались многие и многие знаменитости, которые приезжали в Судак по делам. Большим и малым. Галя Судак 2001, Люблю Зинку 2006, Вован 2008, Цой Жив, было даже что-то на иностранном, наверное строчки из конституции, поэзии прерафаэлитов или философии Хайдеггера.

От такой философии Товарищ Отдыхающий и жмурился, а не потому что не видел соседнего пляжа. Хотя соседнего пляжа Товарищ Отдыхающий тоже не видел. Он видел только свой, на который приходили в застёгнутых халатах, а уходили в расстегнутых, как будто это уже были и не те в застёгнутых, а другие, такие же чёрные, с камнями в карманах, только уже без черешни и абрикосов. Так, к вечеру вечера пляж пустел. И вот, когда он пустел, наш Товарищ Отдыхающий всё же густел и хмелел, сбрасывал сланцы, из полотенца складывал самолёт, Безобраз оставалась его сторожить, и кувыркался туда. В гавань, приют дряблых тел, атлетичных медуз, бутылок шампанского и буйков; кулялся в пристанище огурцов и потерянного белья, блестел своей божественной лысиной, защипывал нос и нырял, пугал детей с водными пистолетами, щекотал спасателей и даже пытался перевернуть катамаран «Александр». Так Товарищ Отдыхающий раскрывался и мирился с морем, с этой поднебесной рыб, ребристой подружкой луны. С той, в которую входят, и возвращаются совершенно другими людьми. Босыми, счастливыми и солёными, как огурец.

ЗАПИСИ С ПЛАНЕТЫ

Запись первая: УТОНУВШИЕ В СУМЕРКАХ

На Вералле тоже есть сумерки. Правда, длятся они не несколько десятков минут, как на Земле, а много дольше – минимум несколько часов. Поначалу, непривыкший, ты можешь выйти из дома к вечеру обычным собой, а дойдя до равнины или кратера, уже лишиться контроля над своими мыслями. Они приглушились, как и яркий дневной свет. В сознании, в душе или в каком-то ещё неизвестном уголке тебя происходит едва уловимый сдвиг. И вот ты снова в младших классах, вокруг – друзья и не очень, забег на твою любимую дистанцию и сладкая победа, и мудрые дедушкины глаза, и смеётся молодая мама.

В какой-то момент на пути этого перетекающего в ночь дня ты превращаешься в мозаику, составленную из эпизодов всей своей жизни, всех своих воспоминаний, отрывочных, невнятных, но ярких – с цветом, звуком, запахом. На Земле за время сумерек человек успевает коснуться этого потока лишь кончиками пальцев, умыть лицо. Но на Вералле океан таинственных полутонов царит смело. «Плавай, купайся в своих сантиментах, – шепчет он тебе, – тони»…

И хотя уже ночь, и хотя сумерки могут быть уже далеко позади, ты всё ещё существуешь в этом многообразии бурно вылившихся перед твоими глазами пейзажей прошлого. Особенно сложно бывает восстановится после нового воспоминания: событие могло произойти много лет назад и только сейчас – через десять или двадцать лет – впервые обратить на себя луч тво-

его сознания. Как близкие родственники, с которыми ты давно потерял связь, по-хозяйски и эмоционально врываются эти образы в твой мир. И не слишком стремятся уйти.

Сумерки сгустятся и превратятся в ночь, ты покинешь долину, развеются осколки прошлого. Но иногда неожиданно, пока ты на работе или на пути домой, один из них вновь и резко ворвётся в твоё тело. И тебе нестерпимо захочется опять стать юным собой, опять обнять своего первого пса, впервые поцеловаться, написать первый диктант. Так тебя манит океан. И вот снова сумрак, и от призывов друзей пойти в бар ты отмахнёшься, пойдёшь к кратеру, спустишься в долину и нырнёшь в волны своего прошлого, чтобы понежиться вволю в дорогих тебе мгновеньях, а затем вернуться в реальность или утонуть навсегда…

Запись вторая: ИЛИА

Илиа – одна из немногих верлянок, с которой я успела подружиться. Милая, с огромными бирюзовыми глазами, тонкой талией и нежным, но уверенным голосом. При этом у неё уже пятая молодость. А у верлян их бывает до шести.

Как только начинается новая молодость, верляне снова могут влюбиться – остаться с прошлым любимым невозможно и, впрочем, нет желания. С каждой новой молодостью у вас появляется новый избранник. Одновременно на всей планете существует только двое верлян, подходящих друг другу. Такова природа, которую сами верляне и установили около века назад, после падения Верхнего царства.

Любовь между верлянами появляется, если у них совпадёт расположение пяти голубых огоньков – «родников» – так, чтобы ими можно было одновременно соприкоснуться. Они мерцают из-под тонкого слоя их полупрозрачной зеленоватой кожи на лбу, плечах, шее, животе, запястьях, коленях и видны даже через одежду. При соприкосновении родников происходит потрясающее – между верлянами вспыхивает ослепительное белое сияние, видное только самим влюблённым, но закрывающее от их глаз всё вокруг. Голубые огоньки в это время пускают по телу струи нежной прохлады, чтобы тепло сияния казалось ещё приятнее. Говорят, во всех вселенных нет ничего равного этому мгновению, что в сиянии верляне будто несутся надо всей планетой, по бездонному космосу, мимо рождающихся звёзд, сквозь радугу, широкие водопады и само счастье. И красота такой любви длится годами.

Однако со временем голубые огоньки перемещаются по телу влюблённых в разных направлениях и с разной скоростью. Печалиться по этому поводу не стоит – такова природа.

Скоро – не более чем через месяц после начала движения – огоньки снова остановятся и образуется новая пара. Так верляне Чистого царства создали баланс между моно- и полигамией в своём обществе: без ревности, измен и без страданий безответной любви.

Для того, чтобы новая пара могла скорее встретиться, в Кратере правления трудится целый Департамент встреч – почти старейший в Чистом царстве. Конечно, землян такой порядок сначала шокирует, кажется глупостью и пошлостью, хотя введён он как раз чтобы избежать того и другого и, впрочем, свою функцию выполняет.

Илиа, а почему именно тебя попросили знакомить меня планетой и помочь мне с реабилитацией? Тебе же вроде бы люди не слишком интересны?

Да, специальность у меня другая, но тут такой момент… Кроме меня никто из Верлян не поможет тебе зажечь сердце из тех развалин, в которые оно превратилось на Земле, а это необходимо – иначе ты не сможешь продержаться на Вералле и года. Остальные тебя не поймут, – оканчивая фразу, Илиа мягко и глубоко заглянула мне в глаза, будто убеждаясь, что я поняла каждое её слово.

Этот метод весьма действенен:

Ты страдала от любви? – сообразила я. – Но вы же не можете, у вас же порядок. Вот уже сто двенадцать лет…

Да, дорогая. Только я живу сто тридцать два года.

Илия прикрыла глаза и улыбнулась свойственной всем верлянкам улыбкой – не губами, а всем своим телом; оно будто наполнялось золотистыми песчинками, а пышные волосы легко заструились, хотя ветра не было и в помине. Комната наполнилась звуками молодой флейты, а это значило, что я услышу главную историю Илиа.

Главная история Илиа

Это было время переворота. Мне было двадцать, я работала для армии Чистого царства большую часть суток, как и все верлянки Розового кратера, и каждую третью ночь дежурила в госпитале. Там я и встретила Айяна. Я любила его уже в тот миг, когда наши взгляды, усталые, печальные и молодые, соприкоснулись впервые. Не видя лица, не слыша голоса, я знала, что он – моя судьба, я чувствовала, как загорается моё тело, как пушатся волосы, как наливаются блеском и золотом мои глаза.

Айян был опасно ранен, и спасти его могла только чистая магия, которой к концу переворота не осталось уже почти ни у кого. Но я только что влюбилась, а значит на этот раз Айяну не было суждено ни умереть, ни страдать. Эту ночь я провела у его постели, покрывая слезами глубокую резаную рану. Вылитых слёз хватило бы, чтобы наполнить силой целую армию, но я спасала мужчину, главного мужчину моей жизни.

А на следующий день Айян вернулся в Кратер правления, где завершался захват королевского замка. Две недели без него длились как будто столетье, но, да, я никогда не приносила нашей армии столько пользы. Моя энергия бушевала, моей магии хватало на тысячи чудес, а радость и вера в светлое будущее поднимали больных на ноги и дарили им веру, что всё и скоро будет намного лучше.

Переворот свершился. В праздничном пылу, среди толпы счастливых верлян я снова увидела его и больше не собиралась расставаться до конца жизни. Да, это было счастье. Это была самая искренняя любовь из возможных на Вералле. Простое осознание, что он есть, что он любит, что он рядом, счастье дарить себя и свою нежность, своё время, свои мечты. Мы купались на обочинах кратера, искали в памяти прошлых жизней всё о любви и собирали картинки других миров. Это был год жизни, из которого я не помню и дня, но всё лучшее, что есть во мне, родилось тогда.

Мы строили дом на севере долины, собираясь возрождать исчезнувших животных Вераллы. Наша любовь была настолько сильной, что уже через несколько месяцев, благодаря нашей буйствующей магии, по аллеям Розового кратера снова прошёлся пиалий, внешне похожий на вашего пони, которому издавна верляне доверяли заботу о маленьких детях, а в воздухе парили птицы, изменяющие окрас на любимый цвет того, чьё внимание им хочется привлечь. Мы мечтали связать свои судьбы как только возродим серебряного единорога – он был бы главным гостем праздника, подарком детям и символом преданности и доверия друг другу.

Вдали от городской суеты мы мало времени уделяли новостям Правления, хотя, по крайней мере, одно оказалось для нас важным: это было правило пяти огоньков. До нас доносились слухи, что вот он – конец изменам и печали, путь в счастливое будущее, дорога к высшим ценностям. К тому времени, как мы поняли, что происходит, было уже поздно – мы не успели связать наши судьбы. По строгому пояснению местного старосты это означало, что мы упустили шанс остаться вместе. Подходящие огоньки должны были загореться у связанных пар, а вот вероятность такого счастья для нас была ничтожной…

Мы с Айяном отслеживали взаимное расположение родников каждый день. Чем дальше, тем меня всё больше терзала мысль о расставании, я могла часами бездумно смотреть на эти яркие голубоватые комочки то у себя, то у Айяна под кожей. Они не совпадали.

Но пришёл день становления. Как пояснили из Правления накануне, огоньки прекратят движение на следующий день. Было тихое холодное утро, я давно не спала, боясь признаться себе в этом – я знала, что сейчас все решится. Айян легко подул на мои ресницы, я открыла глаза – он улыбался! Да! Он уже знал – мы вместе! И после этого говорите, что на Вералле все

просчитано, а судьбы нет? Мы любили и мы завоевали это счастье – не только для себя, для нашей работы, для наших будущих детей, для всей Вераллы…

Счастье всегда сложно описать. Оно было – это бесспорно. Хотя сейчас я уже могу сказать, что много прекраснее была душевная, а не телесная близость. А её красоту после появления огоньков, как мне казалось, могла ценить только я, но не Айян. Но тогда это не казалось важным, мы были вместе. Двадцать лет жизни пролетели как один день – мы вернули верлянам десятки пропавших животных, правда, серебряный единорог так и не возвратился в наш мир… А время уже приходило… Огоньки Айяна снова начали движение.

Самая тёмная полоса моей жизни. Я была рядом с мужчиной, с которым хотела быть больше всего на свете, которого любила, в честь которого существовала. Но он изменялся. Порядочный и добрый, он тяжело переживал мои страдания, летал в Правление с просьбами сохранить нашу любовь. Но уже не любил. Верлянину сложно это скрыть – как только любовь угасает, он перестаёт творить. Правление нам отказало, ещё раз, и снова. Огоньки перестали подходить друг другу совсем. Айян стал грустен и молчалив.

Каждое моё утро было теперь как в тот день становления: я боялась проснуться. Не из-за огоньков, а из-за Айяна. Я чувствовала, что он не сможет сказать мне о своём уходе в лицо. Я боялась проснуться без него, но знала, что это произойдёт. Лишь только заснув, посреди ночи, утром я искала его тело рядом, как будто подозревала, что могу не найти. Но как я ошибалась! Нет, и на самую крошечную долю, я не была готова остаться без него – но это я поняла, только проснувшись одна.

Как без почвы, как в гробу, как не я. Как полунадутый воздушный шарик, пустая внутри, не готовая ни лететь, ни идти, я плелась по долине. Мне хотелось выть, рушить всё кругом, причинить себе боль, я лила слёзы, в которых уже не было силы, они лишь истощали меня до дна. Нет, его не перенесли в другой кратер силой. Он ушёл сам, и я это знала. Сначала мне было неважно, почему это произошло, – у меня не было сил для логического размышления. Но боль сменялась мыслями, возможно ещё более болезненными. Поддался ли он искушению нового сияния? Взяло ли верх повиновение порядку? А может, страх? А может… Нет, он любил меня, всегда, то есть раньше всегда любил. На этих «может», как на раскалённых сковородах, билась от боли страдания моя затопленная слезами жизнь. В редкие минуты просветления я думала, как избежать встречи с новым избранником, пыталась узнать хоть что-нибудь об Айяне, пыталась снова жить.

Способов обойти порядок не было. Никогда в последующей молодости мы больше не могли оказаться вместе…

Я не могла ничего. Мне пришлось раздать животных, потому что собственных моих сил не хватало даже для поддержания самой себя. Голубые огоньки на моём теле оставались неподвижны…

Шли месяцы, тёмные и хмурые для меня, независимо от погоды за окнами. Ясность моего сознания висела на волоске. Однажды я пустилась в самую крайность – я начала жалеть себя, считать самой несчастной верлянкой в мире. Знаешь, это стыд, страшный стыд – думать такое. Но, как ни странно, именно эта порочная мысль дала толчок моему возрождению. «По крайней мере, ты счастливее тех, кого нет», – подумала я.

Я вернулась к работе над возвращением серебряного единорога. Тогда я узнала, что не только силы рождают творчество – творчество рождает силы.

За десятилетия кропотливой и непрерывной работы я предложила сотни новых идей и методов, изучила строение, свойства, время и причины исчезновения единорогов. Я вернула некоторых своих животных, остальные уже могли жить самостоятельно. Так глубоко, как я, в теории вымерших животных не разбирался никто во всем Верхнем царстве. Через четыре цикла после моего расставания с Айяном меня пригласили работать в правление. Расставание с долиной – источником последнего

напоминания о счастье – меня сначала угнетало, но надежда не оставляла. Да, все эти годы я жила мыслью о том, что смогу вернуть своего любимого мужчину. Как мне ни жаль…

Кратер правления показался мне удивительно красивым. Гибкие деревья, усыпанные миллиардами крошечных белоснежных цветов, выстраивались вдоль прозрачной реки, освещённой изнутри разноцветными рыбками-лампочами. Возрожденные мною некогда рыбки выстраивали замысловатые фигуры, веселя гостей, правленцев и себя. Впервые взглянув на них, я увидела две нежно-голубые ладони над соединёнными тонкими запястьями – знак рождения новой жизни и новой радости. Усеянные диковинными растениями поляны манили в свои объятия и пускали по воздуху кратера тонкие, едва заметные глазу струи лёгкого запаха свежести и молодости.

Здания Правления выполнены в форме полусфер и покрыты витражной мозаикой, рассказывающей о Вералле, её истории и природе больше, чем сотни лучших книг. Некоторые изображения при прикосновении будто оживают, но, к сожалению, это не так – просто очень красивая магия. Пешком почти никто не ходит – правленцы летают на авериновых подставках и в помещения попадают через крышу, поэтому каждое утро над министерствами скапливаются хаотичные очереди работников, что забавно контрастирует с их служением порядку.

Работа в Правлении была сложной и поглощала меня целиком. Меня ценили, уважали, продвигали по службе, направляли в самые престижные командировки. С какого-то момента я поняла, что доверие ко мне в Правлении настолько велико, что я могу поднимать любые вопросы. В том числе про Айяна. Это оказалось несложно. Судя по датчику голубых огоньков, он был счастлив, он был счастлив больше, чем когда-либо раньше. Тогда я уже могла этому порадоваться, хотя (или потому что) я все ещё очень его любила. Но что же происходило со мной?

Іра Куц

К страшному разочарованию, специалистов, способных ответить на мои вопросы, в Правлении не было. Даже самые высокопоставленные служащие знали только общие свойства, и знаменитый Департамент встреч просто вёл наблюдения за картой интенсивности огоньков, чтобы отследить пары и помочь им познакомится. Как я уже говорила, огоньки были почти первым и самым важным изобретением порядка, а значит их создателей могло уже не быть в живых. Прошло уже полцикла, хотя надежда на то, что я встречу кого-нибудь из заветных старцев, ещё жила. К тому же я не знала, что я хотела узнать об огоньках, но понимала, что только в этом знании может быть хоть какое-то объяснение моему непреходящему чувству.

Я помню, как проснулась ночью, как неожиданно мне стало одиноко, как меня позвала река. Рыбки спали, сплетённый их телами узор напоминал венок из весенних полевых цветов. Среди немногих горящих у площади окон был витраж старого бара «Единорог». Хозяин бара утверждал, что видел совсем недавно их целую семью, чем привлекал поклонников этого храброго и красивого зверя в свою пивную. Да, именно там, именно в эту ночь я встретила того, кого так долго искала. Необычайно светлокожий, старый, но очень живой верлянин сидел у стойки бара и приветствовал меня уже, наверное, дюжинным бокалом.

Его звали Преиал. Он помнил многое об огоньках-родниках: как их придумали, изобрели, заверил меня, что верляне с одинаковыми огоньками вместе не только из-за сияния, что между ними всегда что-то гораздо большее и очень близкое к любви времён Верхнего царства. Говорил, что механизм перемещения огоньков в правлении только отслеживается, но управляет всем природа, которой просто однажды был задан алгоритм. Старый верлянин был, очевидно, горд своим изобретением. Особенно его радовал тот факт, что на систему огоньков не было жалоб, кроме одного особого случая много лет назад.

Я поняла, что случай был мой.

Но очень странно, Преиал ничего конкретного не помнил. Я расспрашивала его коллег того времени – все знали об особой, говорили даже экстренной ситуации, но сути не знал никто. С какого-то момента я совершенно не сомневалась в том, что речь идёт именно обо мне и Айяне. Натолкнувшись на такое полное забвение со стороны всех, пора было отчаяться, но выход нашёлся.

Вскоре, работая над одним новым проектом по изучению истории первого возникновения единорогов, я поняла причину забвения. Верляне Правления не случайно забыли обо мне. Они не хотели, чтобы моя история когда-нибудь вышла наружу. Но почему? Ведь, в конце концов, Айян ушёл от меня. А я… Ну я же не повод для такой секретности…Так вот. Для извлечения информации из памяти у верлян Правления есть особая магия. Они перемещают память в особые колбочки, как и умирающих. Как ты знаешь, вся память умерших хранится в кратере Обливион. И получить доступ к ней можно только по специальному разрешению главы Правления и исключительно в исследовательских целях, а также для установления правосудия. Память о единственной неудаче проекта голубых огоньков, по-видимому, хранилась там же.

Не прошло и сотой части цикла, как мне представился повод просить такое разрешение для моего исследования. Интересующий меня ученый погиб через несколько дней после установления порядка Чистого царства и появления огоньков, поэтому его воспоминания должны быть примерно там же, где изъятая память Преиала и, возможно, кого-то ещё из его коллег. На самом деле все рассказы учёного уже были у меня, но никто не мог этого заподозрить. Такой расклад был идеальным: если я смогу взять только одну колбу – ту, которая меня действительно интересует, – у меня всё равно будет, чем отчитаться за поездку на кратер в Правлении.

Это был мой первый визит на Обливион. Я не знала, чего ждать, как искать колбы, но надеялась, как и всю жизнь. При входе в хранилище меня ждал касианин – представитель народа давно покинутой планеты Касс, с левого крыла галактики. Суровый и строгий, он посмотрел, какая память (естественно, официально) мне нужна и сказал, что скоро вернётся. Я пошла за ним. Несмотря на свои многие исключительные достоинства, у касиан очень плохой слух. Мне повезло проскочить за стражем в маленький зал с колбами, прежде чем он вышел и закрыл

дверь. От катастрофического падения моих магических сил по телу лилась ужасная боль: я не только преступила порядок, но нарушала и принцип честности.

Но вот она – моя колба! Почти самая маленькая. Подпись: «Преиал, первый круг первого цикла Чистого царства». За ней стояли ещё две колбы с именами его коллег, от той же даты. Вынести колбу мне не дадут – это было ясно. Ещё несколько мгновений – и касианин вызовет охрану, они кинутся искать меня по всему Обливиону. Что будет потом – неизвестно. Я захлопнула дверь в зал, открыла колбу и глубоко вдохнула.

Серебристый туман сменился немного размытой картинкой, но звуки были отчётливыми:

«Нет, Линана, я понимаю твои чувства, но они только в первой молодости, у них будет ещё любовь, нельзя жертвовать собой, порядком, всем будущим даровитой верлянки ради одной молодости счастья». Говорил Преиал. Линану я никогда не знала: вероятно, она исчезла задолго до моего приезда в правление. «Преиал, я знаю, что я делаю. Эта девушка уже любит и голубые огоньки не изменят это. Будь их судьбы связаны, всё было бы проще. Но я обязана отказаться от своих огоньков и связи с этим юношей. Это всего лишь знак уважения тому великому чуду, которое мы с вами разрушили, и, поверь, Вералл потеряет гораздо больше, если я этого не сделаю». Только тут я заметила, что голубые огоньки у Линаны расположены так же как мои, как первые огоньки Айяна. «Но девушка тогда выпадет из природы, она не сможет полюбить нового избранника», – кричал Преиал. «Она и так не сможет этого сделать». Линана взяла уже, видимо, приготовленное двухконечное лезвие и стала доставать из своего тела голубые огоньки. «Это не просто нарушение порядка, это нарушение природы», – шептали остальные. «Не забывайте, друзья, что мы сами только что сделали природу такой». Больно ей не было, у верлян нервные окончания расположены намного глубже. Уже скоро пять голубых огоньков лежали в небольшой коробочке. Пять голубых огоньков сияния. «Вот они. Теперь девушка может быть избранницей своего Айяна. Помогите мне магией, я слабею», – попросила Линана. В молчании, восемь рук направились на коробку с огоньками. Огоньки взлетели, выстроились так, как должны были войти в моё тело и полетели. В потоке направляемой магами энергии было видно, как они несутся из кратера, огибают левое полушарие Вералла и врываются в моё спящее тело. «Как я и думала, – говорит Линана, – природа не смогла дать ей другие огоньки. Она уже слишком влюблена». «Так она не сможет больше никогда влюбиться даже благодаря огонькам?» – Нет, но ей хватит этой любви на всю жизнь, потому что она настоящая». – «И ты не сможешь?» – «Нет, я слишком хорошо знаю природу огоньков, чтобы получить от них удовольствие, и я слишком хорошо знаю любовь».

Серебристый туман. Стук в дверь. «Илиа! Вы там? Выходите», – это кричал не касианец. Это был глава Правления. Я открыла.

Вам нельзя было этого видеть.

Я знаю.

Вы злитесь на Линану?

Нет, она не смогла влюбиться?

Нет. Линана исчезла в ту же ночь. Магическое истощение.

Я тоже к нему близка. Я больше не увижу Айяна?

Нет.

Он счастлив и любит новую избранницу?

Да.

А у меня нет и не будет нового избранника?

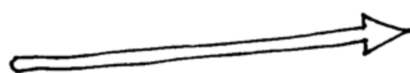
Нет.

Я больше не смогу работать в министерстве?

Не беспокойтесь. Есть и другая работа. Нужно присматривать за сбежавшими от любви людьми. Только Вы их поймёте. И, кстати, пока Вы здесь… Серебряный единорог вернулся.

Іра Куц

РЕПАТРИАНТКА

В нашем калининградском дворе Юля вроде бы ничем не выделялась, разве что в карты на бетонной плите не играла и не ходила с нами купаться на речку Преголю, берега которой были завалены мусором с самого момента захвата Восточной Пруссии советской армией. Бесформенные каменные уродцы, похожие на метеориты из серии книжек «Я познаю мир», были когда-то частью немецких домов. Часто там копались пенсионеры и даже что-то находили. И так на протяжении всех 50-ти лет пребывания этого города в составе бывшей сверхдержавы. Вода Преголи была мутной, а ещё она пахла – как мы говорили – индустриализацией. Это такой странный коктейль из гари, железа и жженого пенопласта. В общем-то, мало кто горел желанием окунаться в потоки выбросов с целлюлозно-бумажной фабрики, а потом сушить свое продрогшее тело на кусках фундамента некогда немецких домов. За нашими спинами возвышались стройные ряды панельных многоэтажек, похожих на покрытый плесенью кусок ржаного хлеба. А впереди – странной конструкции заводы и черные трубы. Когда я был маленький, то думал, что внутри этих труб – винтовые лестницы, через которые можно попасть в ад. Он почему-то находился в моем видении мира в небесах, а не под землей.

Уже лет пять, как заводские цеха не плевались клубнями сизого дыма в небеса. Бабушка говорила, что закрылся завод, и черт с ним. Может быть, река чище будет. А что до Юли – говорили про нее, что они какие-то там евреи и что поедут скоро жить в Израиль. Там, мол, наши живут, и превеликое множество их. Сразу после того как Союз распался.

Про Израиль мы ничего не знали, как и про евреев. Чем кучерявая и черноволосая Юлька с плаксивым аристократическим нравом внешне отличалась от остальных дворовых девчонок, я понятия не имел. Говорила вроде так же, в больших компаниях иногда материлась, никогда не курила бычки и часто смотрела с балкона на нашу карточную возню на «плите», которую между собой мы называли панелью. Не потому, что там обитали районные проститутки, а потому, что это была самая настоящая строительная плита, непонятно как оказавшаяся на стадионе. Проститутки в Калининграде стояли всегда возле зоопарка. Сам я их никогда не видел, но Гена со второго этажа говорил, что страшные они, как пейзажи соседнего городка Черняховска. Про городок в шутку говорили, что Вторая мировая там до сих пор не закончилась.

Юля не была частью нашей компании только в случае домашних арестов. Впрочем, арестовывали ее за излишнее время, проведенное с нами. Мама Юли была врачом, отец ходил в море и видели его редко. Собственно, с его прибытием «на сушу» и начинались Юлькины аресты.

В школе как все сидела за партой, запиналась, когда читала стихи наизусть, но всегда помогала с математикой. Тихой была – на уроках. На переменах могла носиться между этажами с некими одной ей понятными депешами. Одичавшая рысь. Или скорее черная пантера – из-за цвета волос и карих глаз. Бывало, летом отправляли ее в лагеря для этих же самых евреев. Мы всегда с опаской ждали ее возвращения. Вот приедет она – и что-то в ней поменяется обязательно. Но по возврату она только лишь учила нас более изощренным ругательствам, а про лагерь вообще ничего не рассказывала. Может быть, потому что никто не спрашивал. Или там ей было действительно скучно.

Точно помню, что когда один летний месяц ее во дворе не было среди всего нашего малолетнего легиона, было как-то неуютно. Юля была совершенно незаметным и незаменимым фрагментом нашей компании, серым кардиналом, к которому стекались всяческие секреты и бесценные подарки из «Детского мира» на Московском проспекте.

Однажды вся Юлина семья села на пароход и ушла далеко в море. Никто ничего не знал, поэтому ни один хулиган из нашей банды не определил для себя какой-либо конкретной даты «прощания». Нет, был момент на плите, когда каждый из нас вспоминал, где и когда видел Юлю, что она говорила и какие тайны увезла с собой в этот далекий Израиль. Такой далекий, что наши детские глаза не сразу нашли его на потрепанной карте мира, честно украденной из кабинета географии. Карту мы планировали повесить на заплесневевшую стенку нашего подвального штаба: красная часть суши, обозначенная аббревиатурой «СССР» должна была стать важным атрибутом дворового командного пункта. Ваня из 12-го дома пообещал приволочь деревянный стол специально для него.

Обсуждая грядущее обустройство штаба, каждый из нас представлял себя генералом в тусклом освещении. Но со столом что-то там не вышло, отчего из всей утвари остались только карта и коробка из-под телевизора. Разорвав ее, мы расселись на земляном полу и смотрели на карту. Кто-то вспомнил про Юлю, и мы принялись искать заветный Израиль. Ни рядом с Канадой, ни рядом с Австралией его не было. Потом опять же Ваня сказал, что, может, эта страна была в составе СССР, который распался, и за черными полосками границ на обширной красной территории его просто не видно? Не найдя лучше варианта, мы так и решили.

В квартиру Юлиных родителей въехали невесть откуда взявшиеся цыгане, и уж чем они отличались от нас, мы точно знали. Вместо маленькой еврейской девочки в нашем районе появился героин. Шла вторая половина 1996 года.

В следующий раз я увидел Юлю аж в 2002 году. Я тогда заканчивал 11 класс. Она, наверное, тоже, ибо про систему образования той страны я не знал. Знал только, что там всегда идет война и живет их там всего 7 миллионов. Я шел по пыльному стадиону, по краям которого умельцы из ЖКХ вкопали шины от военных КамАЗов. Стадион, как и школа, был огражден символическим забором, сваренным на заре строительства микрорайона из бесхозной арматуры. На одном участке зияла дыра, а сразу за ней был подъезд моей многоэтажки. Я уже был готов ступить в темное пространство моего подъезда, где всегда воняло и вокруг единственной тусклой лампочки летала комариная свора, как услышал окрик.

Она кричала «Слава». Мало кто из девушек называл меня по имени. Исключение составляли лишь те одноклассницы, с которыми я общался. Но моя новая школа была далеко и вряд ли кто-то из напыщенных гламурных особ новой России мог мне кричать.

Я узнал Юлю не сразу.

– Слава, привет! – она стояла на расстоянии нескольких метров. В красивом платье. Розовощекая, стройная. С аккуратной укладкой и карими глазами, в которых таилось то же самое детское сияние, которое в сердце каждого из нас было способно породить пламя.

– Юля? – произнес я несмело. Хотел сказать что-то ещё, но она заплакала. По природе своей я не был сентиментальным, поэтому просто подошел к ней, и мы обнялись. Казалось, за секунду дружеского телесного единения мимо нас прокрутились тысячи событий. А по итогу – как будто всё так и надо. Нет, в какой-то момент своей жизни я вообще забыл про существование Юли. Но в те редкие моменты, когда по новостям показывали ракетный град в Секторе Газа, я почему-то пытался вспомнить образ Юли и представить, какая же она сейчас. Или возомнить себя бравым солдатом, который спасет невиданное число детей от гранат террористов. А среди них окажется моя маленькая Юля. Девчушка с мурзатым личиком и вся в слезах, которые платочком я аккуратно вытру. Тяжело было осознавать, что она уже взрослая девушка и, быть может, ходит по улицам шумного Тель-Авива, лишь изредка вспоминая мрачные калининградские дворы. Невозможной и тяжелой мне казалась эта встреча до этого момента.

– Тут все изменилось, – сказала она. Мы сидели на лавочке. Я что-то рассказывал про город, про взорванный «Мерседес» дяди Вовы и цыган, которых выкурили из города по приказу самого мэра где-то на заре нулевых.

– Помню, как он катал нас всех на «Мерседесе своем»… – вспоминала Юля. Та реальность была для нее безвозвратно далекой и умерла в то самое время, когда чеченская мафия взорвала дядю Вову вместе с его машиной. А был он обычным мужиком из первой поросли российских коммерсантов, не поделивший что-то с кавказцами. В горах у них была своя война, а тут совершенно иной уклад дел. Впрочем, и горы забрали множество пацанов с нашего двора, про которых Юля практически ничего не помнила. Разве что хулигана Костю, который однажды разбил ей голову камнем, а потом весь вечер прятался под сломанной каруселью во дворе. В составе корпуса морской пехоты Костя остался где-то там.

Мимо нас ходили знакомые. Обычно они подходили и здоровались. Но теперь я сидел с красивой девушкой и те парни, которые мимо нас топтали раздолбанный дворовой асфальт, дружески махали рукой и шли дальше по своим делам, петляя по лабиринтам микрорайона. Кажется, у нас было негласное правило «друга» – если ты с девушкой, тебе никто не мешает. Юля была совершенно иной. Наши ровесницы к текущей реальности обросли ворохом нелицеприятных слухов и пошлыми абстрактными татуировками на плечах и поясницах, а Юля казалась чем-то вне этого времени. Будто и не было этого двора, а была лишь она и её кристально чистые мысли.

– Это Серов? – спросила Юля, когда в метрах 20-ти от нас прошел белобрысый парень с сигаретой в зубах. Юлю он не узнал.

– Никита, что ли, идет? – радостно спрашивала Юля. Я лишь молча кивал головой в такие моменты и не хотел, чтобы кто-то из парней сейчас к нам подошел. Наверное, ревновал. Думал, что это только моя подруга детства, всё её внимание должно быть для меня.

Мы говорили больше часа. Что-то про дворовые разборки, сломанные руки и плохую учебу в школе. Про будущее практически не говорили. Про прошлое говорили, но до момента отъезда в Израиль. К слову, про него Юля особо много не рассказывала. Только то, что там очень жарко и на улицах много приветливых людей. Говорила ещё о том, что вокруг всегда ходят солдаты (прямо как тут милиционеры) и что сама она пойдет служить в армию, как только закончит школу. Я почему-то вспомнил наши районные драки трехлетней давности.

– Я учусь вместе с сабрами. Они все не такие, как вы… – Ее русская речь приобрела неведомый мне акцент. Порой я даже задумывался, что она превратилась для меня в какого-то иностранца.

– С кем? С арабами?

– Нет. С сабрами. Сабры – так называют тех, кто там родился. Коренные. Наши учителя говорят, что они неуправляемые, но после армии становятся отличными ребятами. Там у нас всё завязано на армии… – По большей части, Юлины рассказы мне были не интересны. Увле-

Васіліса Паляніна-Календа

кало меня в ней лицо. Хотелось прикасаться к нему или даже целовать. От одной мысли про поцелуи я покраснел.

– Что с тобой? – спросила она, и я не нашел, что ответить. Болтливый Слава, который никогда не стеснялся девичьего внимания, сейчас был поставлен в угол.

– Ничего… – мы рассмеялись, будто оба ощущали схожую гамму чувств.

Когда, кажется, мы обсудили все, что могло связывать нас в прошлом, и повисла абсолютная чуждая нам тишина, я попросил ее сказать что-нибудь на иврите. Как часто бывает в таких ситуациях, она задумалась. А потом сказала.

– Эш.

– Что это?

– Пламя.

– Почему пламя?

– Потому что мы.

Вскоре Юля посмотрела на часы и сказала: «Мне пора». Я было хотел её провести, но она сказала, что за ней приедет чёрная машина какой-то там известной марки, да и вообще они тут у друзей отца и возможно завтра мы снова увидимся. На клочке бумаги я записал ее электронный адрес. Я долго провожал Юлю взглядом. Один раз она всё же обернулась, и я понял, что, наверное, в неё влюбился. На следующий день мы не увиделись. Кажется, у неё с семьей были другие планы. Так Юля поселилась в моих мыслях, и бывало, когда я напивался или вёл себя неподобающим образом, мимолётом вспоминал о ней. И тешил себя мыслью, вдруг она снова объявится в этом микрорайоне и вместо того, чтобы много говорить, мы будем прикасаться друг к другу губами.

Скоро начиналось лето 2004-го года. Помимо прожигания очередных безалаберных дней я должен был поступить в университет. Учиться я планировал в Минске. Не потому, что там что-то было лучше и дешевле, а потому что Беларусь казалась мне абсолютно другим миром, пропастью, застрявшей между подступившим вплотную Евросоюзом и континентальной Россией. В 2004-м я уехал из Калининграда. Как оказалось, навсегда. Конечно, столичный Минск был значительно ближе, чем столичный Иерусалим. Но теперь у меня с Юлей появилось нечто общее, кроме, разве что, того «пламени», которое тлело, но судом истории обязано было быть приговорено к возгоранию.

В следующий раз мы встретились только в 2009 году. В Санкт-Петербурге. До этого созвонились, потом долго переписывались в Интернете и в итоге решили встретиться там, где оба никогда не были. Я приехал туда из Минска автобусом, она же прилетела авиарейсом из Тель-Авива. И нам совершенно не была интересна архитектура этого дивного города. Точнее – важна была эта свободная атмосфера, наполненная первозданными двориками, фриковатыми персонажами и довольно вредными старичками. Первая мысль, пришедшая мне в голову при виде повзрослевшей Юли, – «она уже спала в одной кровати с мужчинами». Потом же, когда я смотрел в её глаза и внимательно слушал сказанные ей слова, я подумал, что она видела войну. В эту ночь после длительной прогулки мы легли спать в одну кровать. И если моё первое предположение оказалось истинным, то насчёт второго я спрашивать не решался. Косвенно она упоминала свою службу в армии. Например, она показала мне свой армейский жетон. Точно такой же, как в американских боевиках, только вот вместо английских букв были на нем надписи на совершенно непонятном для меня иврите. А ещё, перед тем как уснуть, она вспоминала почему-то Бейрут и называла абсолютно незнакомые моему разуму имена её израильских товарищей, с которыми случилось что-то нехорошее. Но в целом все расспросы до добра не доводили, и, исчерпав вроде бы все темы для первой беседы после долгой разлуки, мы уснули.

Следующий вечер мы, впервые осознанно взявшись за руки, гуляли вдоль канала Грибоедова. По реке ходили катера, наполненные пьяными людьми, беззаботный вид которых дарил веру в восходящий на горизонте событий оптимизм. Все что-то кричали друг другу, звенели стаканами, а на берегу среди нас множество туристов с важным видом озаряли исторические панорамы сотнями вспышек. Все ждали разведения мостов. Внезапно прогремел салют. Как оказалось, в обычные ленинградские выходные салют в центре города – это банальная часть вечера. Но для Юли это оказалось полной неожиданностью, а для меня – ее спонтанная реак-

ция. Мастерски повалив меня на землю, она упала рядом и закрыла голову руками. Ближайшие граждане самых разных стран посмотрели на нас с удивлением. Те, кто подальше, просто шли себе мимо, будто ничего и не случилось. Тем временем торжественные залпы не утихали, а Юля с моей помощью поднялась на ноги. Она плакала. Платье ее было вымазано черной истоптанной землей, проступавшей через плитку.

Слегка отряхнувшись и словив такси, мы вернулись в наш номер в отеле на окраине. Почти весь вечер она молчала. Успокоилась лишь после нескольких жадных глотков шампанского. А потом будто сама себе сказала: «Так взрываются ракеты». Я обнял ее за талию и прижался к ее телу. Она вздрогнула. Казалось, что изо всех сил она пытается в себе что-то сдержать, а может просто забыть. Или пережить. По итогу, к этой теме мы больше не возвращались. Словесно.

Через несколько дней, вдоволь насладившись вниманием друг друга, мы поехали в аэропорт. Люди там носились по странным траекториям, а возле табло с расписанием чинно расхаживали таксисты. Если бы не их пивные животы, сошли бы за усатых гусаров. В момент ее регистрации на рейс мы договорились увидеться вновь и уже больше никогда не расставаться. Где это произойдет, мы пока что не решили.

Перед тем как Юля отправилась в зал для посадки, она меня поцеловала. А потом стояла и смотрела, будто ждала чего-то. Наверное, в этот момент я должен был что-то сказать. Несмотря на то, что время в данное мгновение исчислялось секундами, я почему-то подумал про необратимость всего происходящего. И про то, что в жизни каждого человека есть отрезки длиной всего в несколько секунд, когда всё можно радикально изменить.

Я не стал признаваться ей в любви в эти мгновения, это бы выглядело неоправданно глупо.

– Поехали в Минск? – кажется, она удивилась. А потом мы зачем-то обнялись. Но не в знак прощания. Всего лишь потому, что впереди нас ждала полная неопределенность и куча различных проблем. Не моих проблем и не её. А наших общих.

Целый непознанный мир.

CORVUS CORAX (КРУМКАЧ)

1

Восень – час старых фотаздымкаў.

Антаніна Васільеўна расклала два тоўстыя альбомы з фатаздымкамі ў сябе на каленях, а самі калені ўкрыла пледам.

Жучка – задрыпаны і паршывы сабачка Антаніны Васільеўны – скуголіць пад дзьвярыма. Жучка хоча на вуліцу, у туалет, але Антаніна Васільеўна ў журбе.

– Жучка, – кажа Антаніна Васільеўна, – пацярпі хоць раз у жыцьці. Я гляджу фатаздымкі. Я хачу паплакаць!

Жучка працягвае скуголіць.

Урэшце, думае Антаніна Васільеўна, я ня памятаю, калі апошні раз выходзіла зь ёй на вуліцу. Праклятая старэчая памяць. Гэта было ўчора? Ці пазаўчора? Учора ў мяне балела паясьніца – наўрад ці я ў такім стане выходзіла на вуліцу.

– Добра, – кажа Антаніна Васільеўна Жучцы. – Хадзем. Твая ўзяла.

Антаніна Васільеўна падымаецца з крэсла, а Жучка радасна вымахвае адной трэцяй свайго адарванага ліфтавымі дзьвярамі хваста.

– Вось сволачы! – выкрыквае Антаніна Васільеўна, дакрануўшыся да батарэі ў вітальні. – Ужо лістапад, а ацяпленьне і ня думаюць уключаць!

Апранае сваё пашарпанае, але калісьці страшэнна моднае бардовае дэмісэзоннае паліто «джэрсі». Гладзіць каўнер са стрыжанага пясца. Абувае чорныя боты, і на правым, як заўсёды, разыходзіцца замок.

Трэба купіць сабе новыя боты, думае Антаніна Васільеўна, бо хутка ня будзе ў чым выгульваць Жучку. Поруч з мэтро «Мінская» нядаўна адкрылася крама «Абутак па 50 грывень». Антаніна Васільеўна бачыла на вітрыне крамы надпіс, абвешаны рознакаляровымі балёнікамі: «Мы ўжо адкрыліся». Трэба будзе туды зайсьці. Раз ужо адкрыліся, то трэба зайсьці.

У калідоры Антаніна Васільеўна замірае і прыслухоўваецца.

Ну ня можа гэтага быць! Няўжо зноў?! Колькі можна?! Людзі канчаткова згубілі сумленьне!

– Я ім зараз пакажу! – выкрыквае Антаніна Васільеўна. – Жучка! За мной!

Яна выходзіць з кватэры і спускаецца на ліфце з другога паверха на першы. Жучка зьбягае па лесьвіцы.

Тут, на першым паверсе, музыку чуваць мацней. Антаніна Васільеўна ідзе на гук.

Можа, я і падсьлепаватая стала, але са слыхам у мяне пакуль што ўсё ў парадку, думае яна. Ні сораму, ні гонару.

У шостай кватэры дзьверы прыадчыненыя. Антаніна Васільеўна сьмела заходзіць усярэдзіну. Жучка тапоча ўсьлед за ёй.

Зараз я ім зладжу дыскатэку, думае Антаніна Васільеўна. Зараз яны ў мяне пасьпяваюць.

Кватэра апынулася нежылой. Ніякай мэблі, ніякіх пабытовых рэчаў. Калідорчык і адзін пакой зь люстэркавымі сьценамі. Антаніна Васільеўна спачатку нават разгубілася. Уласны адбітак у люстэрках ёй не падабаецца.

Якая я стала старая і згорбленая, думае.

На падваконьні масіўны магнітафон, уключаны па поўную моц. Антаніна Васільеўна корчыць незадаволеную грымасу, а Жучка бярэцца падпяваць на свой цяўкатлівы сабачы капыл.

– Закрый рот, Жучка, і безь цябе моташна.

Антаніна Васільеўна аглядаецца ў пошуках ахвяры.

І раптам бачыць перад сабой дзівосную істоту мужчынскага полу ў атласе і блёстках.

– Госпадзі, што тут адбываецца? – мармыча Антаніна Васільеўна сабе пад нос.

Фаўн колькі сэкундаў таропіцца на госьцю, а потым дзіўным ненармальным крокам плыве да магнітафона і прыцішвае гук.

Гомік, думае Антаніна Васільеўна, або яшчэ горш – трансвэстыт. Куды я трапіла? Зараз як прыдушаць мяне тут, і ніхто не схамянецца.

– Што вам трэба? – кажа істота ў атласе і блёстках.

Антаніна Васільеўна заўважвае, што гэта даволі малады хлопец, смуглявы, з загеляваным чубам і загрымаваным абліччам. Сіняя атласная кашуля з фальбонамі на расхрыстаных грудзях, чорныя шырокія штаны з лампасамі, лакаваныя чаравікі на абцасах.

– Малады чалавек, вы чаго прыбраліся, як клоўн? – гнеўна кажа Антаніна Васільеўна, нібы гэта яе якімсьці чынам датычыць.

– А якая вам справа? Што вам увогуле трэба?

– Патрабую больш павагі! – выдае Антаніна Васільеўна. – Не паважаеце мяне, то прынамсі паважайце старасьць!

– Я вас нічым не абразіў.

– Ага, не абразілі! Ад аднаго вашага выгляду ў мяне трэскаецца ад сораму твар.

– Я вас не прасіў на мяне глядзець.

– Малады чалавек! Вы не жывеце на бязьлюдным востраве! Будзеце жыць на востраве, то, калі ласка, хадзіце хоць у спадніцах, хоць галяком! А тут, сярод людзей, зрабіце ласку, апранайцеся так, як гэта варта рабіць мужчынам!

Хлопец, відавочна, зразумеўшы, што хутка вырашыць канфлікт не атрымаецца, цалкам выключае магнітафон і падыходзіць бліжэй да Антаніны Васільеўны.

– Э-э-э… шаноўная, што вам ад мяне трэба?

– Антаніна Васільеўна. Мяне завуць Антаніна Васільеўна.

– Антаніна Васільеўна, што…

– Антаніно́ Васільеўно́! Ва ўкраінскай мове існуе клічны склон.

Хлопец злосна счэплівае зубы.

– Антаніно́ Васільеўно́! Што вам ад мяне трэба?

Антаніна Васільеўна выпростваецца з усім гонарам, на які толькі здатная ейная старасьць.

– Вы дужа гучна круціце музыку.

– Але я маю на гэта права! – абураецца хлопец.

– Вядома, вы маеце права, аднак не забывайце, што іншыя таксама маюць права. І вашае права, малады чалавек, заканчваецца там, дзе пачынаецца права іншых!

– Зараз дзень, шаноўная. Ці як правільней сказаць – шаноўно́!

– Не нэрвуйце мяне. Я хачу, каб вы спынілі круціць сваю дурацкую музыку.

– Уключаць музыку дазволена да дзясятай вечара.

– Калі яна нікому не замінае.

– А вам яна замінае?

– Замінае! І мне, і Жучцы.

– Хто такая Жучка?

– Жучка – мая сабачка. Музыка яе ўзбуджае, і Жучка пачынае скуголіць. Уявіце, што робіцца ў маёй кватэры, калі вы так нявінна сабе тут круціце магнітафон.

Хлопец заўважае каля ног Антаніны Васільеўны паршывага бясхвостага пса – сумесь балонкі, пудзеля і шляхетнай бяздомнасьці. Яму робіцца сьмешна.

– Я ня бачу нічога сьмешнага, – кажа Антаніна Васільеўна. – Калі вы надалей будзеце ўключаць музыку, я выклічу міліцыю.

– Міліцыю?! Хіба я раблю якое-небудзь злачынства?!

– Так. Вы замінаеце мне. Вы замінаеце мне… жыць.

Антаніна Васільеўна разварочваецца, каб пайсьці прэч.

– Жучка! За мной.

Але Жучка занятая. Ейны мачавы пухір ня вытрымаў выпрабаваньняў музыкай і часам.

– Скандальная старая баба!

Антаніна Васільеўна праз ланцужок на ўваходных дзьвярах пільна аглядае свайго суседа зь першага паверха.

– О, вы зьмянілі ўбраньне? – кажа яна. – Джынсы і футболка пасуюць вам куды больш.

– Навошта вы выклікалі міліцыю?!

– Я вас папярэджвала. І выклічу зноў, калі ўзьнікне патрэба.

Хлопец стомлена ўздыхвае.

– Можа, мы з вамі як-небудзь дамовімся?

– Ня думаю, што ў нас атрымаецца.

– Я не магу бяз музыкі.

– А я магу.

– Вы не разумееце.

– Слухайце, – кажа Антаніна Васільеўна. – Мяне не цікавіць, чым вы там, у вашым прытоне, займаецеся. Але надалей рабіце гэта ў цішыні. Цішыня карысная для такіх маладых людзей, як вы. У цішыні ёсьць над чым падумаць. А вы, я бачу, думаеце надзвычай рэдка.

У праёме дзьвярэй зьяўляецца Жучка. Яна радасна цяўкае.

– Вашае падабенства пса насцала мне на паркет, – бясьсіла кажа хлопец.

– Жучцы, да вашага ведама, болей гадоў, чым вам!

Антаніна Васільеўна з грукатам зачыняе дзьверы.

Хвілінку раздумвае, а тады зноў іх адчыняе.

Хлопец стаіць там, дзе стаяў.

– Мне ня тое, каб цікава, малады чалавек, але так… проста… дзеля інфармацыі. Вось, чым вы там займаецеся?

– Танцую.

– Танцуеце?

– Танцую.

Антаніна Васільеўна моўчкі вяртаецца да сябе ў кватэру.

Вось зараза, думае яна, мой тэмпэрамэнт давядзе мяне да магілы.

Толькі б не прачнуцца… толькі б не прачнуцца… Цьху!

Антаніна Васільеўна расплюшчвае вочы. Адразу бачыць двух крумкачоў, якія сядзяць на электрычных дратах і глядзяць на яе праз вакно.

Жучка ліжа Антаніне Васільеўне ногі.

– І што я цяпер буду рабіць, – уздыхае Антаніна Васільеўна. – Яшчэ надта рана для ўсяго.

Чытаць ня хочацца. Пераключаць тэлевізар таксама. Ня хочацца глядзець у вакно, бо там надта змрочна. Нічога ня хочацца.

Антаніна Васільеўна ўзгадвае пра старыя фатаздымкі. Можна было б заняцца імі.

– Але каго ты падманваеш, – кажа сама сабе. – Усе тыя фатаздымкі ты ведаеш напамяць. Ты ўжо надта доўга старая.

Антаніна Васільеўна прымушае сябе ўстаць. Захутваецца ў плед. Бярэ з паліцы першуюлепшую кніжку і ўладкоўваецца зь ёю ў крэсла. Наўзгад разгортвае кніжку.

«Я научилась просто, умно жить…»

А што, думае Антаніна Васільеўна, такі навучылася. Толькі цяпер навучылася. Я жыву проста, але так, як мне падабаецца. Мне добра. Спакойна. У мяне нават ёсьць сякія-такія пляны на будучыню. Ёсьць людзі, зь якімі я часам сустракаюся і міла гутару. Але галоўнае – я. Мне добра самой з сабой. А чаго яшчэ хацець? Гэта ў жыцьці галоўнае – калі добра самой.

«Я научилась просто, умно жить…»

У гэтай фразе гучыць нейкая туга, нейкая балючая горкая самотнасьць. Яна не датычыць мяне, думае Антаніна Васільеўна. Я не самотная. У мяне шмат што ёсьць.

– Ты хочаш на вуліцу, Жучка?

Жучка заўсёды хоча на вуліцу. Яна радасна вымахвае на ўсе бакі адной трэцяй хваста. Ліжа Антаніне Васільеўне ногі.

– Перастань, Жучка! Я ня мыла ногі зь Вялікадня.

Можа, я й не зрабіла ўсяго, што хацела, думае Антаніна Васільеўна, ходзячы па рынку ў пошуках несэпаратарнай сьмятаны. Далёка ня ўсё. Але чалавек, як правіла, хоча болей, чым можа. І гэта нармальна. Чалавек павінен шмат чаго хацець, каб зрабіць хаця б штосьці.

– Гэтая сьмятана сэпаратарная ці натуральная?

Прадавачка малочнага аддзелу пільна разглядае Антаніну Васільеўну.

– А вам якая трэба?

– Натуральная.

– Уся сьмятана натуральная. Пакаштуйце. Не сьмятана, а вяршкі. Зараз яна рэдзенькая, бо сьвежая. Але за ноч у халадзільніку згусьцее так, што нажом не разрэжаце.

Я, напрыклад, ніколі не фарбавала валасы, але заўсёды гэтага хацела, думае Антаніна Васільеўна.

– А сьмятана вашая, хатняя? – пытаецца ў прадавачкі.

– Мая! А як жа! Чыя ж яшчэ?!

– І ў вас ёсьць карова?

– Жанчыначка! Ну а адкуль, па-вашаму, у мяне сьмятана, калі б не было каровы?

– І як вашую карову клічуць?

Прадаўцы за суседнімі латкамі, якія, як выявілася, ужо даўно сочаць за размовай Антаніны Васільеўны і малочніцы, пырскаюць сьмехам. Аднак сама малочніца зьбітая з панталыку.

– Клічуць? Ніяк. Проста карова. Яна мусіць неяк называцца?

– У мяне, прыкладам, ёсьць сабачка, – кажа Антаніна Васільеўна. – Яе клічуць Жучка.

– Ну, то сабачка, а то карова.

– Ня бачу розьніцы.

– Ня бачыце?! Ваш сабачка не дае малака!

– Вашая карова таксама, – кажа Антаніна Васільеўна, праходзячы да наступнага латка.

І яшчэ, думае Антаніна Васільеўна, я ніколі не была ў Буэнас-Айрэсе. Але я шмат дзе не была.

Антаніна Васільеўна асьцярожна націскае на званок кватэры, што ніжэй паверхам. Праз момант дзьверы адчыняюцца.

– Вы?!

– Я таксама радая сустрэчы. Можна зайсьці?

– Што вам трэба? Я не ўключаю музыку.

– Менавіта пра гэта я хачу пагаварыць.

Антаніна Васільеўна без запрашэньня ўваходзіць у кватэру.

Танцор апрануты ў сінюю атласную кашулю з фальбонамі на грудзях і ў штаны з чорнымі лампасамі. Гэтым разам Антаніне Васільеўне падабаецца ягонае ўбраньне.

– Я ня буду прасіць прабачэньня, – упэўнена кажа Антаніна Васільеўна.

– Я і не спадзяваўся.

– Для заняткаў танцамі мусяць быць іншыя месцы. Нейкія там будынкі культуры, напрыклад.

Хлопец маўчыць.

– Але ў мяне ёсьць для вас прапанова, – Антаніна Васільеўна хвілінку раздумвае. – Я дазволю вам уключаць музыку, калі…

– Калі?

– Калі вы дазволіце мне прыходзіць і глядзець.

– Глядзець на што?

– Ну, як вы займаецеся.

Яны стаяць адзін насупраць аднаго, як драпежнік і ахвяра. Але ахвяра прыручаецца. Калі б Антаніна Васільеўна мела вусы, то зараз яна б загадкава ў іх пасьміхалася.

– Гэта шантаж, – кажа хлопец.

– Гэта дзелавая прапанова.

– Але тут няма на што глядзець, – ахвяра разгублена разводзіць рукамі. – Няма нічога цікавага ў тым, каб глядзець, як я трэніруюся. І мне будзе няёмка.

– А вы не зьвяртайце на мяне ўвагі. Я буду ціхенька сядзець у куточку і маўчаць. Буду нямая як рыба.

– Навошта вам гэта?

Антаніна Васільеўна фальшыва па-старэчаму ўздыхае.

– Зразумейце мяне. Я ўжо пяць гадоў на пэнсіі. Мне так нудна.

– Хадзіце ў тэатры.

– Малады чалавек, не вучыце мяне жыць! Калі б я хацела хадзіць у тэатры, то хадзіла б. Дарэчы, як вас завуць?

– Віктар.

– Ну то як, Віктар, вы прымаеце маю прапанову?

Віктар бездапаможна чухае патыліцу.

– Вы сапраўдная навала для мяне, – ціха кажа.

– Паверце, гэта не найгоршае, што з вамі магло адбыцца.

– Добра. Прыходзьце. Але калі будзеце мне замінаць, то…

– Я ня буду вам замінаць. Абяцаю.

Антаніна Васільеўна задаволена пацірае рукі.

– Пачнем, – па-гаспадарску кажа яна. – Я толькі зьбегаю па Жучку.

– Мы не дамаўляліся пра Жучку!!! Яна сцыць на паркет!

– Віктар, – выразна, па-мэнтарску, кажа Антаніна Васільеўна, – навучыцеся прымаць тое, што з вамі адбываецца, з належнай годнасьцю.

2

Ён танцуе – яна сядзіць на зэдліку ў кутку пакоя і назірае. Склаўшы рукі на каленях. Задуменна схіліўшы галаву.

Ён час ад часу ловіць у люстэрку ейны позірк. Зьбіваецца і пачынае ўсё спачатку.

Жучка залагоджана дрэмле каля зэдліка, часам прачынаючыся, каб выдаць доўгае пранізьлівае скуголеньне.

– У вас усё бліскучае. Нават чаравікі, – раптам кажа Антаніна Васільеўна.

Віктар удае, што ня чуе, але тым ня менш нібы між іншым кідае позірк на свае чаравікі.

Звычайныя лакаваныя танцавальныя мужчынскія чаравікі. Паціскае плячыма і працягвае танцаваць.

Сіняя атласная кашуля намакае ад поту на сьпіне і пад пахамі.

Мінае гадзіна – ён бесьперапынна танцуе. Па колькі разоў паўтарае адныя і тыя ж рухі. Кружляе. Кідаецца нагамі ўперад і ўбок. Круціць тазам.

– Вы верціце задніцай горш, чым якаясь… прапашчая жанчына, – зноў азываецца Антаніна Васільеўна.

– Вам не падабаецца?

Антаніна Васільеўна запінаецца.

– Ну, ня ведаю. Проста гэта выглядае непрыстойна.

– Танец – гэта заўсёды непрыстойна.

– Я калісьці танцавала ў народным ансамблі. Там было ўсё прыстойна. Я маю на ўвазе – мы не вярцелі задніцамі.

Віктар нічога не адказвае. Антаніна Васільеўна ніякавата перабірае пальцамі.

– Але я ня доўга танцавала. Кіраўнічка ансамбля сказала, што я не падыходжу. Сказала, што затоўстая. Хаця яна сама важыла ня меней ста кілаграмаў.

Жучка сонна падымае галаву і скуголіць.

– Вы яе прабачце, – апраўдвае Жучку Антаніна Васільеўна. – Жучка рэдка слухае музыку. Яна больш любіць чытаць.

Надзя – закадычная сяброўка Антаніны Васільеўны – прыходзіць раз-два на месяц, каб выпіць чаю і праверыць, ці ўсё ў парадку. Антаніна Васільеўна адчувае, калі Надзя мае

прыйсьці, фізычна. Антаніна Васільеўна рэагуе на Надзю так, як некаторыя гіпэртонікі на зьмену надвор'я.

– Надзежда! Якая неспадзяванка! – выгукае з парога Антаніна Васільеўна.

Надзя стала Надзеждай дужа даўно. У часы сваёй маладосьці яна бесьперапынна напявала песьню «Надзежда – мой компас зямной».

– Як пажываеш? – Надзя шпаркім крокам заходзіць у вітальню, прыладжваецца ў крэсла каля вакна і працяжна ўздыхае. – Ну, расказвай, – кажа.

Антаніна Васільеўна ведае сцэнар беззаганна. Яна прысаджваецца на канапу поруч з Надзяй.

– А што расказваць? Усё па-старому.

Надзя толькі гэтага й чакае.

– Памёр Арцёмаў і Баляслаўскі. Арцёмаў ад інфаркту, Баляслаўскі ад цукровага дыябету.

Антаніна Васільеўна цьмяна прыгадвае Арцёмава і Баляслаўскага.

– Заўваж, – працягвае Надзя, – паміраюць іменна мужчыны. Іменна мужчыны.

– Па статыстыцы яны меней жывуць, – падтрымлівае размову Антаніна Васільеўна.

– Пры чым тут статыстыка, Антаніна! Мужчыны паміраюць па дзьвюх прычынах. Першая – іх заядаюць жоны, як, напрыклад, Арцёмава. Падумаць толькі – здаровы быў мужчына. Спортам займаўся! Другая прычына – алькаголь і няправільны образ жызьні.

Надзін позірк шугае па пакою ў пошуках кампраматаў. Надзя ўсё ведае і паўсюль пасьпявае. Надзя – сакратар Бога на зямлі.

– Можа, чаю, Надзежда?

– Давай. Толькі не забудзь дзьве лыжкі цукру. Не разумею, як можна піць чай бяз цукру.

Яны пераходзяць на кухню. Надзя бесцырымонна зазірае ў халадзільнік і ў кошык для сьмецьця, а Антаніна Васільеўна ўдае, быццам нічога не заўважыла. Усё ідзе па сцэнары.

– А ў цябе што новага? – пытаецца Антаніна Васільеўна, заліваючы чайнік з заваркаю кіпнем.

– Да так, арганізоўваю памаленьку сацыяльную жызьнь.

– Сацыяльную жызьнь?

– Уяві сабе. Дыскатэка для старычкоў. У пятніцу. Ты абязацельна мусіш быць.

Антаніна Васільеўна сьмяецца.

– Надзежда! Што ты прыдумала?! Якая дыскатэка?!

– Да ты мне яшчэ дзякаваць будзеш! – Надзя абражана надзьмувае малюсенькія выцьвілыя вусны. – Тры месяцы месца выбівала! Усё такое, жывая музыка, мужчын і жэншчын пароўну, мужчын дажа больш…

– Мужчыны ж паўміралі ўсе…

– Антаніна, не яхіднічай! Усе знаёмыя проста ў захапленьні. Даша Мечнікава сабе новы ўбор сьпецыяльна купіла. Рыхтуюцца бабы па поўнай праграме. Завіўкі, амаладжальныя маскі для ліца…

– Ты здурэла, Надзежда.

– А чаго здурэла?! Я цябе, Антаніна, не панімаю. Калі шэсьцьдзесят лет, то што – скласьці на грудзях рукі і сьмерці дажыдацца?! А тут – рэальная магчымасьць знайсьці сабе на старасьць мужыка.

Антаніна Васільеўна ад падскоквае ад хваляваньня.

– Ды на якога чорта ён мне здаўся?! Усё жыцьцё без мужыка абыходзілася, дык каб цяпер у мяне крыша паехала?!

– Не крычы, Антаніна, – Надзя складае рукі разам, быццам у малітве. – Я табе вось што скажу. У старасьці мужык нават больш патрэбны, чым у маладосьці. У маладосьці чых-пых, сама сабе туда-сюда – і добра. А на старасьць хочацца, каб хтосьці побач быў. Ня мне табе гаварыць. Сама знаеш. Толькі ў позу не панятна для каго стала.

– Пі чай, Надзежда, а то астыне.

Яны пэўны час моўчкі п'юць чай. Два чорныя крумкачы сядзяць на электрычных дратах за вакном. Антаніне Васільеўне добра бачна іхнія пыскі і дзюбы.

Надзя раптам, як гуска, выцягвае шыю, прыслухваючыся да чагосьці.

– Антаніна, – выгукае яна, – як ты гэта церпіш?! Музыка так грыміць, што ажно люстра трасецца!

Антаніна Васільеўна асьцярожна ставіць кубак з чаем на сподачак.

– Я бы на тваім месцы міліцыю выклікала!

– Я й выклікала, – спакойна кажа Антаніна Васільеўна. – Не дапамагае.

– Божа, якая маладзёж пайшла! Слухай, хочаш, я пайду туды і такое ім зладжу, што больш ніколі музыкі не захочацца!

– Ня трэба, Надзежда, я сама з гэтым разьбяруся.

– Ты заўжды была такая, – Надзя зноў складае ў малітве рукі. – Надта інтэлігентная, каб сябе абараніць.

Надзя апошні раз прабягаецца па кватэры, штосьці фіксуе сабе ў сваёй маленькай галаве, прыцмокваючы, і рушыць далей у пошуках новых плётак і сьмерцяў.

– Глядзі мне, Антаніна, як ня прыйдзеш на маю дыскатэку – абіжуся па гроб жызьні. У гэтую пятніцу. Я табе яшчэ нагадаю па тэлефоне. Ня хочаш мужыкоў, то хоць старых знаёмых пабачыш. А то сядзіш тут, як тхор у нары.

– Дзякуй богу, – мармыча сабе пад нос Антаніна Васільеўна, калі за Надзяй зачыняюцца дзьверы.

Але на спакой спадзявацца яшчэ зарана. Да вечара Антаніна Васільеўна будзе сьпяваць «Надзежда – мой компас зямной».

Антаніна Васільеўна спачатку нават не зразумела, што адбываецца.

Яна добра паспала, у яе нічога не балела, нічога ня сьнілася. Яна ўстала з ложка і па звычцы падышла да вакна. Упэўніцца ў тым, што сьвет яшчэ на месцы. І ён быў на месцы, але белы.

– Жучка, сьнег выпаў, – ціха кажа Антаніна Васільеўна.

Жучка з радасным гаўканьнем запрыгвае на падваконьне.

– Цяпер будзе лягчэй, – працягвае Антаніна Васільеўна. – Я люблю сьнег. Люблю зіму. Узімку ўсе людзі робяцца дзецьмі.

Антаніне Васільеўне страшэнна хочацца каляднай ежы. Куцьці і варэнікаў зь сялёдкай. Разам. Адной лыжкай куцьцю, другой – варэнік зь сялёдкай. Антаніна Васільеўна каўтае сьліну. Яна ўжо сто гадоў ня ела гэтых варэнікаў.

– Жучка, апранайся! Мы ідзем!

Антаніна Васільеўна наўсьцяж адчыняе шафу з вопраткай. Шафа забіта блузамі, сукенкамі і швэдрамі розных гадоў і фасонаў.

Так, думае Антаніна Васільеўна, сёньня я апрануся па-сьвяточнаму. Сёньня сьвята.

– Віктар, я вас віншую, – урачыста шчабеча Антаніна Васільеўна.

– З чым? – ляніва пытаецца Віктар.

– Зь першым сьнегам.

Антаніна Васільеўна падабаецца сабе. Яна становіцца пасярод люстэркавага пакою, разглядваючы свой убор з усіх бакоў.

– Я вас не пазнаю, Антаніна Васільеўна, вы апрануліся як сапраўдны клоўн! Што за блузка?! Што за спадніца?! Вы сабраліся ў бардэль?

Віктар насалоджваецца кожным сваім словам. Вока за вока, думае ён.

– А басаножкі? На вуліцы зіма, а вы ў басаножках. Антаніна Васільеўна, з вамі ўсё добра?

– Хлопча, сёньня ў мяне дужа добры настрой, і вам ня ўдасца яго сапсаваць. Хутчэй наадварот.

– То бок вы МНЕ сапсуеце настрой?

Антаніна Васільеўна прапускае ягоную рэпліку міма вушэй.

– Мне прыйшла ў галаву геніяльная ідэя, Віктар.

– Я ўжо яе баюся!

– Ну чаго вы так адразу, – Антаніна Васільеўна прысаджваецца на зэдлік. – Вы мне падабаецеся акурат за сьмеласьць.

Віктар выключае магнітафон.

– Разумееце, – пачынае Антаніна Васільеўна, – мяне заўсёды баяліся. Вы не пыталіся, а я вам не казала… Я амаль сорак гадоў прапрацавала ў школе…

– Я мусіў бы здагадацца, – Віктар корчыць тэатральную грымасу. – Вы абсалютна неадэкватная. Кажуць, настаўнікаў са стажам не дапускаюць сьведчыць у суд. Надта зьменлівы псыхалягічны стан…

– Малады чалавек! Сачыце за сваім языком!

Антаніна Васільеўна нэрвова ёрзае на зэдліку.

– Ня стойце слупом. Прысядзьце, – кажа.

Віктар абапіраецца лакцямі на падваконьне.

– У гэтым пакоі адзін зэдлік, і вы занялі яго.

Ён гарэзьліва ўсьміхаецца, і Антаніна Васільеўна заўважае, што ёй гэта падабаецца.

– Я выкладала літаратуру.

– Ого! Я думаў матэматыку. Як правіла, матэматычкі самыя нясьцерпныя. Тая, што вучыла мяне, яе звалі Міраслава Мікалаеўна, дык вось – яна любіла біць дзяцей указкай па пальцах.

– Я ніколі ня біла сваіх вучняў! – выбухае Антаніна Васільеўна і ўжо спакойней дадае: – Яны й без таго мяне баяліся.

– Я лічу, што гэта няправільна.

– Я таксама так лічу. Але вучні ўсё роўна баяліся. Хоць я ніколі нават голас не павышала. Я была добрым настаўнікам.

– Магу сабе ўявіць.

У Антаніны Васільеўны гараць шчокі.

«Калі б ён мог пабачыць мяне тады, сорак гадоў таму, ці спадабалася б я яму?»

Антаніна Васільеўна ўстае з зэдліка і адварочваецца. Бачыць у люстэрках адлюстраваньне ягонага адлюстраваньня. Яно зь цікавасьцю за ёй сочыць.

– Антаніна Васільеўна, вы так роўна трымаеце сьпіну, што шмат хто з бальнікаў вам бы пазайздросьціў.

– Мая нябожчыца бабця штурхала мяне кулачкамі ў сьпіну, калі я сутулілася. Я дагэтуль часам адчуваю гэтыя кулачкі.

Антаніна Васільеўна глыбока ўдыхае.

– Але вось што я вырашыла… падумала. Я буду выкладаць вам літаратуру.

Віктар зьдзіўлена акругляе вочы.

– Вось жа вы за сваімі танцамі ўсё прафукалі, хіба не? Сумняюся, што вы прачыталі болей чым дзесяць кніжак. Так, я даю вам ня болей за дзесяць кніжак.

– Антаніна Васільеўна, але…

– Гэта ня будзе займаць шмат часу. Колькі гадзінаў на тыдзень. Вы не ўяўляеце, як шмат цікавага я магу расказаць. Літаратура – гэта сьветапогляд. Безь літаратуры вы ніхто. Вош дражашчая.

Віктар маўчыць.

– Ня думайце, нават для таго, каб танцаваць, трэба ведаць літаратуру. Вы ня зможаце безь літаратуры добра танцаваць. Танцы – гэта ня мова цела, як вы сабе думаеце, гэта мова… душы…

О божа, што я пляту, думае Антаніна Васільеўна.

– Але мне не патрэбныя ўрокі літаратуры.

Антаніна Васільеўна глядзіць на яго і запэўніваецца, што гэта праўда. Ён не жартуе. Яму не патрэбныя ўрокі літаратуры. Ён гаворыць сур'ёзна і канчаткова.

Антаніна Васільеўна здрыгаецца нібы ад удару. Чуе, як кроў сьцякае ў ногі, чуе, як драбнюткія кулачкі цярэбяць сьпіну, і голас бабці аднекуль зь сярэдзіны: «Ты, варожэ крывавы, табе толькі гулькі ў галаве».

Дурышча, думае Антаніна Васільеўна, якая ж я дурышча!

Яна моўчкі кідаецца прэч з пакою, а Жучка, выскаліўшы зубы, тройчы люта гаўкае на Віктара і тапоча ўсьлед за гаспадыняй.

– Ты прыйшла! Маладзец! Я знала, што ты прыйдзеш!

Надзя абдымае Антаніну Васільеўну. Ад Надзі патыхае задушлівым малінавым пахам за дзесяць грывень.

– Як табе наша дыскатэка? Супер, праўда?

Антаніна Васільеўна аглядае зь дзясятак баб рознага стану захаванасьці, з кавенькамі і без, размаляваныя, урачыстыя, падобныя да манструозных лялек. Дзяды – іх пяцёра – ніякава стаяць слупамі побач, намагаючыся схавацца адзін за аднаго. Яшчэ двое – музыкі. Сядзяць на мініятурных раскладных зэдлічках і граюць на парэпаных баянах.

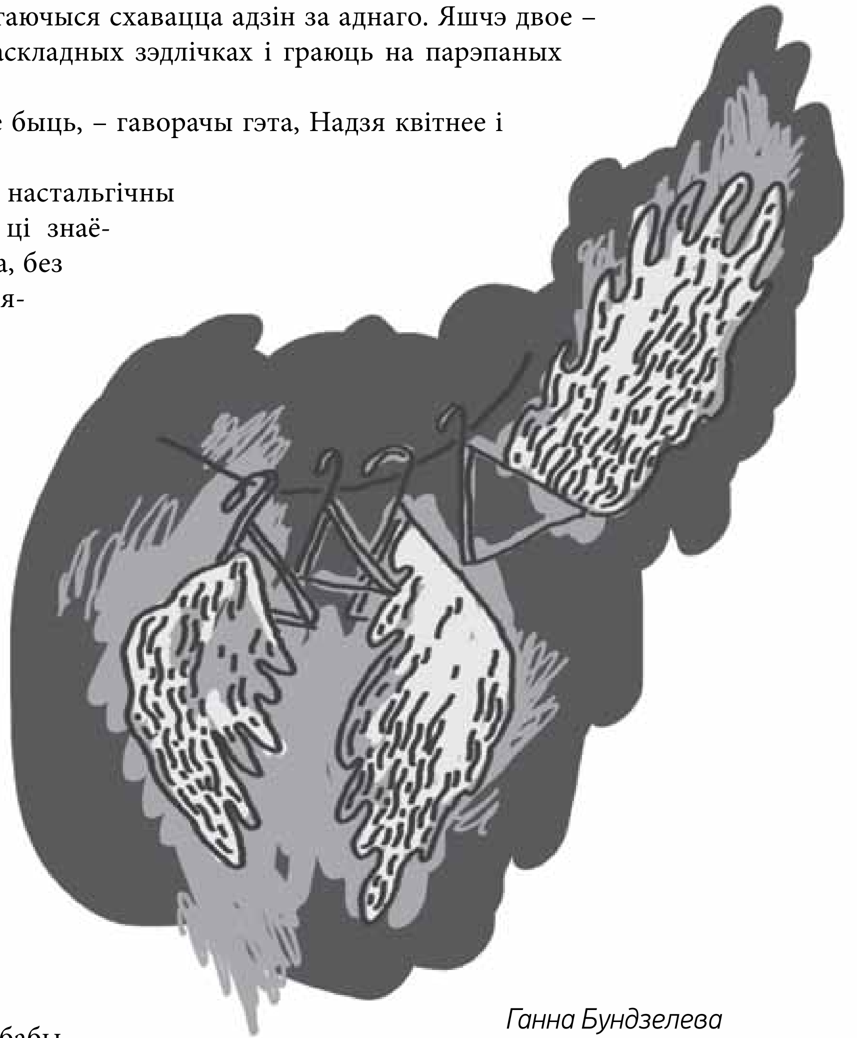
– І музыка жывая. Усё, як мае быць, – гаворачы гэта, Надзя квітнее і пахне яшчэ мацней.

Музыкі заводзяць якісьці настальгічны венскі вальс. Дзьве бабы, наўрад ці знаёмыя між сабой, без аніводнага слова, без анінайменшай эмоцыі на абліччы, бяруць адна адну пад рукі і, як быццам драўляныя, тут жа, на месцы, перасоўваюць ногі, імітуючы танец.

– Я ня думала, што дыскатэка, як ты, Надзежда, гэта называеш, будзе ў пераходзе мэтро, – кажа Антаніна Васільеўна.

Надзя загадзя падрыхтавала сабе контраргумэнты.

– Дарагуша, – выкрыквае яна, – гэты пераход на «Тэатральнай» – самае падыходзячае месца для нашай дыскатэкі! Паглядзі – нібы сапраўдная бальная заля. Паўсюль мармур, падлога што нада, калоны. А якая акустыка – толькі паслухай!

Ганна Бундзелева

Венскі вальс у разгары. Іншыя бабы, беручы прыклад з найсьмялейшых, таксама разьбіліся на пары і танчаць. Дзяды нэрвова паляць у старонцы.

– Апроч таго, – працягвае Надзя, – у гэтым пераходзе ніколі не бывае людна.

– Дзякуй богу, – мармыча Антаніна Васільеўна.

Адзінокія пасажыры, час ад часу заходзячы і выходзячы з мэтро, на момант спыняюцца, заварожана гледзячы на дзейства.

– Яны глядзяць на нас, як на заапарк, – кідае Антаніна Васільеўна.

– Да яны завідуюць, Антаніна! Паглядзі, як бабы разгуляліся. Нічо-нічо. Зараз і мужыкі пойдуць у абарот. Кстаці, гэта яшчэ адна прычына, чаму я вырашыла рабіць дыскатэку тут. Каб нагадаць обшчэству пра нас – старычкоў. Каб обшчэства пабачыла нас. Што мы яшчэ ня кончаныя.

– Але мы ўжо кончаныя, Надзежда…

Згорблены дзядок зь юрлівай усьмешкай вынырвае перад Антанінай Васільеўнай:

– Патанцуем, гражданачка?

– Я не танцую, – сувора адрубае Антаніна Васільеўна.

– Адмаўляць дуж-ж-жа некультурна, – дзядок усьміхаецца яшчэ юрлівей, усёй сваёй пажоўклаю ўстаўной сківіцай, і настойліва цягне Антаніну Васільеўну за локаць.

Надзя па-змоўніцку ёй падміргвае.

– Вы не разумееце, што вам гавораць? – Антаніна Васільеўна перакрыквае вальс. – Я не танцую.

– Але чаму? Я вам ня нраўлюсь?

– У мяне замок на правым боце разышоўся!

Кавалер імгненна пакідае Антаніну Васільеўну ў спакоі і вяртаецца да зануджанага мужчынскага таварыства.

– Ты ж настаўніца, Антаніна, – шэпча Надзя.

Яна пачырванела як рак, гатовая прыдушыць Антаніну Васільеўну голымі рукамі.

– Ты пазорыш мяне як арганізатара.

– Але я сказала праўду, Надзежда, паглядзі, – Антаніна Васільеўна нахіляецца і дэманструе Надзі заіржаўлены замок на правым боце.

– Не юродствуй! Ты ўжо зусім псіхічная?

– А што я такога сказала?

– Ну знаеш, Антаніна!..

Надзя паварочваецца і ідзе да адфутболенага Антанінай Васільеўнай дзядка.

– Можна вас запрасіць патанцаваць, Канстанцін Канстанцінавіч?

– Канешна, гражданачка!

– Вы, Канстанцін Канстанцінавіч, не зьвяртайце на маю падругу ўвагі. Яна трохі не ў сабе. Літаратарша, знаеце. А гэта ў ніх прафесіянальнае.

Антаніна Васільеўна падымаецца зь пераходу на паверхню і ідзе па вуліцы Пушкінскай у бок парка Шаўчэнкі. Падае мокры сьнег. Халява правага бота целяпаецца па асфальце. Пясец на каўнеры бардовага дэмісэзоннага палітона «джэрсі» намок і са стрыжанага стаў лысым.

Якая я вартая жалю сёньня, думае Антаніна Васільеўна. Аж прыемна.

Голыя і чорныя кароны навакольных дрэваў чамусьці нагадваюць Антаніне Васільеўне чыгуначныя каляіны.

Яна заходзіць у бязьлюдны парк і запавольвае хаду.

У парку трэба хадзіць так, нібы ў цябе пульс дваццаць udaraў на год, думае.

Каля помніка Шаўчэнку Антаніна Васільеўна сядае на мокрую, прыцярушаную сьнегам лаўку.

Я падобная да бяздомнай алькагалічкі, думае Антаніна Васільеўна, але што з таго? Чым яна горшая за мяне?

Антаніна Васільеўна ўзгадвае тую алькагалічку, якую бачыла нядаўна па тэлевізары. Алькагалічка месяц як выйшла зь вязьніцы. Валасы яшчэ не пасьпелі адрасьці. Такая прыпухлая і чорная. Яна сядзела на лавачцы ў нейкім парку, магчыма, нават парку Шаўчэнкі, і казала журналісту: «У мяне няма пашпарта. Згубіла. І грошай няма, каб новы пашпарт зрабіць. Ніхто мяне не шчытае чалавекам. А ў кансьцітуцыі запісана, што кожды чалавек – лічнасьць. Я – лічнасьць. Зрабіце што-небудзь для мяне».

На лаўку да Антаніны Васільеўны падсаджваецца мужчына гадоў сарака, апрануты так, як апранаюцца рыбакі ў непагадзь. Пад пахаю ў яго каробка з шахматамі.

– Шахматы? – кажа Антаніна Васільеўна. – Пагуляем?

Мужчына грэбліва аглядае Антаніну Васільеўну.

– Я іграю на дзеньгі.

– Я згодная. Стаўлю свае боты… то бок пяцьдзясят грывень.

Мужчына яшчэ раз аглядае Антаніну Васільеўну, але гэтым разам з насьцярогай.

– Ты падасланая?

– Не, я настаўніца.

Мужчына вагаецца.

– Пакажы дзеньгі, каб я бачыў, што яны ў цябе вабшчэ ёсьць.

Антаніна Васільеўна дастае з кішэні пяцьдзясят грывень.

– Ідзём пад навес. Тут фігуры намокнуць.

Яны ідуць у скверык побач з грамадзкімі туалетамі.

Мужчына маланкава расстаўляе на дошцы фігуры.
– Ты хоць іграць умееш? – пытае Антаніну Васільеўну.
Тая не адказвае і робіць першы ход белымі.
Праз дваццаць хвілін супрацiўнiк Антаніны Васільеўны зьдзіўлена выгукае:
– А ты, дамачка, на выйгрыш граеш!
– Я заўсёды выйграю. Праз два хады мат, – спакойна кажа Антаніна Васільеўна. – Давай пяцьдзясят грывень.

3

– Віктар?
– Вы ўжо тыдзень не прыходзіце. Я спалохаўся, што штосьці здарылася.
– Не перажывайце. Я пакуль не зьбіраюся паміраць.
Віктар топчацца на ўваходным дыванку Антаніны Васільеўны. Гэты дыванок калісьці быў ейнай улюбёнай начной сарочкай.
– Можа, хочаце чаю зь печывам?
Віктар заходзіць у калідор і далікатна разуваецца.
У гэтай кватэры за сорак гадоў, апроч сантэхнікаў, не было ніводнага мужчыны, думае Антаніна Васільеўна.
– Вы сумавалі па мне? – пытаецца Антаніна Васільеўна і ўсьміхаецца. Ёй раптам робіцца добра і ўтульна.
– Я прывык з вамі спрачацца, – Віктар таксама ўсьміхаецца. У ягоных вачах зьявіўся прывычны гарэзьлівы агеньчык.
– Што ж, давайце паспрачаемся.
– Давайце.
Антаніна Васільеўна похапкам прысьцілае ложак, адначасова пры гэтым адсоўваючы купу кніжак на падлозе ў куток.
– Сядайце ў крэсла каля вакна. Яно спэцыяльна для гасьцей.
Віктар сядае ў крэсла.
– Што вы зараз чытаеце? – пытаецца.
– Ветлівасьць вам не пасуе, Віктар. Са мною не абавязкова гаварыць пра кніжкі.
– Мне сапраўды цікава.
– Я ўжо не чытаю нічога новага. Толькі перачытваю.
Антаніна Васільеўна ставіць на часопісны столік талерку з аўсяным печывам і два кубачкі.
– Вы п’еце чай з цукрам?
– Без.
– Колькі вам гадоў, Віктар?
– Дваццаць. А вам?
– Дваццаць пяць.
– Выглядаеце маладзейшай.
– Дзякую.
Жучка зь недаверам паглядае на госьця.
– Што вы цэлымі днямі робіце, Антаніна Васільеўна?
– Старэю.
– Гэта, напэўна, дужа нудна.
– Ну чаму. У пятніцу я была на дыскатэцы, напрыклад.
– На дыскатэцы?
– Вы зьдзіўлены? Так, на дыскатэцы. І мела шалёны посьпех у кавалераў.
– Віншую, – Віктар адкідваецца на сьпінку крэсла. – Але я вам ня веру. Вы ня ўмееце танцаваць.
Антаніна Васільеўна абурана ўсплёсквае далонямі.
– Я ўмею танцаваць! Пэўны час я танцавала ў народным ансамблі, я казала.
– На дыскатэках граюць «падаляначку»?

– Слухайце, нахабны малады чалавек! Не абавязкова ўмець танцаваць, каб мець посьпех у кавалераў!

Віктар устае з крэсла.

– Пакажыце, як вы танцуеце.

Ён дэманстратыўна выходзіць на сярэдзіну пакоя.

– Хадзіце сюды. Патанцуем.

– Ды ну вас!

– Баіцёся?

– Я нічога не баюся.

Антаніна Васільеўна становіцца насупраць Віктара.

– Толькі, калі ласка, без выкрутасаў задніцай.

– Як скажаце.

Антаніна Васільеўна зь першага ж кроку наступае яму на нагу.

– А што мы ўвогуле танцуем?! – ці то вінаваціць, ці то апраўдваецца яна.

– Павольны вальс.

– Ненавіджу павольны вальс.

– Як даўно вы танцуеце?

– З васьмі гадоў.

– А чаму ўвогуле пачалі?

– Маю стрыечную сястру аддалі на бальныя танцы, але яна саромілася хадзіць туды адна. Я мусіў суправаджаць яе тыдзень для падтрымкі. За гэты тыдзень сястра кінула танцы. Я застаўся.

– Чаму?

– Ня ведаю.

– Вы адна? У вас няма мужа, дзяцей?

– Нікога няма.

– Ну так, я разумею. З вамі дужа цяжка.

– Ня так цяжка, як падаецца. Проста мне ніхто ня быў патрэбны.

– А зараз?

– Зараз тым больш.

– Вы падманваеце альбо мяне, альбо сябе.

– Я ніколі не падманваю.

– Які танец вам падабаецца найбольш?

– Самба і румба.

– Які найцяжэй танцаваць?

– Павольны факстрот.

– А я ненавіджу павольны вальс.

– Я ўжо гэта чуў. Чаму? Павольны вальс – найпрыгажэйшы з танцаў.

– Вальс зарамантычны для мяне.

– Дзіўна. Жанчыны, як правіла, рамантычныя.

– Я не жанчына. Я старая баба.

– Чаму ў Жучкі такі куцы хвост?

– Жучцы прышчаміла хвост дзьвярыма ліфта. Яна зь пярэпалаху рванулася і засталася пры сваіх інтарэсах. З таго часу баіцца ў ліфт заходзіць. Зьбягае ўніз па лесьвіцы.

– Разумная.

– Не, проста мае добрую памяць.

Антаніна Васільеўна прыносіць яшчэ чаю.

– Ну, і як я танцую? – пытаецца яна ў Віктара.

– Жахліва. А ўсё таму, што апускаеце галаву.

– Я сачу за нагамі. Каб яны не заблыталіся.

– Ня трэба сачыць за нагамі. Трэба сачыць за рытмам. І за партнэрам. Партнэр вядзе – партнэрка яму падпарадкоўваецца.

– Я ня звыкла некаму падпарадкоўвацца.

Віктар паціскае плячыма.

– Гэта ўсяго толькі законы танцу.

– Не рабіце рэзкіх рухаў! Павольна павярніце галаву і паглядзіце ў вакно.

– А што там?

– Два крумкачы. Сядзяць на электрычным дроце.

– І што тут такога?

– Я іх часта бачу. Амаль кожны дзень. Пастаянна. Яны прылятаюць сюды паглядзець на мяне.

– Навошта вы ім, Антаніна Васільеўна?

– Я таксама ў сябе гэта пытаю. Навошта я ім?

4

Навошта я ім?

Антаніна Васільеўна глядзіць на крумкачовую пару, а тая на яе. Цікава, колькі яны жывуць? Напэўна, так, як людзі. Значыць, гэта можа быць тая самая пара. Антаніна Васільеўна добра яе памятае.

Вось яна – маладая і ўпэўненая ў сабе настаўніца літаратуры – спускаецца па школьнай лесьвіцы з трэцяга паверха. Бора – настаўнік геаграфіі – стаіць на прыступках, нібы проста, але насамрэч чакае Антаніну Васільеўну. Бора робіць так апошнія паўгады.

– Як у вас справы, Антаніна Васільеўна? – весела кажа Бора. – Колькі сёньня правялі ўрокаў? Як паводзіў сябе 6-ы «б»?

– На якое з трох пытаньняў мне адказваць?

Антаніна Васільеўна ляніва ўсьміхаецца Бору, і Бора зьзяе.

– Можаце не адказваць увогуле! Я бачу, што ўсё добра!

Пэўны час яны моўчкі разам спускаюцца па лесьвіцы.

Бора зьзяе.

Антаніна Васільеўна ляніва ўсьміхаецца.

Знаёмыя настаўніцы, прабягаючы міма, хітра падміргваюць Антаніне Васільеўне. Антаніна Васільеўна чырванее. Нават трохі злуецца.

– Бора, – ціха кажа яна, працягваючы пры гэтым усьміхацца, – навошта вы мяне пастаянна вычэкваеце на лесьвіцы пасьля ўрокаў?

– Вычэкваю? Што вы такое кажаце, Антаніна Васільеўна?! Я выпадкова там стаяў…

Другі паверх.

– Ну добра, не выпадкова, – мармыча Бора. – Я падумаў, можа, я правяду вас дадому?

– Навошта?

– Пагаворым па дарозе.

– Пра што?

– Прыдумаем.

Антаніна Васільеўна не адказвае. Ногі робяцца драўлянымі. Яна прадбачыла штосьці падобнае, але ня ведала, як зрэагуе. І зараз ня ведае. Галава ідзе кругам. Думкі блытаюцца.

Вось яна – любоў? Антаніне Васільеўне робіцца неяк непрыемна. Яна зусім усё ня так сабе ўяўляла. Зусім ня так. Любоў мусіла прыйсьці іначай. Любоў – гэта ня Бора.

Але калі ўсё-такі Бора?

Антаніна Васільеўна скоса пазірае на Бору, а той зьзяе ў адказ. Страшэнна па-дурному. Боравы вусны падаюцца Антаніне Васільеўне занадта, аж непрыстойна пухкенькімі як для мужчынскіх. Яна ўяўляе гэтыя вусны на сабе, на сваіх вуснах, і горла зводзіць спазмам агіды.

Усе закаханыя людзі выглядаюць па-дурному, думае Антаніна Васільеўна.

– Мы можам пагаварыць пра падарожжы, – няўпэўнена прапануе Бора.

Першы паверх.

– Я, ведаеце, настаўнік геаграфіі.

– Ведаю.

– Я шмат дзе хацеў бы пабываць. Напрыклад, у Буэнас-Айрэсе. А вы?

Яны выходзяць са школы. Яшчэ пяць парадных прыступак, і яны разьвітаюцца. Антаніна Васільеўна пойдзе направа, Бора – налева.

І тут Антаніна Васільеўна заўважае іх. Крумкачовая пара на дрэве ў школьным двары. Глядзіць проста на яе. Зь цікавасьцю прыадкрыўшы дзюбы. Зь нейкім ненатуральным іншасьветным інтарэсам.

Антаніна Васільеўна замірае.

Галоўнае – вытрымаць позірк, чамусьці думае. Чапляецца за ўласную нагу і ляціць па прыступках уніз.

Страшны боль прастрэльвае ўсё цела. У вачах цямнее.

– Антаніна Васільеўна! – чуе над сабой. – Антаніна Васільеўна! З вамі ўсё ў парадку?!

Расплюшчвае вочы і бачыць над сабой усхваляванага Бору, ягоныя пухкія вусны, бачыць любоў ува ўсёй сваёй красе, ад якой няма куды схавацца.

– Не чапайце мяне! – штомацы крычыць Антаніна Васільеўна. – Не чапайце мяне!!!

Крычыць так, што са школы на крык зьбягаюцца настаўнікі і вучні. Абступаюць Антаніну Васільеўну, а яна ляжыць на асфальце, ня маючы сілы падняцца.

– Антаніна Васільеўна, – Бора пяшчотна бярэ яе за руку, – што ў вас баліць, скажыце мне? Дзе баліць?

У Антаніны Васільеўны разьдзьмуваецца на шыі жылка ад гневу і нянавісьці.

– У яе балявы шок, – кажа Бора. – Расступіцеся. Выклічце «хуткую». Антаніна Васільеўна, – зьвяртаецца ўжо да яе, – зараз прыедзе «хуткая». Ня рухайцеся.

Антаніна Васільеўна вырывае ў Боры сваю руку. Раскрывае рот і гарлае так, як ніколі да і пасьля ў сваім жыцьці:

– Ідзіце ў ср-р-раку! Згіньце! Правальвайце ў Буэнас-Айрэс!

Надзя зьяўляецца па графіку. Гэтым разам яна паводзіцца стрымана, даючы зразумець, што яшчэ дагэтуль абражаная і чакае заслужаных выбачэньняў.

– Ты, Надзежда, прабач мяне, – кажа Антаніна Васільеўна, – я павяла сябе непрыгожа. Ня трэба было ісьці на дыскатэку ў старых ботах.

– Ну да, непрыгожа ты павялася, – Надзя зазірае ў лядоўню і кошык для сьмецьця. – Але ізьвіненія прынімаюцца. На то і ё падругі, каб усё прабачаць.

– Як Канстанцін Канстанцінавіч?

– Харашо. Занімацельны мужчына. Вясёлы.

Антаніна Васільеўна ціхенька напявае: «Надзежда – мой компас зямной».

– Антаніна, ты як-та ўстала выглядаеш, – кажа Надзя.

– Пагана сплю апошнім часам. Са мною так заўжды на пачатку зімы.

– Не разумею, як бяссоньніца зьвязана зь зімой. Прынімай таблеткі. Я ўжо пяць гадоў іх прынімаю. Сплю, як харок.

– Баюся. Мне здаецца, што ад таблетак сон нездаровы.

– Нармальны сон! Што ты такое гаворыш?!

Надзя нарэшце ўсаджваецца ў крэсла каля вакна.

– А ў цябе атапленіе дагэтуль не ўключылі?!

– Не ўключылі.

– Безабразіе! Антаніна, жалавацца трэба!

– Не хачу псаваць сабе нэрвы.

– Так і запаленьне лёгкіх лёгка атрымаць!

– Будзеш чай піць, Надзежда?

– З цукрам.

Антаніна Васільеўна робіць чай, а Надзя дакладвае апошнія навіны з жыцьця сьмяротных.

– Знаеш, хто памёр? Бора-геаграфік.

Антаніна Васільеўна маўчыць.

– Помніш яго?

– Не.

– Як ня помніш?! Мусіш! Ён бегаў за табой не адзін год.

– Ніхто за мной ня бегаў.

– Яшчэ й як бегаў. Уся школа пра вас сплетнічала. Ну прызнайся, Антаніна, у цябе зь ім было?

– Я ня ведаю, пра каго ты гаворыш, Надзежда.

– Ну такі невысокі, трохі неапратны. Геаграфію прэпадаваў. Губаты такі.

– Пі чай, Надзежда.

– Няхай ахалоне.

Надзя пільна назірае за Антанінай Васільеўнай. У Антаніны Васільеўны ледзь заўважна дрыжаць рукі.

– Странная сьмерць, – асьцярожна працягвае Надзя. – Жанаты ня быў. Паганых звычак ня меў. Проста памёр.

– Такое таксама часам здараецца.

Надзя падрываецца з крэсла. Па-ваярску распраўляе плечы.

– От навошта ты так вядзеш сябе, Антаніна?!

– Як?

– Ты прэкрасна помніш геаграфіка, толькі ўдаеш, што ня помніш!

– Навошта мне такое рабіць?

– От і я думаю, навошта?! Корчыш ізь сябе прынцэсу! Усю жызьнь корчыш ізь сябе прынцэсу!

– Надзежда, гэта няпраўда.

– Праўда! Памятаць нейкага Бору-географа надта ўнізіцельна для цябе, да?

– Што ты нясеш, Надзежда?!

Антаніна Васільеўна таксама падрываецца.

Так стаяць адна насупраць другой: сакратар Бога на зямлі і злосны неплацельнік Божых падаткаў.

– Так заўжды было, – цэдзіць Надзя скрозь устаўныя зубы, – ты – прынцэса-літаратарша, гардзячка, а я ўсяго ліш масавік-зацейнік. Але цяпер сітуацыя зьмянілася, Антаніна. Час нас зраўнаў. Цяпер мы роўныя, Антаніна! Цяпер мы знаеш хто? Я табе скажу. Пенсіянершы.

На бледным абліччы Антаніны Васільеўны не варушыцца ніводны нэрв.

– Ты права, Надзежда, – нарэшце кажа яна, – я памятаю Бору. Я схлусіла, што ня памятаю. Мне было сорамна.

Надзя ўсплёсквае далоньмі:

– Чаго стыдна?! Луччай падруге сазнацца сорамна???

– Шмат гадоў прайшло.

– Прызнавайся, – салодка бразгоча Надзя, – што ў вас было?

– Раман быў.

– О!!! Та мы ўсе здагадваліся. Але ты так надменна сябе зь ім на людзях вяла, што мы не былі ўвераны на сто працэнтаў. І як доўга?

– Ня ведаю. Год. Можа, болей.

– О!!! І чаго вы не пажаніліся, Антаніна?

Антаніна Васільеўна адварочваецца да вакна.

– Ён не захацеў, – кажа.

– Ня можа такога быць! Бора быў улюблёны ў цябе па вушы.

– Любоў мінае.

Надзя ліхаманкава супастаўляе ў розуме плёткі і факты і ўрэшце спачувальна ўздыхае.

– Бедная. Чаго ж ты ўсё трымала ў сабе? Не падзялілася са мной сваім горам…

Антаніна Васільеўна адчыняе вакно і раскрошвае аўсянае печыва на падваконьні.

Два крумкачы імгненна падлятаюць і падбіраюць крошкі дзюбай.

– Антаніна! Ты гадуеш крумкачоў?!

– А што тут такога?

– Першы раз такое бачу.

– Гэта ручныя крумкачы. Яны мае сябры, – Антаніна Васільеўна вымучвае кіслую ўсьмешку. – І ўвогуле, я ня ведаю, ці гэта крумкачы, ці галкі, ці грачы, ці груганы.

– Ты будзь з крумкачамі астарожная, Антаніна, – Надзя апранае палітон. Ейная місія на сёньня скончылася. – Нядаўна па тэлевізару перадавалі, што крумкачы ў гарадах агрэсіўныя сталі. Цэлымі бандамі нападаюць на галубоў і дажа на бяздомных псоў. Глядзі – скора да людзей дабяруцца. Яны мне ніколі не нравілісь.

Гэта сьмешна, думае Антаніна Васільеўна, гэта так сьмешна, што аж балюча.

Але ўсё ж.

Яна заходзіць у абутковую краму «Ўсё па 50 грывень». Крама перапоўненая. Антаніна Васільеўна павольна аглядае палічкі з жаночымі ботамі. Усе яны амаль нічым не адрозьніваюцца між сабой. Усе чорнага колеру.

Гэтую краму трэба было б назваць «Усё па-чорнаму», думае Антаніна Васільеўна. Бярэ адзін бот у рукі, і ёй здаецца, што бот папяровы – такі лёгкі.

Мілавідная чарнявая дзяўчына падыходзіць да Антаніны Васільеўны з прафэсійнай усьмешкай на твары.

– Хочаце прымерыць? – пытаецца.

– Ня ведаю напэўна, але скажыце, – Антаніна Васільеўна мнецца, – скажыце, гэтыя боты не папяровыя?

– Вядома, не папяровыя! Адкуль вы такое ўзялі? Некаторыя нават скураныя!

– Я падумала, можа, гэта абутак для… нябожчыкаў.

Прафэсійная ўсьмешка застывае на твары дзяўчыны.

– О, ня трэба мяне шкадаваць! – спахопліваецца Антаніна Васільеўна. – Я ня маю нічога супраць абутку для нябожчыкаў. Проста некаторыя зь іх дужа паганай якасьці і разьлязаюцца ад першай слоты.

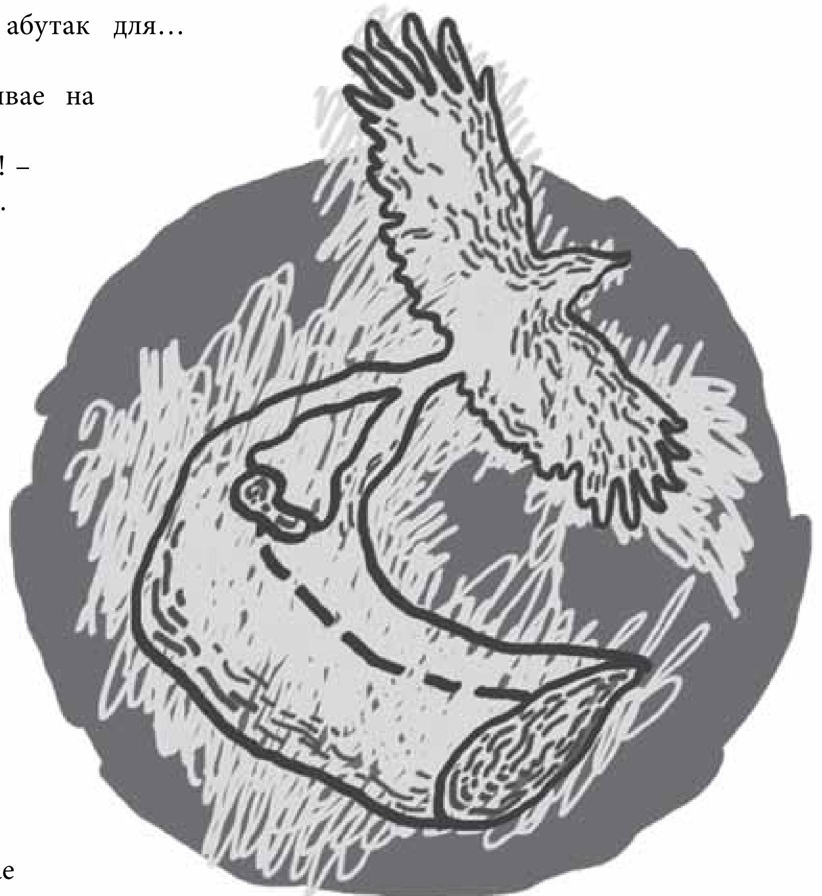
Антаніна Васільеўна мерае адну пару, потым другую, потым трэцюю.

– Гэтыя зацесныя, – кажа яна дзяўчыне-кансультанту. – А ў гэтых дужа гостры нос. Баюся, што каго-небудзь імі закалю. А гэтыя, трэція, яны проста жахлівыя. Мне патрэбныя такія, якія б мелі мяккую падэшву.

– А, я разумею, – адгукаецца дзяўчына, – каб мазалі не націралі?

– Каб зручна было танцаваць.

Сьмешна, аж балюча, думае Антаніна Васільеўна.

Ганна Бундзелева

Ён танцуе – Антаніна Васільеўна сядзіць на зэдліку ў кутку і назірае.
Потым раптам устае і кажа:
– Я купіла сабе новыя боты. У пятніцу зноў іду на дыскатэку.
– Ніводны мужчына цяпер ня выстаіць супраць вашых募араў, – весела адпавядае Віктар.
– Ніводны. Я буду танцаваць.
– Вы ж ня ўмееце.
– Вы мяне навучыце.
– Баюся, да пятніцы мы наўрад ці пасьпеем.
– Я хутка вучуся.

– Чаму вы танцуеце адзін, Віктар? Я заўсёды думала, што для танца патрэбны двое.
– У мяне была партнэрка. Яе звалі Ліля. У мінулым месяцы мы разышліся.
– Чаму?
– Пасварыліся.
– А! Я разумею. Сардэчныя справы.
– Не. Я ня блытаю танцы і любоў. Ліля падчас трэніровак не карысталася антыпэрсьпірантам. Мяне гэта бясіла.

– Антаніна Васільеўна, вы хочаце ўсё зрабіць самі. Гэта няправільна. Вы зусім не выкарыстоўваеце мяне, калі танцуеце.
– Я вам не давяраю.
– Дарэмна.
– Хіба?

– Колькі кніжак вы прачыталі?
– Ня ведаю. Не лічыў.
– Тады так: якую кніжку вы прачыталі апошнюю?
– «Гары Потэра».
– І як? Спадабалася?
– Так.
«Ён яшчэ дзіця»,– думае Антаніна Васільеўна.

– У мяне дэжа вю! Я ўжо гэта бачыў. Вас тут. Што мы танцуем.
– Добра.
– Адкуль гэта?!
– Ну, у мяне ёсьць свая тэорыя… Я думаю, што гэта ўсё нам сьнілася. І калі-нікалі мы ўзгадваем свае сны.
– Я таксама так думаю! Але тады атрымліваецца, што мы спачатку бачым сваё жыцьцё ўва сьне, а ўжо потым яго жывем.
– Акурат так і атрымліваецца.
– Тупа неяк.

– А ў школе вы што-небудзь чыталі?
– Ну. Чытаў. Штосьці.
– «Мадам Бавары» Флабэра чыталі?
– Не.
– А Дастаеўскага?
– Той, каторы Фёдар?
– Той, каторы «Браты Карамазавы», «Бесы».
– Не. Не чытаў.
– А Франца Кафку?
– Не чытаў. Усё вельмі страшна, так?
– Але ж вы чулі пра Кафку… Ведаеце, хто гэта?

– Ніколі ня чуў.
– У вас была паганая настаўніца літаратуры.

– Антаніна Васільеўна, зь якога вока?
– Што?
– У вас вейка ўпала. Зь якога вока?
– Віктар, я вас не разумею.
– Ёсьць такая гульня. Вы ня ведаеце? У вас упала вейка з вока. Калі адгадаеце, зь якога, бярэце вейку, загадваеце жаданьне і кладзеце вейку за пазуху. Жаданьне спраўдзіцца.
– Вось яно што. Так, я ведаю такую… гульню. Зь левага вока.
– Адгадалі. Загадвайце жаданьне.
«Дзіця»,– думае Антаніна Васільеўна і загадвае жаданьне.

– Як пажываюць вашыя крумкачы? Далей глядзяць?
– Уласна, я ня ўпэўненая, што гэта крумкачы. Гэта могуць быць і галкі, і гракі, і груганы. Але так. Глядзяць.
– У вас, Антаніна Васільеўна, напэўна, ёсьць наконт іх якая-небудзь свая тэорыя.
– Ёсьць. Я думаю, крумкачы мне зайздросьцяць.
– Чаго гэта?
– Бо я адна, а яны заўсёды ўдвох.

Ужо трэція суткі, думае Антаніна Васільеўна, лежачы ў ложку. Мне трэба трохі паспаць.
Пераварочваецца на правы бок. Чуе, як тахкае сэрца. Лічыць удары. На сто дваццатым кладзецца на сьпіну.
– Няўжо я чагосьці чакаю? – пытаецца сама ў сябе.
Жучка ціхенька скуголіць у нагах.

Ад самага ранку пачынае апранацца, доўга круціцца перад люстэркам, падфарбоўвае вусны, кропіцца духамі, прывезенымі дзесяць гадоў таму з Польшчы. Абувае новыя боты.
– Антаніна Васільеўна, я прама вас не пазнаю, – кажа Антаніне Васільеўне дворнічка Люся, цягнучы вонкі выкінутую кімсьці старую лядоўню. – Вы так пахарашэлі.
– Не прыдумляйце, Люся, куды мне харашэць?
– Ды вы яшчэ зусім не старая, Антаніна Васільеўна!
Заходзіць у кватэру паверхам ніжэй. Адтуль лунае якаясьці незвычайная як для бальнага танцу музыка. Такую музыку Антаніна Васільеўна называе «упц-упц-упц».
Пасярод пакою скачуць тры маладыя дзяўчыны ў куцанькіх майках і шырачэзных спартовых штанах. Заўважыўшы Антаніну Васільеўну, спыняюцца і зьдзіўлена пераглядаюцца між сабой.
– Добры дзень, – няўпэўнена кажа Антаніна Васільеўна, – вы, напэўна, ягоныя напарніцы?
– Што?
– Я… да Віктара. Яго тут няма?
– Да каго?
Прыгожая бялявая, відавочна, старэйшая сярод дзяўчат, усё бярэ на сябе.
– Тут няма ніякага Віктара. Вы памыліліся.
– Але ён быў тут яшчэ тры дні таму, у пятніцу.
– Мы ня ведаем, хто быў тут у пятніцу. Сёньня ў нас першы дзень арэнды.
Антаніна Васільеўна яшчэ нічога не разумее, але адчувае, як патроху пачынаюць дрыжаць калені.
– Што значыць «першы дзень»?
«Першы дзень, апошні дзень».
– Слухайце, як вас там, мы не абавязаны перад вамі адчытвацца! Тут няма ніякага Віктара. Да пабачэньня.
Антаніна Васільеўна закіпае.

– Дзяўчынка! Цябе хто-небудзь калі-небудзь вучыў элемэнтарнай культуры паводзінаў?! Наколькі мне вядома, са старэйшымі прынята гаварыць з павагай.

– Прыпёрліся сюды і лечыце мяне?! Што вам трэба?!

Твар Антаніны Васільеўны робіцца крэйдавым, а голас – забойча спакойным.

– Я з кватэры паверхам вышэй. Мне замінае вашая музыка. Прашу яе больш не ўключаць.

Усе тры дзяўчыны становяцца ў баявую пазыцыю. Цяпер яны падобныя да маладых пеўняў.

– Я вас прашу, дзяўчаткі, ня трэба скандаліць, – кажа Антаніна Васільеўна, бясьсіла плетучыся да выхаду. – Я ня маю часу спрачацца і штосьці вам даводзіць. Яшчэ раз пачую музыку – выклічу міліцыю.

5

– Антаніна Васільеўна! Што вы робіце?! Вы пераяжджаеце? – дворнічка Люся якраз падмятае асфальтаваную дарожку перад падʼездам.

– Не. Я выкідваю кніжкі.

Антаніна Васільеўна носіць перавязаныя стосікі кніжак зь ліфта ў падʼезд, а потым да кантэйнера са сьмецьцем.

– Але чаму?

– Ведаеце, Люся, яны мне ўжо не патрэбныя.

Дворнічка Люся кідае сваю мятлу і дапамагае Антаніне Васільеўне.

– Гэта так странна, Антаніна Васільеўна. Вы ж настаўніца, да?

– Была калісьці.

– І каб кніжкі выкідаць…

– Я ўсе іх прачытала шмат разоў. Больш нічога новага гэтыя кніжкі ня могуць мне сказаць.

– Іх можна прадаць, – цяміць дворнічка Люся. – Заробіце трохі. Зачэм вот так выкідаць?

– Хочаце – прадавайце. Я ня буду гэтым займацца.

– Да тут цьма-цьмушчая кніг, – кажа сама да сябе дворнічка Люся. – Цэлае састаяніе…

Антаніна Васільеўна падносіць апошнюю вязанку да сьмецьцевага кантэйнера і зьбіраецца вяртацца дадому. Апошні раз глядзіць на купу кніг.

Так, я буду шкадаваць, думае, але ня сёньня.

– Люся, хачу замест гэтага сёе-тое ў вас папрасіць.

– Канешна-канешна, Антаніна Васільеўна, – Люся корпаецца ў кніжках, ці то каб ацаніць тавар, ці то каб знайсьці хоць адну знаёмую назву.

– Дапаможыце мне пахаваць Жучку.

– Што?

– Маю сабачку. Яна памерла.

– О, мне дужа жаль, Антаніна Васільеўна. Вы, наверна, очань яе любілі.

– Яна была дужа старая.

– Да, старасьць ня радасьць, – чамусьці кажа Люся. – Як вы хочаце сабачку пахаваць? Можна завярнуць яе ў пакет і проста выкінуць у мусарны бак. А можна закапаць дзе-та ў парку за домам.

– Напэўна, лепей закапаць.

– Ну, тады я вечаркам да вас зайду. Луччэ закапваць вечаркам. Каб людзі не балталі потым. Пахаваем з почэсьцямі. Цэрэманіальна.

– Дзякую, Люся.

Антаніна Васільеўна заходзіць у падʼезд, і ёй здаецца, што ейнае ўласнае цела стала ўдвая лягчэйшым.

6

У пераходзе на «Тэатральную» дыскатэка ў разгары.

Антаніна Васільеўна стаіць поруч з размаляванымі бабамі і корчыць грымасу ветлівасьці.

– Во гэта я панімаю, Антаніна, – кажа Надзя, – прыбралася як трэба. Сёньня ты тут каралева. Прыкупіла сабе новыя боты?

– Прыкупіла.

– Харашы. Колькі дала?

– Пяцьдзясят грывень.

– Я бы й не сказала, што так дзёшава. Легантныя.

Надзя шукае позіркам кагосьці ў натоўпе. Канстанціна Канстанцінавіча сёньня няма.

– Што новага, Надзежда? – пытаецца Антаніна Васільеўна.

– Да ты знаеш, Антаніна, дажа няма што расказаць. Усе жывы-здаровы. Пака што.

Два падстаркаватыя дзядкі натхнёна граюць на парэпаных баянах настальгійныя мэлёдыі сваёй маладосьці.

Павольны вальс, думае Антаніна Васільеўна і нэрвова прыгладжвае каўнер свайго бардовага дэмісэзоннага палітона «джэрсі».

– Можна вас запрасіць на вальс, – раптам чуе дзесь зусім побач знаёмы голас. Крута разварочваецца. Бачыць Віктара.

– Віктар? Што вы тут робіце?

– Прыйшоў з вамі патанцаваць, Антаніна Васільеўна.

Навакольныя размовы сьціхлі. Публіка зьдзіўлена назірае за імі. Хтосьці шэпча:

– Хто эта, Вера? Надзежда, ты знаеш, хто эта?

– Ня маю зялёнага паняція.

Віктар выводзіць Антаніну Васільеўну на сярэдзіну імправізаванай танцавальнай пляцовачкі.

– Вы гатовая, Антаніна Васільеўна?

– Гатовая.

– Павольны вальс. Якраз той, што вы найбольш любіце.

Пачынаюць танцаваць, і колькі дзясяткаў пар вачэй неадрыўна за імі назіраюць.

– Ты глянь, як яна танцуе, – шэпча Надзя суседцы, – ніколі бы дажа і не падумала, што так умее.

– Але хто эта, Надзежда? Зь кім яна танцуе?

– Ня маю зялёнага паняція, – і Надзя роспачна прыкусвае ніжнюю вусну.

– Добра выглядаеце, Антаніна Васільеўна.

– Вы таксама, Віктар.

– Я так зьнік. Не разьвітаўшыся. Вы, напэўна, пакрыўдзіліся на мяне.

– Не апраўдвайцеся. Вы нічога мне не павінны. І не абавязаныя былі разьвітвацца.

– Я стаў у пару з новай партнэркай. Цяпер трэніруюся ў іншым месцы. На Ліпках. Там вялікая заля. Калі хочаце, можаце прыходзіць туды.

– Ну што вы, Віктар, не.

– Шкада.

– Як новая партнэрка? Карыстаецца дэзадарантам?

– Так, яна нічога, нармальная. Але страшэнна дурная. Сапраўдная бландзінка, ведаеце.

– Каб танцаваць, багата розуму ня трэба.

– Вы, памятаю, calісьці казалі зусім супрацьлеглае. Казалі, што танец – гэта ня мова цела, а мова душы.

– Ну, Віктар, я перабольшыла. Невядома, ці гэтая душа ўвогуле ёсьць.

– Я прачытаў Флабэра і Дастаеўскага.

– Нават так? І спадабалася?

– Спадабалася. На чарзе Франц Кафка.

– Кафку я дазваляю вам не чытаць. Баюся, ён негатыўна паўплывае на вашае пачуцьцё рытму.

Надзя б’е сябе па лобе:

– Ясна! Гэта яе колішні вучань!

– Точна. Колішні вучань. Бо хто ж яшчэ?

– Віктар, я хацела б вам прызнацца кое ў чым.

– Будзьце асьцярожнай, Антаніна Васільеўна, – ён хітравата мружыцца.

– Памятаеце, вы спыталіся ў мяне, чаму я адна. Тады я вам схлусіла.

– Я не сумняваўся.

– Ня ведаю, ці зразумееце вы. Я проста… я была занадта рамантычная, каб прыняць зямную любоў.

Вальс скончыўся. Віктар падводзіць Антаніну Васільеўну да гурту старых баб.

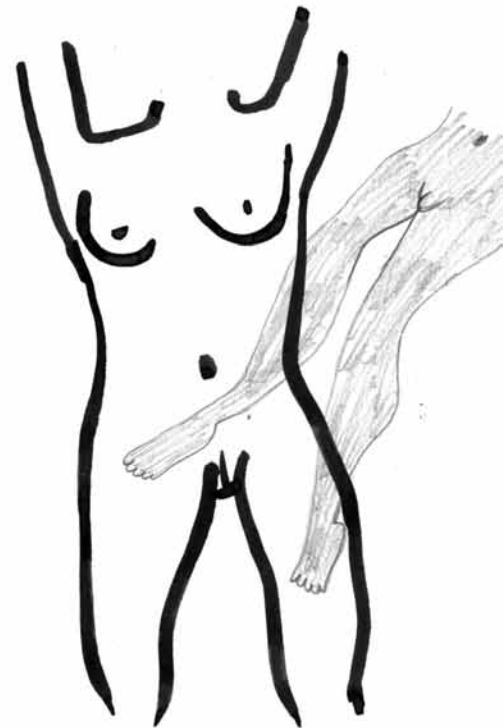
– Антаніна, пазнаком нас са сваім кавалерам! – шчабеча Надзя. – Гэта, як мы понялі, твой колішні вучань, да?

Антаніна Васільеўна ўсьміхаецца.

– Не, Надзежда. Гэта ня мой вучань. Пазнаёмся. Гэта Віктар.

Пераклала з украінскае мовы Ліда Наліўка.
Паводле выданьня: "Божественна комедія", Таня Малярчук, Харків: Фоліо, 2009.
ISBN 987-966-03-4911-7. Кніга "Звірослов", апавяданне "Corvus corax (Ворон)".
Друкуецца з дазволу аўтара.

МІХА

Але Міха не паміраў. Ні ўночы з панядзелка на аўторак, ні ўночы з аўторка на сераду, магчыма, ён памрэ ўвечары ў сераду ці ўночы на чацьвер. Эліс недзе чула, нібыта большасьць людзей паміраюць ноччу. Дактары больш нічога не казалі, яны пацiскалі плячыма і разводзілі свае пустыя, дэзінфікаваныя рукі. Нічога ня зробіш. Нам вельмі шкада.

Эліс і Маі, і дзіцёнку Маі давялося шукаць новае жытло. Новую кватэру на вакацыі, таму што Міха ня мог памерці, папярэдняя кватэра была надта маленькай. Ім было патрэбна мінімум два пакоі, адзін для Маі і дзіцёнка і адзін для Эліс, а яшчэ гасьцiная з тэлевізарам, каб бавіць вечары, хоць крыху абстаўленая кухня для патрэбаў дзіцяці, ванны пакой з ваннай. Сад? Вакно з добрым відам на нешта прыгожае.

Міха ў больніцы быў апрануты ў бальнічную кашулю з блакітнымі ромбікамі. Ён высах да самых костак, шкілет, толькі ягоныя далоні былі ранейшымі, мяккімі і цёплымі. На століку каля ложка не было нічога, акрамя пляшкі зь мінэральнай вадой і кубка-паільніка. Але цяпер ён ужо ня піў.

Эліс пакавала сваю сумку. Начная кашуля, тры футболкі, тры швэдры, штаны, бялізна, кніга. Яна прысела на плеценую канапку паміж падушкамі і падштурхнула зялёны плястыкавы шарык са званочкам унутры на пакрытым пліткай стале ў бок малога. Дзіцё ўжо ўмела стаяць каля нізкага стала ў залі, ганарліва, трымаючыся абедзвюма рукамі за накрыўку стала. Малое не зьвярнула на мячык увагі, рашуча паўтарыла некалькі разоў запар слова “заяц”. Вельмі вы-

разна. Мая тэлефанавала гаспадару адной кватэры на другім канцы горада. Таньней. Тры пакоі. З садам. Пральная машынка, так, натуральна. Ня так далёка ехаць да больніцы, як адсюль: штучныя ружы ў вазе на ўбудаванай у сьцяну шафе, над вакном здымак у рамцы, на якім сонца садзіцца за пустое возера. Складны ложак, на якім спала Эліс, перад шафай, двуспальны ложак у куце, каля вакна – плеценая канапка. Фіранкі былі ссунутыя ўбакі, вокны выходзілі на паркоўку супэрмаркета, машыны заяжджалі і выяжджалі, людзі кацілі поўныя кошыкі. У каталіцкім шпіталі, сказала Мая ў слухаўку, мой муж у каталіцкім шпіталі, яна сядзела на краечку ложка, галаву прытрымлівала рукой, адвярнуўшы твар. Эліс глядзела на ейную сьпіну. Малое цяпер зацікавілася плястыкавым шарыкам, паднял яго і пачала моцна трэсьці, слухаючы званочак з засяроджаным выразам твару.

Мы пераяжджаем, сказала Эліс дзіцёнку. Пераедзем у іншае месца. Там будзе вельмі добра, сама пабачыш. Ёсьць ванна. Сад, мы можам шторанку ў яго выходзіць. Дрэвы. Лужок. Магчыма, зайчыкі, хто ведае, можа, мы аднаго зловім.

Малое нічога не адказала. Яно глядзела на Эліс, даўгі погляд, які поўніўся загадкавым сэнсам. На ягоным падбародзьдзі дрыжэла празрыстая кропелька сьліны. Гэта было дзіцё Міхі, і яно было вельмі падобнае да бацькі.

Так атрымалася, што Міха паміраў у Цвайбрукэне. Два масты – для Эліс тое гучала паэтычна, але гэта была няўдалая карціна, таму што для паміраючага быў прызначаны хіба што адзін мост. А для каго тады другі? Такім здаваўся ёй Цвайбрукэн, канец адысеі з аднаго шпіталя ў іншы, выпадкова гэта быў каталіцкі шпіталь у далёкім ад дома горадзе, дзе паміраў Міха. Ён мог бы пасьмяяцца з гэтага, калі б у яго былі на тое сілы. Але іх больш не было. У яго быў рак, яму давалі морфій, ён амаль ужо сышоў, нельга было зразумець, што выражаў той гук, які ён выдаваў, калі Эліс сядзела ля ягонага ложка і трымала ягоную руку, боль ці аблягчэньне. Дактары, якія адышлі ад справы тыдзень таму, зь ветлівасці ўдавалі, што нешта робяць у палаце, час ад часу нехта рабіў выгляд, што мерае пульс ці тэмпэратуру, дактары прадказвалі сьмерць ужо некалькі дзён, але ён не паміраў. Удыхаў і выдыхаў. Удых і выдых. Удых і выдых. І ўсё.

Мая пераапранала дзіцёнка на двухспальным ложку. Малое было прыгожае, скура ў яго была мяккая і белая, на спіне ў яго была радзімка ў форме сэрцайка, асаблівая адзнака. Эліс сядзела на плеценай канапе і глядзела, як Мая пераапранала дзіцё, яна схапіла абедзьве ножкі левай рукой, лёгка прыўзняла малое.

Мы возьмем таксі, сказала Мая. Патэлефануй ты, калі ласка. Праз дзесяць хвілін.

Добра, сказала Эліс.

Яны мала размаўлялі міжсобку. Часам больш, часам менш, так не было непрыемна. Учора ўвечары яны моўчкі сядзелі побач і глядзелі, як дзіцё ела піцу. Доўгі час. Эліс паднялася і памыла апошні посуд, два кубкі ад кавы, дзьве талеркі, місачка, зь якой малое ела белы ёгурт і кавалачкі банана на абед. Складзі, калі ласка, усё з халадзільніка, сказала Мая. Яна сказала малому ляжаць ціха, яшчэ зусім крыху.

У халадзільніку былі яйкі, рыба, памідоры і кавалак масла. Была яшчэ гарбата зь фенхелю, бульба, яблыкі і грушы. Тры пляшкі піва і адна пляшка віна. У рондалі на пліце былі кіпячоныя соска і бутэлечка. Эліс расправіла два плястыкавыя ярка-жоўтыя пакункі, яна была разгубленая, ёй хацелася зрабіць усё правільна.

Потым прыйшоў гаспадар кватэры. Ён нячутна пагрукаў у дзверы, ён толькі хацеў спытаць, ці ўсё добра. Эліс адлічыла яму грошы ў працягнутую руку і ня ўбачыла прычыны хлусіць. Не, мы не зьяжджаем, мы пераяжджаем, тут надта цесна. А так усё ў парадку, дзякуй. Не, яшчэ крыху часу. Не, яшчэ не. Дактары кажуць, ён вельмі моцны. Гаспадар пасьміхнуўся, крывая бездапаможная ўсьмешка, ён выглядаў зьбянтэжана, але што ён мог зрабіць.

Куды вы паедзеце?

На ўскраіну горада, адгукнулася Мая ля ложка. На ўскраіну горада, там будзе сад, так будзе лепш для малога. Але дзякуй за ўсё. Вялікі дзякуй.

Мая зь дзіцём ужо два дні былі ў Цвайбрукэне. Яны ляцелі на самалёце, малое ляцела ўпершыню і ня плакала пры ўзьлёце і пасадцы. Яна зьняла кварэту яшчэ з Бэрліну, патлума-

чыла гаспадару, што едзе ў Цвайбрукэн не на вакацыі. Хіба ўвогуле можна тут адпачываць? Гаспадар ня ведаў, што адказаць на гэта. Сорак эўра за ноч у пакоі з ружамі і ваннай з душам. Калі на чацьвёрты дзень дзіцё пачало плакаць ужо на вуліцы, што вяла да шпіталя, Мая патэлефанавала Эліс.

Ты можаш прыехаць, Міха памірае. Пэўна, ты захочаш яго яшчэ раз убачыць. Мне патрэбны нехта, каб даглядаць дзіцё, яно ня хоча больш хадзіць у шпіталь.

Маеш на ўвазе, Міха хоча мяне ўбачыць, Эліс карцела спытаць. Ці ня думаеш ты, што гэта занадта. Але адкуль было Маі ведаць, ці хоча Міха бачыць Эліс.

Яна спытала, а што з малым?

Мая крыху падумала і сказала, малое больш не ўспрымае Міху як чалавека. Я не магу больш браць дзіцё ў ягоны пакой. Але я хачу быць зь ім. Разумееш?

Эліс выехала празь дзень. Яна была ледзь знаёмая з Маяй. Яна ведала Міху. Канечне, яна хоча яшчэ раз яго ўбачыць, што за пытаньне, былі часы, калі яна думала, што ня зможа жыць, калі ня будзе бачыць Міхаў твар. Яна часта казала яму гэта. Ён шторазу па-сяброўску сьмяяўся з гэтага. А яшчэ яна думала, што ён можа памерці, пакуль цягнік, у якім яна сядзела, ехаў празь нейкую сумную і непрыгожую мясцовасьць, яна перабольшвала ўласную важнасьць, ёй падумалася, што Міха памрэ таму, што яна едзе, і да таго, як яна прыедзе.

І ўсё ж яна выехала. Міха не памёр. Ні пакуль яна была ў цягніку, чытала газэту, спала, прачыналася, піла каву, ела яблык, глядзела ў вакно, плакала, хадзіла ў прыбіральню, двойчы пераходзіла на іншае месца. Усё ўспрыма як знак і няправільна яго тлумачыла. Ні калі яна прыехала ў горад, дзе яе на вакзале сустрэлі Мая і малое, яны абняліся, і Мая сказала, што плакаць яны змогуць пазьней. Міха не памёр у першую ноч, калі Эліс даглядала малое, пакуль Мая хадзіла ў шпіталь, і ў другую, а перад трэцяй ноччу яны вырашылі пераехаць.

Яны стаялі на вуліцы і чакалі таксі. Дзіцячы вазок быў складзены. Каля сумкі Эліс і чамадана Маі пакункі зь ежай з халадзільніка. Пажыткі. Усе словы нечакана набывалі цяпер двайны сэнс. Ходнік быў вузкі, па дарозе праносіліся машыны, цягнулі за сабой фантаны дажджавой вады. Ніхто не ішоў пешкі. Таксі не прыязджала. Мая трымала дзіцё на руках і качала яго пэўны час, потым працягнула яго Эліс. Эліс узяла малое, баялася, што яно будзе супраціўляцца, але дзіцё не адмовілася ісьці да Эліс, толькі мела даволі сур'ёзны выгляд. Яна ўзяла яго на рукі, крыху абапіраючы на сцягно, як звычайна трымаюць дзяцей, блізкасьць ягонага тварыка, захутанага ў мяккую ружовую шапку-вушанку, крыху засмуціла яе. Дзіцё пахла немаўляткам, малаком і маркоўным пюрэ, ягоныя блакітныя вочы былі вялізнымі і чыстымі. Эліс не магла вытрымаць гэты позірк, адвяла вочы, глядзела ўверх-уніз па вуліцы. Якія мясьціны. Дарога ішла праз шашу, потым праз парк, у якім растрапаныя качкі плавалі па гнілым ручаі, далей зноў цераз вымерлы цэнтр да шпіталя, дваццаць хвілін пешкі з вазком і дзіцём, якое вучыцца хадзіць, хоча хадзіць заўсёды, але не напрасткі, а туды-сюды. Яно вучылася хадзіць. Насуперак усяму і дзякуючы ўсяму. Мая хадзіла гэтай дарогай тыдзень. Туды. І назад. Малое кідала мяккае печыва качкам. Тыя амаль не зьвярнулі на іх увагі. Было халодна, сярэдзіна кастрычніка, восень не была залатой. Малое на руках у Эліс павярнулася, каб убачыць тое, што бачыць яна. Дождж і шэрыя дамы. Нічога, на што хацелася б глядзець.

Можа, я зноў замоўлю таксі, сказала Эліс, Мая не рэагавала, гэта, напэўна, значыла, што ня трэба яшчэ раз тэлефанаваць. Эліс заўважыла, што тая часта размаўляла, нічога пры гэтым не гаворачы, яна добра выказвалася моўчкі. Пры іншых абставінах Эліс, магчыма, пратэставала б супраць гэтага маўчаньня. Але Мая была жонка Міхі. У іх агульнае дзіцё, а калі Міха памрэ, яна будзе ягонай удавой. Гісторыя паміж Эліс і Міхам адбылася надта даўно, каб прад'яўляць нейкія правы. Нейкі анекдот, але, думала Эліс, каб ня гэты анекдот, я б не была зараз у Цвайбрукэне. Але тое, што я тут, нічога не мяняе ў тым, што Міха памірае.

На ўзбочыне спыняецца таксі. Кіроўца скрывіўся, ён зусім не хацеў выходзіць з машыны, мачыць ногі, усё нашае барахло прыбіраць у багажнік, дзіцячы вазок, чамадан, сумку, пакункі зь ежай. Ён выйшаў. Мая зноў узяла малое ў Эліс і пасьміхнася кіроўцу таксі. Эліс села напе-

Лера Лазук

радзе. Кіроўца нэрвова прыладжваў ззаду дзіцячае сядзеньне. Мая з усьмешкай трымала на каленях малое. Потым яны паехалі. Прыгожыя шклоачышчальнікі, музыка па радыё, мясцовая радыёстанцыя, няважная балбатня, гонг, потым шлягер. Глядзець з вакна. Уніз па дарозе, праз шашу, шыльды, указальнікі, блізкія значкі паваротаў можна было лёгка разабраць, плынь удалечыню, магчымасьць зьнікнуць з Цвайбрукэна.

Давай зьнікнем, давай зьбяжым, звалім, дадзім лататы, мова, якая раптам згубіла тут права на існаваньне. Яны ехалі міма парка, прамільгнуў шпіталь, сем ягоных паверхаў, па дваццаць вокнаў у кожным, трэцім зьлева на шостым паверсе было вакно ў пакоі, дзе Міха ляжаў на сваім ложку і ўдыхаў, выдыхаў, удыхаў. Дзьверы ў ягоны пакой заўсёды былі адчыненыя, а ягонае дыханьне было настолькі гучным, што яго было чуваць яшчэ пры выхадзе зь ліфту.

Ты спалохаесься, калі ўбачыш яго, сказала Мая, калі Эліс першы раз ішла ў шпіталь. Так і адбылося.

Эліс не глядзела на вакно. Яны ехалі ўгору, за межы цэнтра гораду, зусім крыху, потым празь лес, потым апынуліся ў нейкім паселішчы. Таксіст жудасна кашляў. Нумар дванаццаць, сказала Мая з задняга сядзеньня. Кіроўца выгрузіў рэчы з багажніка, нешта мармычучы сабе пад нос. Эліс разьлічылася, узяла маленькі квіточак. Потым ён паехаў. Эліс, Мая і малое стаялі на дарозе і глядзелі на дом, белы, невялікі, новы будынак зь зімовым садам, у якім вялізныя азаліі прыціскаліся да запацелых шыбаў. Перад вітражом ва ўваходных дзвярах вісела неахайна зробленая вядзьмарка на саламянай мятле, яна гайдалася і шамацела ад ветру. Эліс падалося, што яна ведае, як гучыць званок. Паветра было сьвежае. Яны раптам адчулі пахі дажджу, сырой зямлі, вільготнага лісьця.

Зранку Эліс была ў шпіталі. Пасля сьняданку. Ёсьць людзі, сказаў адзін з дактароў, якім лепш паміраць у адзіноце, пакіньце яго крыху аднаго, не перайма́йцеся. Міха быў адзін, з гадзіны ночы да дзясятай раніцы, дзевяць гадзінаў, цягам якіх ён дыхаў, не памёр.

Эліс сядзела гэтым ранкам ля Міхавага ложку да дванаццатай. Спачатку з аднаго боку ложка, потым з іншага. У пакоі не было нічога лішняга: шафа, умывальнік, дзьверы ў прыбіральню, вольная прастора на лакіраваным лінолеўме, дзе стаяў другі ложак, на якім ляжаў другі пацыент. Сёстры некуды вывезьлі яго некалькі дзён таму без аніякіх тлумачэньняў. Некуды вывезьлі.

Справа ад ложку Эліс сядзела спінай да вакна, зь якога было відаць горад і далёкі ланцужок пагоркаў. Зьлева ад ложку яна сядзела побач з кропельніцай з морфіем, але магла абаперціся на шафу і глядзець з вакна на пагоркі, калі яна ўжо больш не магла бачыць Міху. Бачыць ягоны твар. Міха спаў з адкрытымі вачыма. Увесь час. Ён павярнуўся да сьвятла, да шэрага і ўсё ж сьветлага дня, як расьліна, павярнуў сваё цела, галаву, рукі і далоні да вакна. Нягледзячы на адкрытыя вочы, здавалася, што ён сьпіць, але гэта магло быць нешта іншае, накачаны морфіем, гэты стан, які поўніцца выявамі ці больш увогуле нічым. Ён часта і глыбока ўздыхаў. Час ад часу Эліс брала ягоную руку, рука была цёплая, добра знаёмая. Дзьверы былі крыху прыкрытыя, чулася суцяшальнае рыпеньне абутку мэдсёстраў, званок тэлефона на сестрынскім пасьце, грукатаньне ліфта, шэпт і сьмех, працяглая занятасьць, міма пакоя каціўся вазок зь ежай, зрэдзьчас у пакой заходзіла адна з манахіняў. Адна старая зморшчаная манашка прыходзіла часта, Эліс думала, што тая хадзіла больш дзеля яе, чым дзеля Міхі.

Усё добра?

Так, пакуль што.

Манашка спынялася каля мэталёвай сьпінкі ложка, трымалася за яе, глядзела на Міху, нізка схіліўшы галаву. Зь цікавасцю. Ягоны рот адкрыты, і дзёсны ўчарнелыя, невідушчыя вочы скіраваныя да вакна. Манашка зірнула на Эліс і спытала, якім ён быў чалавекам.

Вы пра што, спытала Эліс і выпрасталася, яна зусім асунулася, седзячы на стуле і абапершыся на шафу.

Маеце на ўвазе, кім ён працаваў?

Манашка тым часам узьняла рукі і зноў апусціла, зьлёгку штурхануўшы ложак. Яна сказала, ну, чым ён займаўся ў жыцьці? Што стварыў?

Яны абедзьве зірнулі на Міху, і Эліс падумала, што гэтая манашка ніколі ня ўбачыць, якім Міха быў раней, як выглядаў, гаварыў, лаяўся і сьмяяўся, як ён ішоў па жыцьці. Яна бачыла толькі паміраючага. Што яна ўпусціла?

Яна памарудзіла, потым адказала, я мяркую, што ён быў чараўніком. Майстра чараваньня, разумееце, пра што я, ён умеў усе гэтыя фокусы. Трусікі з цыліндра. Жангляваць. Чытаць думкі. Але ён заўсёды адкрываў свае карты. Заўсёды хацеў паказаць свае карты. Не магу патлумачыць гэтага.

Але манашка сказала, што яна так і думала, ейны голас нэйтральны, у ім можна было пачуць згоду ці грэблівасьць, цяжка зразумець. Яна сказала, ну, цяпер ужо нядоўга. Потым яна выйшла з пакоя. Калі ў іх становіцца такі востры твар, застаецца нядоўга.

Дзьверы белага невялікага дома адчыніліся перад імі, званіць не давялося, можа, тут усе ўсё бачылі, усе на гэтай ціхай-мірнай вуліцы стаялі за фіранкамі сваіх дзьвярэй на тэрасу ў заценены кутах сваіх гасцёўняў і бачылі, як спынілася таксі, як яны выйшлі. Бялявая, шатэнка і маленькае дзіцё ў ружовай шапцы на галаве. І ўсе трое зь мяшкамі пад вачыма. Чамаданы, пакункі і дзіцячы вазок. Перад усімі адчыніліся дзьверы, гаспадары адступілі ў дом, сардэчна запрашаем, яны працягнулі рукі. Мажная жанчына і мажны мужчына, сталыя людзі, у веку Міхавых бацькоў, бацькоў Эліс. Эліс была старэйшая за Маю, і Міха быў ужо немалады. Эліс думала, што ён яе перажыве. Што перажыве іх усіх. Міха заўсёды будзе, так яна думала. Чаму яна так думала, яна і сама не магла патлумачыць, магчыма, так выражалася ейная любоў, як нешта па-за часам. Стоячы перад домам, з пакункамі ў адной руцэ і сумкай у другой, з Маяй побач, з малой на руках, усе гэтыя дробязі, нібы рама на карціне, прыгожыя шарыкі на клюмбах з кветкамі, ужо перакапаная зямля, зялёная лужайка, жаба зь белай гліны, Эліс адчула дрыжыкі ў каленях, ад якіх яна магла згубіць кантроль над сабой, але яны зьніклі. У жанчыны быў вялікі бюст, акуляры зь ліловым адценьнем, яна была неверагодна сардэчнай, неяк ненармальна. Муж заўсёды стаяў крыху за ёй, рукі ў яго былі шурпатыя і напрацаваныя, а поціск моцны, спартовыя штаны даволі брудныя, на шырокім лысым чэрапе глыбокія шнары з абодвух бакоў, нібыта ягоная галава некалі пабывала ў цісках. Ён выглядаў дзіўна, але там усё было дзіўна, трэба было прымаць, як ёсьць, і Эліс панесла сумку ў сад, а малое на руках у Маі ўвесь час казала “заяц”. Заяц. Заяц. Нібы для агульнага супакаеньня.

Кватэра, якую здавалі, была ў склепе. Жанчына патлумачыла, што раней гэта была ейная кватэра, усё зроблена ўласнымі рукамі. Муж маўчаў і пасьміхаўся. Зьверху раней жыла дачка з унукамі, а ўнізе яны самі, потым дачка з унукамі выселілася, пераехала ў іншы горад, цяпер яны будуць зноў жыць наверсе і здаваць кватэру ў склепе, шкада яе проста так пакінуць. Жанчына шматслоўна тлумачыла, нібыта выбачалася, яна размаўляла на жудасным дыялекце, можна было зразумець хіба палову, але, насамрэч, было ўсё адно, хто калі і чаму жыў у гэтай кватэры. Эліс пабегла па Маю, тая ішла за жанчынай, яна адразу ж ўзяла малое на рукі, зьняла ружовую шапачку, нібыта цяпер дзіцё было ейнае. Яны ўсе разам спусьціліся па лесьвіцы. Жанчына з сур’ёзным, зноў маўклівым дзіцём наперадзе, потым Мая, потым Эліс, потым мужчына, які ўзяў чамадан, сумку і пакункі, вельмі прадбачліва. Ён ішоў адразу за Эліс, цяжка дыхаючы.

Дом стаяў на схіле, кватэра была толькі напалову ў склепе і выходзіла ў сад. З першага погляду здалося, што ўсё ў парадку. Пэўная ўтульнасць, вялікае памяшканьне з убудаванай кухняй і са сталом са светлага дрэва пасярэдзіне, паліцы з кулінарнымі кнігамі і парцалянавымі цацкамі, з тэлевізарам і канапай у куце, у гэтым пакоі пачынаўся яшчэ адзін, другі, у абодвух стаялі ложкі, і ванны пакой, з ваннай і пральнай машынкай.

З другога погляду парадку было менш, дробязі, там і тут. Гэтыя людзі, магчыма, толькі ўчора перасяліліся наверх, яшчэ ня ўсё забралі, пакінулі свае асабістыя рэчы, здымкі ў рамках, батарэю пляшак, зьмяты часопісы, распачатае вязаньне. У ванным пакоі на краі ванны шэрагі танных шампуняў і геляў для душа. Яшчэ цацкі, малое іх адразу знайшло. Вопратка ў шафе, пантофлі пад гардэробам, супраць гэтага нічога ня скажаш, так, усё было прыемным, але і надта інтымным, дадатковае напружаньне. Эліс адчула, што яе цягне на ваніты, але яна падумала пра прыгнятальнае афармленьне іншай кватэры, дзе ўсё было выключна практычна і нічога

больш. Дзіцё было вельмі шчаслівае, яно адразу схапіла фігуркі з паліцаў і сьцягнула долу абрус, вытрусіла ўсе кубікі са скрыняў з-пад пральнага парашка і калупала дзьверы лядоўні, а жанчына буркавала, сьмяялася і супакойвала Маю, калі тая выбачалася за малое, і бегала тудысюды, паказвала ўсё, імбрык, кававарку, электрычныя жалюзі, тэлевізар, відэапрайгравальнік, пасьцельную бялізну, ключ. На ключах маленькая вядзьмарка на мятле з дроту.

Эліс стаяла ля вакна кухні і глядзела ў сад. Вялікія арэлі на тэрасе былі накрытыя тэнтам. Ля круглага плястыкавага стала – чатыры белыя стулы і закрыты сонечны парасон усярэдзіне. Дрэвы былі ўжо амаль голыя. Завялыя вяргіні, астры, сланечнікі, альтанка і чырвонае віно. Прыгожы від на іншыя сады ўніз па схіле і ўверх, першыя дамы горада і зусім зьлева шпіталь, даўгі блёк з мноствам вокнаў. Надта далёка, каб адрозьніць вакно Міхі, але досыць блізка, каб ведаць – там Міха. А мы тут.

Эліс глядзела і адчувала, што будзе здрадай не паказаць гэта Маі. Яна пакінула гэта сабе, яшчэ імгненьне. Мая была занятая, з гаспадыняй і дзіцём у адной са спальняў, малое, пэўна, скакала на ложку і віскатала ад задавальненьня. Эліс пераняла вочы ад вакна на бляшаную ракавіну, на палічку над ракавінай, плястыкавыя кантэйнэры са спэцыямі, напалову поўныя, маяран, размарын, каляровы перац, усё крыху бруднае, клейкі слой на накрыўках, ракавіна была таксама не зусім чыстай. Эліс дзеля праверкі пакруціла кран, адкрыла і закрыла, за ейнай сьпінай стаяў гаспадар. Ён абняў яе, паклаў свае рукі ёй на сьцёгны і прыцягнуў да сябе, патрымаў яе, потым адсунуў убок, адпусьціў. Ён сказаў, што сродак для мыючай машынкі недзе пад ракавінай, махнуў некуды.

Эліс сказала, ох, дзякуй вялікі, ён нам, канечне, спатрэбіцца. Яна падняла руку і паклала сабе на патыліцу, разгублена і павольна, павярнулася пры гэтым да яго. Нібыта можна было ўсё сьцерці. Сьцерці гэтыя абдымкі.

Ён паматаў галавой. Ён пасьміхнуўся ў вакно і сказаў, няма за што дзякаваць. У вас зараз цяжкія часы. У вас насамрэч цяжкія часы.

Потым ён адступіў, нібыта ўжо стаяў на ўскрайку магілы. Ён адышоў са штучнай сьціпласьцю, апусціўшы вочы і ўсё яшчэ махаючы галавой. Жанчына сьпешна выйшла са спальні са стосам пасьцельнай бялізны бэзавага колеру ў руках, на твары чырвоныя плямы. Мы самі перасьцелім ложкі, крыкнула Мая са спальні, не турбуйцеся, калі ласка, мы насамрэч зможам самі зрабіць гэта. Жанчына зірнула на свайго мужа, потым на Эліс і не адвяла вачэй. Эліс падышла да яе і ўзяла пасьцельную бялізну Вы ўпэўненыя, спытала жанчына, так, адказала Эліс, нават ня ведаючы, у чым яна мусіць быць упэўненая.

Мая зайшла ў кухню, абаперлася на раму дзьвярэй у спальню, рама была зьбітая са старых дошак, несапраўдная трываласьць. Малое зьявілася за ёй на ўсіх чатырох, падцягнулася ўверх за руку Маі і абняла ручкамі Маіна калена, дзіцё было апранутае толькі ў калготы, маечку, ціха ікала і выглядала кранальна сонным. Эліс сказала, мы мусім радавацца, што мы тут, тут прыгожа, адзін толькі сад, яна шукала нейкі жэст і не знайшла, але гэта ня мела значэньня. Муж і жонка нарэшце сышлі, падняліся наверх. Цяжкія жывёлы, баязьлівыя і цікаўныя, яны падымаліся сьпінай па лесьвіцы і пры гэтым нешта крычалі, словы супакаеньня, суцяшэньня, парады, пакуль ня зьнік першым мужчына, а Мая зачыніла дзьверы далоньню і прытулілася галавой да вакенца.

Пасьля абеду Эліс яшчэ раз пайшла да Міхі. Гадзіна, пакуль Мая і малое спалі. Яна выбегла з паселішча, потым па дарозе ўніз да горада, праз лес, угору. Больш не дажджыла, было туманна і халодна, ейныя рукі былі ў кішэнях курткі і шалік вакол шыі. У шпіталі было спакойна. На мазайцы пры ўваходзе манах прасьціраў у малітве рукі пад небам з тысячы блакітных каменьчыкаў. Побач гудзеў кавааўтамат. Эліс прайшла міма дошкі з пашпартнымі здымкамі дактароў, мэдсёстраў і манашак. Яна магла б пашукаць твар маленькай, зморчанай манашкі, якая спытала, кім быў Міха. Магла б пашукаць ейнае імя, але нешта стрымала яе.

Яна паехала ў ліфце на шосты паверх і пачула дыханне Міхі, калі адчыніліся дзьверы ліфта. Дзьверы ў пакой былі прыадчыненыя. Міха ляжаў, нібыта ён не варушыўся ў тыя гадзіны, што яна адсутнічала. На сьпіне, рукі выцягнутыя зьлева і справа, твар павернуты да міргаючага сьвятла, рот адкрыты, вочы адкрытыя. Эліс паставіла стул, які яна ранкам падсунула да стала,

зноў да ягонага ложку. Яна села і асьцярожна прамовіла ягонае імя. Ён не адрэагаваў. Нягледзячы на гэта, Эліс адчувала, што ён ведае, яна побач. Ці было яму важна, што яна тут, ці гэта яго напружвала, яна ня ведала. Больш не было нічога, на што ён мог рэагаваць. Усё, што было раней, сышло. Усе гісторыі, што адбыліся паміж ім і ёй, таксама сышлі. Нічога не засталося. Усё мінула, цяпер яна магла разьвітацца. Чыстая, зьзяючая сучаснасьць. Эліс пацалавала Міху, як не цалавала яго пры жыцьці. Яна дакладна ведала, што пры жыцьці ён бы забараніў сабе такі пацалунак.

Увечары яны разам елі. Эліс, Мая і малое. За сталом са сьветлага дрэва, Мая і малое з аднаго боку, Эліс зь іншага. Рыба і бульба. Талеркі з жоўтымі куранятамі, шклянкі з кветкамі. Гатавала Мая, яна гатавала зусім бяз солі, без аніякіх выкрутасаў, нейкая біблейская ежа, можна было лічыць яе нясмачнай ці чыстай, дзіцю, здаецца, падабалася.

Вы часта разам елі, спытала Эліс.

Час ад часу надаралася магчымасьць задаць пытаньне, Мая тады адказвала, ці наадварот, Мая пытала, Эліс адказвала. Але далей не ішло, пытаньні і адказы не стваралі размову. Гэта, думала Эліс, як нашае становішча. Цэнтраваная пустэча.

Так, адказала Мая. Спачатку не, потым так. Калі мы жылі разам. Міха любіў рыс.

Ага, сказала Эліс.

У мінулым годзе яна рэдка бачыла Міху і ў кватэры, дзе ён жыў з Маяй, не была. Яна насамрэч ня ведала нічога пра дзіцё і не жадала ведаць. Нейкі іншы Міха? Ці ўсё ж не?

Малое рашуча шлёпнула далоньню па талерцы, на якім было пюрэ з бульбы і рыбы. Мая ўзяла руку і выцерла сурвэткай, старанна, кожны зь пяці пальчыкаў паасобку. Малое глядзела і ківала. Пасьля рыбы елі белы ёгурт бязь мёду. Крыху цёплая гарбата зь фенхелю. Дзіцё піло яе з бутэлечкі, якую ўжо трымала само, малое сядзела на каленях у Маі і пільна глядзела на Эліс.

Так, сказала Мая. Час ісьці спаць. Яна асьцярожна паставіла малое на ногі, пачакала, пакуль яно знойдзе раўнавагу. Яна пачала прыбіраць са стала і сказала, калі б Міху палепшала, яны маглі б на наступным тыдні замовіць адмысловы шпітальны транспарт. Дадому, у Бэрлін. Я хачу, каб ён быў дома. Міха таксама хоча. Ён хоча дадому.

Яна пусьціла ў ракавіне ваду на талеркі, потым паставіла іх у машынку, сама знайшла сродак для машынкі. Ейная манэра рухацца па кухні была натуральнай і ўпэўненай. Ніякага замаруджаньня, Мая нічога не баялася, здавалася, яна нічога не брыдзілася. Яны выцерла стол і паставіла грэцца чайнік.

Яна спытала, сёння ў яго была падвышаная тэмпэратура?

Потым яна прысела перад пасудамыйнай машынкай, хутка агледзела кнопкі і маленькія сымбалі, закрыла дзьверцы і рашуча крутанула выключальнік направа. Ціхі шум. Ці была ў яго сёньня гарачка?

Не, адказала Эліс. Яна адказала на задуменны пагляд дзіцяці, удзячная за ягоную нэйтральную цішыню. Ранкам нейкая маладая бледная сястра баязьліва і няўмела шукала Міхаў пульс і мерала яму тэмпэратуру элетронным тэрмомэтрам, ад ягонага сігнала, пяшчотнага, нібы гудзеньне цвыркуна, яна ўздрыгнула, быццам нехта крыкнуў ей у вуха. Запісала прыдуманыя, дрыготкія лічбы ў табліцу і хутка выбегла з палаты. Здалося, што гэтая сястра баялася, што Міха можа памерці, калі яна мерае тэмпэратуру. Рэзкі спад тэмпэратуры. Электронныя лічбы набягаюць адна на адну. Ляцяць уніз да нуля. У Эліс было адчуваньне, што дотык сястры, пошук пульса на ягоным запясьці і потым на ягонай шыі, былі балючымі для Міхі, пасьля гэтага яна больш не брала ягоную руку ў сваю.

Яна сказала, не, у яго не было падвышанай тэмпэратуры. Паднялася і сказала, давай я прыбяру астатняе, я ўсё зраблю.

Ты выкарыстоўваеш заўсёды вельмі шмат вады, адказала Мая. Ты пакідаеш ваду проста ліцца, калі мыеш посуд, я ўжо заўважыла. Міха таксама так рабіў. Я яго адвучыла.

Мая ўкладала дзіцёнка спаць. У пакоі зь вялікім сямейным ложкам перад шафай зь люстэркамі на дзьвярах. Вялікая колькасьць коўдраў і падушак. Эліс сядзела за сталом на кухні і прыслухоўвалася.

Лера Лазук

Дзе зайчык.

Дзе зайчык.

Тут зайчык. Тут.

Сьмех дзіцёнка перайшоў у стомлены плач, Мая напявала кавалкі радкоў зь песьні, рана ранкам, калі пажадае Бог, цябе зноўку пабудзяць. А цяпер сьпі. Сьпі. Стала ціха. Эліс піла гарбату зь фенхелю, яна бязгучна ставіла свой кубак на стол, пэўны спосаб мэдытацыі. Празь нейкі час Мая выйшла са спальні і асьцярожна зачыніла за сабой дзьверы. Яна села за стол зь іншага боку, таксама глынула фенхелевай гарбаты і глядзела, як Эліс, на двор, празь дзверы тэрасы ў цёмны сад. Яны адбіваліся ў шкле.

Ён табе нешта казаў, спытала Мая.

Не, адказала Эліс. Ён спаў, увесь час. Ён амаль не варушыўся. Часам так цяжка ўздыхае. Больш нічога.

Мая кіўнула. У ванне Мая вымыла твар, расчасала валасы, апранула іншы швэдар, шэры зь зялёнымі палоскамі, пухнатая, мяккая воўна, гэта нібы перакручанае спатканьне, падумала Эліс.

Ты добра выглядаеш, сказала яна.

Мая добра выглядала. З гэтымі заўважнымі мяшкамі пад вачыма, худая і бледная, стомленая, валасы строга прычасаныя з твару і высока завязаныя. Пульсуючае, цёмнае сьвятло вакол яе. Яны абедзьве пайшлі ў спальню і разам глядзелі на малое, якое спала. Дзіцёнак спаў моцна, у спальным мяшку зь ягнятамі, ляжаў на сьпіне, ручкі выцягнутыя, зусім безабаронны, вуха мяккага зайца сьціснутае ў левым кулачку.

Калі прачнецца і не перастане плакаць, тады тэлефануй мне, сказала Мая. Я прыйду недзе апоўначы, там будзе відаць.

Так, сказала Эліс. Я пачакаю цябе, я ня буду спаць.

Эліс правяла Маю да дзвярэй. Яны не запальвалі сьвятло, на дыбачках пракраліся па лесьвіцы наверх. Дзьверы ў пакоі тых людзей былі прыадчыненыя, праз шчыліну пранікалі гукі тэлевізара, гучнае пляскаНьне і мяккі цынічны голас вядучага. У калідоры было халодна. Пахла вячэрай, мыючым сродкам, чужымі звычкамі. Эліс паклала руку на ручку дзьвярэй, на нейкі момант ёй здалося, што яны зачыненыя. Але дзьверы адчыніліся. Вечаровае паветра, такое прыемнае, нібыта яны цягам некалькіх месяцаў не былі знадворку. У калідоры запалілася сьвятло, жанчына стаяла за Маяй, на ёй быў спартовы касьцюм і ніякага абутку.

Вы хочаце выйсьці так позна?

Так, адказала Мая, я зараз іду ўніз, у шпіталь. Я хачу праведаць свайго мужа, я за цэлы дзень ні разу не была ў яго.

У жанчыны быў такі выраз твару, нібыта яе ўкалолі, нібыта ёй раптам нешта забалела. Яна зусім забыла пра мужа Маі.

Але я магу адвезьці Вас туды.

Не, дзякуй, ня трэба, адказала Мая, яна ветліва пасьміхалася.

Так, так, сказала жанчына, давайце я адвязу Вас туды, нельга ісьці ў такую цемру ды яшчэ пешкі.

Яна не дазволіла ёй пярэчыць, зьнікла ў пакоі, нібыта яе засмактала блакітнае сьвятло тэлевізара, яна нешта сказала мужу, муж нешта адказаў, нічога нельга было разабраць праз гоман у тэлешоў. Мая закаціла вочы. Эліс ня ведала, што сказаць. Жанчына вярнулася, цяпер яна была абутая, тоўстая вязаная кофта, яна нацягнула кофту на шырокія сьцёгны і выцягнула ключы ад машыны.

Хадземце. Ну хадземце ўжо.

Тады да сустрэчы, скзала Мая, зьлёгку дакранулася да рукі Эліс, потым зьнікла за жанчынай ў садзе.

Эліс зачыніла дзьверы. Ёй было млосна. З пакою нязьменна ішло блакітнае пякельнае сьвятло, тэлевізар пляваўся інфэрнальным сьмехам. Яна спусьцілася па лесвьіцы ў кватэру ў склепе і зачыніла за сабой дзьверы. Дзьверы мелі драўляную раму і малочна-непразрыстае

вакенца. Эліс пайшла ў ванну і адчыніла вакно-люк, вакно на дарогу. Яна чула, як знадворку завёўся рухавік машыны, машына выехала, павярнула, пакацілася ўніз па вуліцы, цішэла, потым стала зусім ціха.

Дваццаць хвілін. Пешкі да шпіталя і дваццаць хвілін назад. Машынай пяць хвілін. Сьветлафоры. Рух на скрыжаваньні. Абмяняцца парай сказаў. Магчыма, зайсьці разам, чаму б і не, проста так. Потым пяць хвілін назад. Чвэрць гадзіны, на ўсё пра ўсё, даўгая, вечная чвэрць гадзіны. Эліс стаяла ў ванне і прыслухоўвалася. Яна адлічвала, пачынаючы з сотні, сэкунды, была амаль упэўненая і ўсё ж зьдзівілася, калі пачула яго. Пяцьдзясят сёмая сэкунда. Ён выйшаў са свайго пакоя, нешта рабіў ля ўваходных дзьвярэй. Потым спусьціўся па лесьвіцы, шлёп-шлёп-шлёп, на нагах пантофлі. Ён павярнуў у калідоры, ведаў дарогу, яму не патрэбнае сьвятло. Эліс ціха выйшла з ванны і ўбачыла праз малочнае шкло ягонае бясформеннае, цяжкое цела. Ён слухаў, слухаў, як і яна. Потым ён пагрукаў па драўлянай раме.

Эліс абедзьвюма рукамі падцягнула валасы, заплеценыя ў касу. Яна закатала рукавы свайго швэдра вышэй запясьцяў. Адчыняць дзьверы ці не. Адчыняць дзьверы ці пагаманіць праз зачыненыя, паказаць страх ці схаваць, ад чаго дакладна страх. Яна адкінула хуткія шалёныя думкі і адчыніла дзьверы.

Так?

Там насамрэч стаяў ён, са шнарамі на галаве і шэрым швэдры на тлустым жываце і ў гэтых неверагодна брудных штанах, выразны, кіславаты пах ішоў ад яго. Ён сказаў, Вам ня трэба тут зачыняцца.

Ага, адказала Эліс. Ейнае сэрца калацілася і сьціскалася. Яна ледзь разумела яго. Яна сказала, што такое?

Цяпер ён пасьміхаўся, пэўным, адназначным чынам. Толькі хацеў зірнуць, ці ёсьць у Вас усё, што трэба. Калі Эліс правільна яго зразумела, гэта тое, што ён сказаў.

У вас усё ёсьць, што трэба?

Ён аглядаў Эліс, ейную постаць, зьнізу ўверх, усё яшчэ з усьмешкай, задумлівы і спакойны. Эліс ведала, пра што ён, і ён ведаў, што яна ведае. Магчыма, у пераносным сэньсе яны думалі не адное і тое ж, але ў прамым дакладна.

У мяне, падумала Эліс зусім не пра гэта, усё ёсьць. Абсалютна не пра гэта.

Яна сказала, у мяне ўсё ёсьць, што трэба. У нас усё ёсьць, сапраўды, дзякуй вялікі.

Ён пасунуўся на адзін цяжкі крок наперад і зірнуў паўз яе ў пустую кватэру. Пачуў знаёмы шоргат пасудамыйнай машынкі. Магчыма, ён цяпер інакш бачыў усё, з рэчамі Эліс, Маі і дзіцёнка ўнутры. Куртка Эліс ў гардэробе. І маленькі мяккі боцік малечы на падлозе пад сталом і побач зялёны пластыкавы мяч, і ўсё гэта паглынуў смутак, ён бачыў, як усё адрозьнівалася.

Эліс чакала, пакуль ён глядзеў. Яна і сама зірнула. Яна чакала і ведала, што ўсё адно, як яна адказала. У яго было дзесяць хвілін, ці нават пятнаццаць, усё было верагодна. Але яна не ішла яму насустрач, таму ён не сьпяшаўся, а смутак адштурхоўваў яго, нібыта хвароба.

Эліс сказала, тады дабранач.

Ён яшчэ стаяў.

Яна зноў сказала тое самае.

Ён адступіў. Шлёп-шлёп, наверх па лесьвіцы. Затрымаўся на апошняй прыступцы, можа, яна яго пакліча назад. Эліс пытала сябе, чаго б чакаў ад яе Міха. Яна ня ведала. Яна закрыла рот далоньню і слухала, як мужчына прыйшоў наверх, потым нарэшце абарвалася балбатанне тэлевізара, як толькі зачыніліся дзьверы.

Мая вярнулася недзе апоўначы. Эліс зрабіла яшчэ адзін заварнік фенхелевай гарбаты, зь мёдам, выпіла, яшчэ зьела тры дзіцячыя пячэнькі. Яна павыцягвала мноства шуфлядаў, разгледзела зьмесціва і зноў зачыніла. У шуфлядзе з прыборамі тарахцела безьліч маленькіх лыжачак зь сіропаў ад кашля, лыжачкі для марозіва, плястыкавыя лыжачкі, брудныя, яна мармытала сабе пад нос. Пад відэаплэерам касэты з самаробнымі этыкеткамі і сумнеўным зьместам. У скрынях сьценкі – наборы для майстравання, нажніцы і пустыя флаконы ад клея, станавілася няёмка, яна ледзь прымусіла сябе спыніцца.

Яна разгрузіла пасудамыйную машынку, паставіла талеркі і кубкі ў шафку над плітой, прымусовая імітацыя іншага жыцця. Спрабавала супрацьстаяць тэлевізару і капітуліравала. Яна заснула седзячы за сталом, галава на руках, схаваная ў выпадковым парадку прадметаў навокал: соска, заколка Маі, папяровыя пакецікі ад гарбаты, алоўкі і дзіцячая кніга з кардону зь мяккімі куточкамі. Рукі зацяклі, яна ўскочыла. Але малое ўсё яшчэ моцна спала, у левай руцэ сьціснуты заяц і ніякага цяжкога ценю ў калідоры за дзьвярыма. Эліс пайшла ў пакой, у якім яна будзе спаць, расклала канапу і пасьцяліла. Блакітная прасьціна. Начная кашуля каля падушкі. Жалюзі ўніз, дзьверы на тэрасу адчыненыя. Звонку лёгкі вецер, мужная непахіснасць рэчаў, іх адназначныя імёны, дзіцёнак вывучыць усе: дрэва, стул, сад, неба, месяц і шпіталь. Сьветлыя вокны, цёмныя вокны. Маленькія постаці за імі, адна Мая, адзін Міха, адна манахіня.

23:45

Начная зьмена.

Мая вярнулася бязгучна, на лесьвіцы ці ў калідоры нічога не было чуваць, толькі лёгкі стук па малочнай шыбе. Яна здзівілася, што Эліс зачынілася, ці ўсё добра? Так, адкзала Эліс, усё добра, але я так лепш пачувалася.

Мая зазірнула да дзіцяці, хутка і заклапочана, здавалася, у яе заўсёды былі сілы для рэчаў, пра якія трэба думаць ці якія трэба зрабіць, ня больш і ня менш, дакладна і правільна. Эліс, седзячы за сталом, чакала, трымаючы спіну прама, рукі складзеныя на каленях.

Можа, вып’ем яшчэ піва. Пытаньне Маі.

З задавальненьнем.

Эліс доўга капалася ў плястыкавых ложках, шукаючы адкрывалку, нарэшце знайшла, з назвай нейкай рэстарацыі ў Бад Цвішэнан, узяла дзьве пляшкі піва з халадзільніка, ледзяныя. Яны чокнуліся, нічога ня кажучы. Піва казытала, было салодкім, пакруціла нешта ў галаве Эліс і зьнікла. Унутранае расьцягненьне пад узьдзеяньнем алькаголю? Яна чытала пра гэта, здаецца, праўда.

У шпіталі было добра, сказала Мая. Зусім ціха. Я змагла легчы да Міхі, першы раз за доўгі час мы ляжалі побач. Ён дыхаў вельмі спакойна, я думаю, яму больш не баліць. Заўтра я пагутару з доктарам, па абедзе, пасьля абыходу. Можа быць, я нават крыху заснула. Мы спалі разам.

Калі, мімаходзь спытала Эліс, вы пазнаёміліся?

Ты ня ведаеш? сказала Мая. Здзіўлена. І прыязна.

Не, адказала Эліс. Яна пра гэта насамрэч ня ведала. Міха нічога не казаў пра тое, але яна ніколі і не пытала.

У той дзень, калі ён вярнуўся з вашай сумеснай вандроўкі.

Нават так, зьдзівілася Эліс. Тая сумесная вандроўка адбылася некалькі гадоў таму, гэта была адзіная вандроўка, у якую яна езьдзіла зь Міхам, і напрыканцы яе яны канчаткова разышліся. Я зараз спынюся, сказаў Міха, раз і назаўсёды. І Эліс упэўнена згадзілася, так, я таксама. Яны былі задаволеныя адно адным, яны не сварыліся, можа быць, акурат таму яны маглі спыніцца. Міха зьехаў першы, Эліс засталася яшчэ на пару дзён. Але яна раптам узагадала, як ёй хацелася плакаць, калі яна правяла яго да цягніка і адна вярнулася ў дом. Нібыта ён памёр, яна думала, гэта я ўжо пераіжыла.

Мая сказала, Міха быў шчасьлівы, калі вярнуўся. Калі я зь ім пазнаёмілася. У яго ўсё было файна, ён досыць добра адпачыў.

Гэта марское паветра, сказала Эліс. Зьмена клімату.

Яны памаўчалі крыху. Эліс вагалася, потым сказала, у апошні вечар гэтай вандроўкі мы разам елі, як ты і я зараз. Зь дзьвюма пляшкамі піва, разам за адным сталом, але ў садзе, быў чэрвень, ты ж памятаеш. Чэрвень лета стагодзьдзя. Нават сярод ночы вельмі горача.

Яна падумала, як двухсэнсоўна гэта гучала: горача, сярод ночы, чэрвень лета стагодзьдзя. Разам, ты і я. Як маляўніча, слова за словам. Але так і было, вечар, да таго як Міха сустрэў Маю, хто б мог падумаць.

А потым, сказала Мая.

А потым павук сплёў павуціньне паміж бутэлькамі зь півам, сказала Эліс. Паміж рыльцамі бутэлек, першыя ніці. Яна паказала памер павука паміж вялікім пальцам і ўказальным, рысавае зярнятка. І тонкі канат паміж абедзьвюма бутэлькамі нібы над безданню. Яны сядзелі побач, плячо да пляча. Пэўны час сачылі за павуком, як спакойна, самааддана ён ткаў.

Яму было шкада, сказала Эліс. Яму было шкада руйнаваць ягоную працу.

Ці ён зруйнаваў, спытала Мая.

Ну, паспрабуй адгадаць, адказала Эліс. Яны абедзьве пасмяяліся, ціха, кожная пра сябе.

Хадзем, сказала Мая, хадзем спаць, ужо амаль палова на другую. Нам заўтра трэба рана падняцца. Хочаш ранкам пайсьці да яго?

І Эліс адказала, так, я з радасьцю пайду зноў да яго ранкам.

Яны разам пачысьцілі зубы. Стоячы побач, на блакітным ванным кілімку каля ўмывальніка, перад адным люстэркам, рама якога была абклееная залацістымі і срэбнымі ракушкамі. Яны бачылі адна адну ў люстэрку, іхнія розныя твары.

Міху, падумала Эліс, спадабалася б бачыць нас такімі. Ён бы вельмі парадаваўся, ён бы сказаў, вось бачыце. Ён ведае гэта. Ён мусіць ведаць.

Дабранач, сказала Эліс. Файных сноў, Мая.

Так, адказала Мая, дабранач. І табе файных сноў, Эліс.

Эліс прачнулася ад таго, што Мая грукала ў зачыненыя дзьверы ейнага пакоя. Казала ейнае імя. Можа, яна грукала ўжо пэўны час, Эліс было цяжка прыйсьці ў сябе, вынырнуць з глыбіняў ейнага зморанага сну. Пазьней яна пытала сама сябе, чаму Мая проста не зайшла ў пакой. Потым яна прачнулася. На нейкі момант узгадала, як гэта было ў дзяцінстве, калі будзілі сярод ночы, каб ехаць на вялікія вакацыі. Злосьць і ўзрушанасьць. Яна адкінула коўдру. Яна гукнула, я прачнулася, і тады Мая адчыніла дзьверы, стаяла зь дзіцём на руках, разрэз у сьветлую гасьцёўню, дзе зноў над сталом гарэла лямпа, і сказала, Міха памёр.

Колькі зараз, спытала Эліс.

Чацьвёртая, адказала Мая. Толькі што патэлефанавалі са шпіталя, ён памёр дзьве гадзіны таму, яны хацелі даць нам крыху часу на сон.

Чакай. Я зараз падымуся, сказала Эліс. Яна нацягнула швэдар паверх начной кашулі, басанож прыйшла ў кухню. Малое сядзела за сталом, вялікі палец у роце, бяз спальнага мяшка, у блакітнай маленькай маечцы з кнопкамі на плячы. Petit Bateau . Эліс працёрла вочы. Мая проста стаяла там, пасярод пакоя. Астранаўты, думала Эліс, мы нібыта астранаўты, нідзе няма прыпынку.

Яны спыталі, ці жадаем мы яшчэ раз убачыць яго, сказала Мая. Тады яны нас пачакаюць. Яна выглядала вельмі спалоханай.

Мне трэба падумаць, адказала Эліс, гэта прагучала як пытаньне. Яна села каля дзіцяці, абаперлася лакцямі на стол. Адну хвіліну. Мне трэба падумаць.

Ты ўжо бачыла мерцвякоў?

Не. Ня бачыла.

Мая патэлефанавала ў шпіталь і сказала, мы едзем. Ці змогуць яны яшчэ пачакаць, калі ласка, яшчэ крыху, малое і дарога, недзе паўгадзіны, калі гэта магчыма.

Хто быў на тэлефоне, спытала Эліс.

Ня ведаю, адна з манахінь, сказала Мая. Ня тая старая, строгая, маладая манашка.

Ну тады, сказала Эліс. Тады хадзем.

Пасьля абеду яна паехала назад у Бэрлін.

Мая яшчэ засталася б, але Эліс адчувала, што яна звар'яцее, калі ёй давядзецца правесьці хаця б адну ноч у той кватэры зь відам на шпіталь, у якім ужо ніхто не ляжаў. Шпіталь быў пусты. Ціхі будынак.

Калі мы ня будзем уважлівыя, падумала Эліс, то таксама зьнікнем. Мая і дзіцё, і я, мы знікнем у Цвайбрукэне, бясьследна.

Яна патэлефанавала на чыгуначны вакзал і атрымала блытаны расклад цягнікоў, пазначыла час у календары, як заклінаньне. Мая і малое паляцяць, увечары. Яны разам прыбраліся ў кварэты, зьнялі пасьцель, памылі кубкі і склалі рэчы, пакуль дзіцё на падлозе перад тэлевізарам будавала і разбурала вежы з плястыкавых кубікаў, пакуль не надакучыла.

Нам трэба яшчэ паспаць, сказала Мая, паклалася на ложак зь дзіцём і разрыдалася. Эліс асьцярожна зачыніла дзьверы. Яна села за стол і выпіла тры вялікія шклянкі чорнай, халоднай, горкай кавы адну за адной. У садзе, на схіле ў даліну мужчына пілаваў танныя дровы, не падымаючы вачэй на тэрасу. Ён больш ні разу не зірнуў на Эліс і не сказаў ні слова, усё ўжо было сказана. Але ён абняў Маю, калі яна разьлічвалася за начоўку і паведаміла пра стан рэчаў, Мая не зьвярнула ўвагі на тыя абдымкі. Ніякага спусташэньня. Эліс зьдзіўлена глядзела, Мая была ўдавой, безабароннай і сьвятой, у яе ня трэба было пытаць, ці ўсё ў яе ёсьць, што трэба, і яна б адказала зусім ня так, як Эліс. Жанчына схавала грошы ў кішэню вязанай кофты, нібыта яна не зьбіралася іх пералічваць, а потым, як па камандзе, пачала лямантаваць, узьняла рукі да неба. Эліс пайшла ў ванну і там чакала, пакуль усё скончыцца.

Я давязу вас да аэрапорта, сказала жанчына Маі, канечне, я сёньня ўвечары адвязу вас у аэрапорт, а Эліс сказала, што возьме таксі да вакзала, хаця ніхто ў яе пра гэта не пытаўся.

Мая і дзіцё спалі дзьве гадзіны. Потым падняліся, абое разгубленыя на свой капыл, крыху хісталіся. Босыя ножкі дзіцёнка стваралі па падлозе ў кухні гук, які Эліс трывала зь цяжкасьцю. Яна сказала, я мушу зараз пайсьці. Ёй варта было затрымацца, не апранаць куртку.

Я ведаю, сказала Мая. Усё добра, у мяне яшчэ ёсць справы тут, а потым мы хутка паедзем у аэрапорт. Можа, ты возьмеш Міхаў чамадан. Я потым забяру яго ў Бэрліне.

Чамадан быў маленькі. На колцах, лёгкі. У шпіталі Мая расклала рэчы Міхі, пасля абеда, калі ім трэба было вызваліць пакой, і сонечнае сьвятло падала на бліскучы лінолеўм, на плястыкавы навес над сьвежазасьцеленым ложкам. Яны атрымалі ад сёстраў пакунак для сьмецьця, Эліс трымала пакунак, Мая паказвала кожны прадмет паасобку. Пігулкі. Інфармацыі пра альтэрнатыўнае лячэньне рака. Новыя шкарпэткі. Новая піжама. Пантофлі. У пакунак для сьмецьця. Рэчы, якія Міха насіў, калі ён прыляцеў у Цвайбрукэн, у чамадан. Здымак Маі і дзіцяці ў чамадан. Нататнік зь несьпісанымі аркушамі ў чамадан. Яны аддалі пакунак сёстрам. Малое сядзела на каленях адной з манахінь і казала новыя словы сабе пад нос, зноўку, з гонарам, цяжка зразумець, насамрэч чулася так: Аба. Ка. Дабра:

Абракадабра. Дакладна.

Канечне, я вазьму з сабой чамадан, сказала Эліс. Дзякуй табе. Канечне, я вазьму яго з сабой, у яе не было словаў, каб сказаць тое, што хацелася.

Таксіст ішоў насустрач па садовай сьцежцы. Па разьбітых каменных плітках, міма градак, міма глінянага крата. Таксі было чорнае, лімузін зь цёмнымі шыбамі, было відаць назву фірмы таксі.

Гэта ж таксі, ці як, няўпэўнена спытала Эліс, усё выбілася з каляіны, усё было магчыма. Таксіст не ўдастоіў гэтае пытаньне адказам. Ён узяў у Эліс чамадан, сумку, павярнуўся, загрузіў усё ў багажнік, сеў у машыну, чакаў.

Убачымся ў Бэрліне, сказала Эліс.

Так, адказала Мая. Яна стаяла, малое на руках, у адчыненых дзьвярах дома. Вядзьмарка з саломы шамацела на скразьняку. Азаліі ў зімовым садзе. Пасьляабедзеннае сьвятло. Добрай дарогі.

Эліс павярнулася і пайшла з сада на дарогу да таксі. Яна села ззаду, апусьціла шыбу і памахала. Мая памахала ў адказ. Яна нешта сказала дзіцёнку, дзіцёнак таксама памахаў. Таксі паехала, Мая з малым адступіла ў калідор і зачыніла за сабой дзьверы.

Пераклала з нямецкае мовы Наталля Рудак.
Паводле выданьня Judith Hermann “Alice“ (2009),
Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main.
Друкуецца з дазволу аўтара.